

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

BETÄNKANDE MED FÖRSLAG
RÖRANDE
VETERINÄRINRÄTTNINGENS
I SKARA FRAMTIDA ANVÄNDNING

M. M.

AVGIVET AV

tillkallade sakkunniga

den 20 oktober 1942

S T O C K H O L M

1 9 4 2

Statens offentliga utredningar 1942

Kronologisk förteckning

1. Betänkande med förslag till plan för organisationsarbetet inom försvarsväsendet. Beckman. 733 s. Fö. (Till betänkandet höra dels en bilaga innehållande personalförteckningar m. m., avsedd endast för tjänstebruk, dels och ett hemligt bihang i tre delar.)
2. Betänkande med förslag till lag med särskilda bestämmelser om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag. Marcus. 22 s. Fi.
3. Promemoria rörande bostadsförsörjningen. Av A. Johansson. Beckman. 77 s. S.
4. De yngre sjukhusläkarnas avlönings-, arbets- och bostadsförhållanden. Beckman. 106 s. S.
5. Promemoria med förslag till utvidgad vanhävs-lagstiftning. Marcus. 55 s. Jo.
6. Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 1. Allmänna uppgifter angående den tekniskt-vetenskapliga forskningsverksamhetens nuvarande läge m. m. — Allmänna synpunkter rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningen. — Erforderliga åtgärder för den tekniskt-vetenskapliga forskningens främjande och statens medverkan därvid. Heggström. 195 s. H.
7. Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 2. Förslag till åtgärder för främjande av den tekniskt-vetenskapliga forskningen på byggnadsområdet. Heggström. 76 s. H.
8. 1938 års pensionssakkunniga. Betänkande med förslag till tjänste- och familjepensionsreglementet för arbetare i statens tjänst. Marcus. 135 s. Fi.
9. 1941 års lärarlönesakkunniga. Betänkande med förslag till folkskolans avlöningsreglemente m. m. Marcus. 191 s. Fi.
10. Betänkande med förslag till brandlag och brandstadga m. m. Norstedt. 161 s. K.
11. Betänkande med utredning och förslag angående betygssättningen i folkskolan. Heggström. 330 s. E.
12. Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 3. Förslag till åtgärder för skogsproduktforskningens ordnande. Heggström. 124 s. H.
13. Betänkande och förslag angående förhållandet mellan arbetsuppgifter och löneställning vid statens järnvägar. Del 4. Järnvägsstyrelsen. Beckman. 88 s. K.
14. Promemoria angående hyresreglering. Norstedt. 54 s. Ju.
15. Betänkande med förslag till lag om vapenfria värnpliktiga. Beckman. 108 s. Fö.
16. Betänkande med förslag rörande den centrala förvaltningsverksamheten inom försvarsväsendet. Heggström. 360 s. Fö.
17. Betänkande med utredning och förslag angående barnmorskväsendet. Idun. 101 s. 1 karta. S.
18. Beskattningsorganisationssakkunnigas betänkande med förslag till ändrad organisation av kammarkäppen. Marcus. 128 s. Fi.
19. Betänkande med utredning och förslag angående semester för husmödrar. Norstedt. 96 s. S.
20. Utredning angående värmekostnaden i hyreshus. Idun. 187 s. S.
21. Betänkande med förslag till främjande av utskyldsbetalning genom erkända skatteförmedlingskassor. Marcus. 96 s. Fi.
22. Förslag till ny lag om behörighet att utöva läkar-konsten, m. m. Norstedt. 251 s. S.
23. Promemoria med förslag angående registreringar av landets företagare m. m. Marcus. 60 s. H.
24. Betänkande angående bilregistrering m. m. Heggström. 103 s. 12 bil. K.
25. Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 2. Tiden juli 1940—juni 1941. Idun. 504 s. Fo.
26. 1941 års lärarlönesakkunniga. Betänkande med förslag till avlöningsreglemente för de högre kommunala skolorna. Marcus. 96 s. Fi.
27. Stadsplaneutredningen 1942. 1. Förslag till åtgärder för snabbare handläggning av stadsplane och tomtindelingsärenden m. m. Norstedt. 94 s. Ju.
28. Strafflagberedningens promemoria med förslag till lag om eftergift av åtal mot minderåriga m. m. Marcus. 56 s. Ju.
29. Socialvårdskommitténs betänkande. 4. Förslag till ändrad bidragsförsökslag m. m. Beckman. 82 s. S.
30. Betänkande angående revision av tjänsteförteckningen i vad avser allmänna civilförvaltningen. Del 2. Byråchefer- och rådstjänster m. m. Norstedt. 184 s. Fi.
31. Betänkande med förslag till skärpt bestraffning av falskdeklaration m. m. Marcus. 99 s. Fi.
32. Betänkande med förslag angående hushållnings-sällskapens organisation och verksamhet m. m. Marcus. 477 s. Jo.
33. Betänkande med förslag rörande ändring av gällande bestämmelser i fråga om prästutbildningen. Av Y. Brilloth. Heggström. 177 s. E.
34. Kommunalskatteberedningen. Betänkande med förslag till omläggning av den kommunala beskattningen m. m. Del 1. Den kommunala beskattningen. Marcus. 654 s. Fi.
35. Kommunalskatteberedningen. Betänkande med förslag till omläggning av den kommunala beskattningen m. m. Del 2. Inkomstbeskattningen av skogsbruk. Marcus. 252 s. Fi.
36. Betänkande med förslag rörande statligt stöd åt svensk filmproduktion. Norstedt. 99 s. E.
37. Betänkande med förslag rörande åtgärder för främjande av sjöfolkets utskyldsbetalning. Postverkets tr. 79 s. Fi.
38. Betänkande angående jordbrukets byggnadskostnader. Norstedt. 146 s. 20 bil. S.
39. Betänkande med förslag till förordning om värdestegringsskatt å fastighet. Norstedt. 227 s. Fi.
40. Betänkande med förslag angående innebörden av begreppet polismyndighet i olika författningar m. m. Marcus. 208 s. S.
41. Betänkande angående åtgärder till stöd för de renskötande lapparna m. m. Marcus. 171 s. Jo.
42. Förslag rörande tillämpningsföreskrifter till lagar med särskilda bestämmelser angående stats- och kommunalmyndigheterna och deras verksamhet vid krig eller krigsfara m. m. Beckman. 65 s. S.
43. Betänkande med förslag rörande veterinärnärningens i Skara framtida användning m. m. Marcus. 95 s. Jo.

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ekonomiskdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

BETÄNKANDE MED FÖRSLAG

RÖRANDE

VETERINÄRINRÄTTNINGENS
I SKARA FRAMTIDA ANVÄNDNING

M. M.

AVGIVET AV

tillkallade sakkunniga

den 20 oktober 1942

STOCKHOLM 1942

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

428815

STATS OBERSTEN L. J. LINDBLAD 1875
FÖRORDNING

BETÄNKANDE MED FÖRSLAG

FÖRORDNING

VETERINÄRÄRTNINGENS I SKARA FRAMTIDA ANVÄNDNING

M. M.

AVSÄKT 17

Meddelande om

den 20 oktober 1875

STOCKHOLM 1875

BEHÅLLNINGEN I HÖRSTEN 1875

1875

Till Herr Statsrådet Fritiof Domö.

Den 3 oktober 1941 bemyndigade Kungl. Maj:t föredragande statsrådet att tillkalla högst fyra sakkunniga för att i enlighet med angivna riktlinjer verkställa utredning och avgiva förslag rörande veterinärinrättningens i Skara framtida användning och i samband därmed stående frågor.

Med stöd av detta bemyndigande tillkallade Herr Statsrådet den 16 oktober 1941 såsom sakkunniga för ifrågavarande utredning godsägaren Gustaf von Hofsten, Kilagården, tillika ordförande, rektorn vid veterinärhögskolan, professorn Gerhard Forssell, professorn vid veterinärhögskolan Karl Eriksson och sekreteraren hos Skaraborgs läns hushållningssällskap, filosofie magistern Elis Enderstein.

Såsom sekreterare hos de sakkunniga — vilka antagit benämningen veterinärinrättningssakkunniga — förordnade Herr Statsrådet sistnämnda dag verkställande tjänstemannen hos Lånenämnden för sekundär jordbrukskredit, juris kandidaten Torsten Stjernberg.

Veterinärinrättningssakkunniga, vilka den 18 december 1941 avgivit särskilt utlåtande rörande frågan om samförläggning av veterinärinrättningen och lantmannaskolan i Skara m. m., få härmed värdsamt överlämna ett betänkande med förslag rörande veterinärinrättningens i Skara framtida användning samt i samband därmed stående frågor.

Stockholm den 20 oktober 1942.

GUSTAF VON HOFSTEN

GERHARD FORSSELL

KARL ERIKSSON

ELIS ENDERSTEIN

/ *Torsten Stjernberg.*

A. Inledning.

1. Veterinärinrättningens tillkomst och utveckling.

Såsom bakgrund för bedömandet av de olika spörsmål, som sammanhännga med en omdaning av veterinärinrättningens verksamhet, torde det vara lämpligt att här lämna rum för en redogörelse för veterinärinrättningens tillkomst och för en återblick på dess hittillsvarande utveckling. Denna redogörelse utgör en sammanställning av uppgifter, hämtade från tillgängliga tryckta källor rörande olika skeden i veterinärinrättningens historia.

År 1763 erhöll sedermera professorn Peter Hernqvist anslag av statsmedel för att i Lyon och Paris studera veterinärvetenskapen. Återkommen till Sverige erhöll han anställning såsom lektor vid gymnasiet i Skara och stiftade där år 1774 en veterinärvetenskaplig undervisningsanstalt. Sådan undervisning synes Hernqvist redan dessförinnan under någon tid hava bedrivit. Genom ett kungl. brev den 29 april 1774 berättigades Hernqvist nämligen fortfarande uppbära en honom redan förut tillsvidare tillerkänd pension, vars uppbärande nu förbands med villkor, att Hernqvist vart tredje år skulle utexaminera minst två i veterinärkonsten inövade personer, som kunde till det allmännas tjänst användas.

Genom kungl. brev den 8 maj 1775, vilket år brukar räknas såsom tidpunkt för veterinärinrättningens tillblivelse, uppläts hemmanet Brogården invid Skara »till en lazarettsinrättning för sjuka kreatur för bättre befordran och verkställighet av artis veterinarie fortplantande i riket». Hemmanet Brogården, som utgjorde 47 tld, var då obebyggt. Sedermera lämnade Kungl. Maj:t anslag dels av engångskaraktär till byggnadshjälp för uppförande av sjukstallar, apotek, anatomisal, smedja m. m., dels årligen till löner åt en föreståndare och en adjunkt samt till inköp av »medicinalier» och instrument.

Under Hernqvists föreståndarskap fortgick verksamheten vid inrättningen i huvudsak oförändrad intill Hernqvists död år 1808. Kostnaderna för inrättningens upprätthållande överstego dock avsevärt de lämnade anslagen. Underskottet utfylldes av Hernqvist med anlitan av egna tillgångar.

Vid Hernqvists död erhöll inrättningen på grund av fyra särskilda testamenteriska förordnanden, vilka här bifogas (Bilaga 1), större delen av Hernqvists efterlämnade egendom, motsvarande i kontanter, efter vissa realisationer, 27 611 R:dr Rgs. Härutöver blev veterinärinrättningen ägare till Hernqvists fasta egendom, bestående av Horshaga kvarn, $\frac{3}{8}$ mantal i rusthållet Forsen, åtskilliga tomter, stads- och domkyrkojordar samt skogslotter. Av fastighe-

terna hade Hernqvist anslagit Horshaga kvarn såsom löneförbättring åt föreståndaren, viss del av rusthållet Forsen med torp och kvarn jämte en tomt i Skara åt adjunkten, samt ytterligare särskilda fastigheter åt vid inrättningen anställd smed och apoteksföreståndare. Ett jordområde om c:a 25 tld hade avsatts till underhåll med fri kost under läseterminerna åt sju behövande bland inrättningens elever. Sedermera ha jämväl andra, smärre donationer tillfallit veterinärinrättningen.

I sitt testamente uppdrog Hernqvist även vissa riktlinjer för den fortsatta verksamheten vid inrättningen och för dennas förvaltning. I sistnämnda hänseende hade bestämts att uppsikten över inrättningens ekonomiska förvaltning skulle tillkomma en direktion med landshövdingen i länet som ordförande och biskopen i stiftet såsom ledamot.

Efter Hernqvists död synes undervisningen vid inrättningen under något år ha legat nere. Delvis torde detta ha berott på att tvistigheter uppstått kring Hernqvists testamentariska dispositioner, vilka ledde till ett flertal rättegångar, avseende såväl testamentets giltighet som testamentsgivarens rätt till viss fast egendom. För att råda bot på de olägenheter, som härigenom uppkommit beträffande arbetet vid inrättningen, uppdrog Kungl. Maj:t åt fyra utredningsmän att »med någon skicklig person öfverenskomma om Läsningsarnes bestridande vid Veterinaire-Skolan i Skara och vården om denna Inrättning» under den tid testamentstvisten handlades vid domstol ävensom att i öfrigt inkomma med förslag rörande inrättningens fortsatta verksamhet. Utredningsmännen anmälde i sitt den 3 december 1812 avlämnade betänkande, att redan i september 1810 överenskommelse träffats med S. A. Norling, vilken Hernqvist f. ö. i sitt testamente förordat såsom sin efterträdare, att från och med den 1 oktober 1810 ombesörja undervisningen vid inrättningen.

Utredningsmännen framlade härjämte vissa förslag till verksamhetens anpassning med hänsyn till Hernqvists testamente, som utredningsmännen funno böra utan avvikelser »i alla huvudsakeliga omständigheter» till fullo verkställas. Sålunda hade uppgjorts ett fullständigt förslag till stat för inrättningen samt till reglemente eller instruktion, kallad »Ordning, som kommer att följas vid Veterinaire-Inrättningen i Skara». I enlighet med Hernqvists i testamentet uttalade önskan anmälde utredningsmännen samtidigt testamentet till »Kongl. Maj:ts allernådigste bifall och fastställelse».

Genom kungl. brev den 31 mars 1813 stadfästes det föreslagna reglementet — inrättningens första — och fastställdes därjämte Hernqvists testamente »i den mon det rör Veterinaire-inrättningen, och på sätt det blifvit till verkställighet befordrat genom det föreslagne reglementet».

Enligt 1813 års reglemente skulle vid veterinärinrättningen vara anställda en förste lärare och lektor samt en adjunkt, vilka båda tillsattes av Kungl. Maj:t i viss närmare angiven ordning. Direktionen ägde härutöver, under förutsättning att tillgängliga medel därtill försloge, vid inrättningen fästa en ung läkare eller kirurg, som kunde till blivande lärare utbildas. Ytterligare skulle vid inrättningen finnas en smed och en dräng, vilka föreståndaren ägde utse. Beträffande undervisningen vid inrättningen angav reglementet såsom dess fö-

remål naturlärans grunder, »den ekonomiska behandlingen av djurens yttre fullkomligheter och brister, deras rätta skötsel och nyttjande, hvarigenom sjukdomar förekommas, anatomi med därtill hörande fysiologi, djurens in-värtes och utvärtes sjukdomar, dessas kännetecken, natur, orsaker, behandling och botningssätt, materia medica och läkemedlens verkningssätt på djur-kroppen, djurkemi och fysik samt kirurgiska operationer ävensom hovsla-geri».

Direktionen skulle enligt reglementets bestämmelser bestå av landshövding, biskop och lagman, och ägde biskopen nämna två ledamöter av konsistoriet att biträda direktionen i den löpande uppsikten över inrättningen.

Det årliga anslaget till verksamheten vid inrättningen indrogs i samband med reglementets utfärdande. Kostnaderna, bl. a. löner till adjunkten, smeden och stalldrängen, måste därför helt bestridas av avkastningen av inrättningens egendom. Tillgångarna hade emellertid, bl. a. på grund av eldsvåda samt här-av föranledda om- och nybyggnader, dock vid denna tid så nedgått, att kassa-behållningen utgjorde endast 11 000 R:dr B:co. Efter några år beviljades emel-lertid anslag av statsmedel för inköp av 42 tld jord till löneförbättringar samt ett årligt belopp av 450 R:dr såsom gratifikation till adjunkten.

År 1821 uppdrogs åt dåvarande föreståndaren för veterinärinrättningen i Skara, S. A. Norling, att medverka vid grundandet av en ny veterinäranstalt i Stockholm, vars förste föreståndare blev Norling, som dock samtidigt hade att förestå Skara-inrättningen. Norling flyttade i samband härmed till Stock-holm, där han var bosatt i 36 år. Föreståndarens frånvaro visade sig få be-klagliga följder för veterinärinrättningen i Skara, vars byggnader genom brist på tillsyn och underhåll råkade i förfall och som över huvud taget under denna tid alltmåra började förlora allmänhetens förtroende. Visserligen sökte inrättningens direktjon och även hushållningssällskapet i länet genom uppre-pade framställningar fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på detta sakernas tillstånd, men uppnådde härigenom endast att en tillfällig löneförbättring medgavs adjunkten såsom vikarierande föreståndare, en åtgärd som knappast synes hava medfört någon ändring av förhållandena. Först år 1855 erhöi in-rättningen en tredje lärare, varigenom behovet av ökade lärarekrafter blev fyllt, något som ansågs såsom ett oeftergivligt villkor för inrättningens istånd-sättande. Påföljande år upphörde därjämte den gemenskap mellan inrättning-arna i Skara och Stockholm, som i fråga om föreståndarebefattningen ägt be-stånd sedan år 1821. År 1855 utfärdades nytt reglemente för veterinärinrätt-ningen. I enlighet med detta hade inrättningen en förste lektor och förestån-dare, en andre lektor, en adjunkt, en instruktionssmed samt en stalldräng. Lö-nerna till andre lektorn och adjunkten samt vissa elevstipendier bestredos av statsmedel. Det härför anvisade anslaget uppgick till 1 400 R:dr B:co. Inrätt-ningens ändamål angavs i det nya reglementet vara »att meddela undervis-ning i Veterinärvetenskapen och bilda skickliga Hofslagare för landsortens behov samt att lemna sjukvård åt de för landthushållningen nyttigare hus-djuren».

I 22 § av ifrågavarande reglemente stadgades uttryckligen, att utgångssex-

men omfattade de kunskaper, som erfordrades för utövning av hovslagaryrket. Dock torde avgångsbetygen även i regel ha inneslutit vitsord därom, att vederbörande elev innehade kunskaper, som erfordrades för utövning av veterinäryrket. Dylikt vitsord innebar dock ej sådan legitimation, som kunde berättiga vederbörande att erhålla häftigt verkande läkemedel från apoteken, och möjligheter för de utexaminerade eleverna att vinna anställning inom den offentliga djursjukvården uteblevo. Att Skara-inrättningen på detta sätt kommit att nedsjunka till en lägre utbildningsanstalt än den i Stockholm var givetvis ursprungligen beroende av att dess förste lärare överflyttade till Stockholm, varigenom en allsidig undervisning i Skara omöjliggjordes. Emellertid bestämdes genom ett kungl. brev den 11 oktober 1872, att — i avvaktan på genomförandet av en förändrad organisation av veterinärinrättningen — 22 § i reglementet skulle ändras därhän, att avgångsexamen vid Skara-inrättningen skulle omfatta alla vid denna läroanstalt inhämtade kunskapsämnen, varjämte förklarades, att elever, som i sådan ordning bleve från inrättningen utexaminerade med godkända betyg, skulle äga att mot recept från apotek utbekomma såväl häftigt verkande som andra, vanliga medikamenter, vilka för utövningen av djurläkareyrket erfordrades.

Intill år 1885 fortgick verksamheten vid inrättningen härefter tämligen ostört. Undervisningen vid inrättningen synes ha förblivit vid en tämligen låg standard. Den teoretiska delen därav säges sålunda i en inspektionsrapport från år 1884 »lida av väsentliga brister, säkerligen i huvudsak härflytande dels från det omogna tillstånd, i vilket flertalet av lärjungarne befunno sig, då de vid inrättningen mottoges, dels ock från undervisningsmaterielens bristfälliga skick».

Olika förslag hade under den nu åsyftade perioden väckts rörande frågan om veterinärinrättningens disposition. Ett förslag gick ut på inrättningens ombildning till ett läroverk för fullständig veterinärutbildning. Ett annat förslag innebar inrättningens bibehållande vid en fortsatt oförändrad verksamhet, sålunda med de då rådande begränsningarna i undervisningsverksamheten. Ett tredje förslag åsyftade att inskränka verksamheten vid inrättningen till att omfatta allenast hovbeslagsskola och vårdanstalt för sjuka djur, därvid eventuellt tillfälle kunde beredas för dem, som så önskade, att genom praktisk klinisk undervisning erhålla någon insikt och vana att igenkänna vanligare kreaturssjukdomar och emot dem begagna sådana lättare botemedel, vilkas användande ej vore förenat med särskild våda.

Vederbörande departementschef anslöt sig till det sistnämnda förslaget, för vars genomförande i statsverkspropositionen till 1885 års riksdag begärdes ett anslag å extra stat av 12 900 kronor. Riksdagen beviljade detta anslag. Härefter beslöt 1886 års riksdag, i anledning av motion inom andra kammaren, att, när de dåvarande eleverna vid inrättningen avslutat den för dem bestämda lärokursen, inrättningen skulle ombildas till en fullständig hovbeslagsskola för utbildande av civila och militära hovslagare samt att där fortfarande finge underhållas en sjukvårdsanstalt för husdjur, varest lämplig praktisk undervisning i behandling av enklare åkommor hos husdjuren borde lämnas

åt dem, som ville begagna sig därav. Sedan Kungl. Maj:t i anledning av detta riksdagens beslut till 1888 års riksdag inkommit med förslag till ny stat för inrättningen efter dess ombildande, uppfördes å ordinarie stat för inrättnings verksamhet ett anslag å 1 400 kronor. Åren 1908 och 1919 hava nya stat fastställts för inrättningen.

I samband med den omläggning av verksamheten, som beslöts åren 1885—1886, kunde givetvis den frågan icke undvikas, i vad mån veterinärinrättningens utnyttjande för de planerade, mera begränsade ändamålen kunde anses strida mot de med de olika donationerna förenade villkoren, i första hand mot de föreskrifter, Hernqvist i sitt testamente meddelat med avseende å därmed åsyftad egendom. Då de i denna fråga avgivna yttrandena i samband med de sakkunnigas uppdrag få anses äga ett visst intresse, må desamma här i korthet återgivas.

Justitiekanslern uttalade — i yttrande den 27 december 1884 — att den föreslagna ombildningen ej kunde anses vara i den mån stridande mot de av Hernqvist för donationens användande meddelade föreskrifter att hinder för donationens fortfarande begagnande för den ombildade veterinärinrättningen skäligen borde anses förefinnas. Till stöd för denna mening åberopades bl. a. att Hernqvists testamente ej stadgat som villkor för donationens åtnjutande, att veterinärinrättningen skulle bibehållas vid sin dåvarande omfattning och organisation, eller i övrigt innehölle någon bestämmelse därom att genom inskränkning eller förändring av inrättningen donationen skulle till Hernqvists arvingar eller andra förverkas. Donationen komme ju dock, genom att begagnas för den föreslagna ombildade veterinärinrättningen, fortfarande att lända till befordrande av en undervisningsanstalt i Skara för veterinärkonsten, något som väl finge antagas hava utgjort testamentets huvudsyfte. Avseende borde även fästas vid den omständigheten att, efter inrättandet av veterinärinstitutet i Stockholm, veterinärinrättningen i Skara redan för länge sedan blivit i strid mot Hernqvists testamente förändrad och inskränkt, utan att sådant ansetts utgöra hinder för donationens fortsatta begagnande eller föranlett anspråk på donationen från någon Hernqvists arvinge.

Liknande synpunkter framfördes av medicinalstyrelsen, som ansåg några anspråk från Hernqvists arvingar icke vara att befara. Styrelsen framhöll att under tiden 1821 till 1855 icke några veterinärer blivit utexaminerade vid inrättningen samt att 1855 års reglemente, som i denna del varit gällande intill år 1872, icke givit inrättningen någon sådan examensskyldighet. Det oaktat hade donationens återlämnande icke ifrågasatts, ej heller densamma blivit återfordrad. Enligt vad medicinalstyrelsen yttrade täckte vid tiden för yttrandets avgivande inkomsterna av donationen endast en ringa del av kostnaderna för veterinärinrättningens underhåll, och berörda inkomster skulle fortfarande komma orten och provinsen, inom vilken veterinärinrättningen vore förlagd, till godo genom den ifrågasatta omläggningen av inrättnings verksamhet.

Den 2 oktober 1908 utfärdades nytt reglemente för veterinärinrättningen, vilket reglemente alltså är gällande. Detta reglemente anger såsom inrätt-

ningens ändamål att vara en fullständig hovbeslagsskola för utbildning av civila och militära hovslagare samt sjukvårdsanstalt för husdjur, varest lämplig praktisk undervisning i behandling av enklare åkommor hos husdjuren meddelas för dem, som vilja begagna sig därav.

2. Nuvarande förhållanden vid veterinärinrättningen m. m.

Verksamheten vid veterinärinrättningen förlöper numera i huvudsak efter två linjer, nämligen undervisning i hovbeslag samt djursjukvård. Den praktiska undervisning i behandling av enklare åkommor hos husdjuren, varom gällande stadga talar, torde numera endast förekomma i samband med behandlingen av sjuka djur, och i mycket begränsad utsträckning. Särskilda kurser för sådan undervisning ha icke varit anordnade.

För meddelande av undervisningen i hovbeslag anordnas årligen en kurs, som såvitt angår utbildningen av civila hovslagare i överensstämmelse med stadgans anvisning pågår under c:a fyra månader, i regel under tiden november—mars med avbrott för julferien. Utbildning av militära hovslagare, för vilka kursen enligt stadgan beräknas till sex månader, förekommer icke numera. Rörande omfattningen av denna verksamhetsgren hänvisas till nedanstående uppställning över antalet hovslagareelever och antalet utförda hovbeslag under senaste 10-årsperiod:

År	Antal hovslagare- elever	Antal utförda beslag	År	Antal hovslagare- elever	Antal utförda beslag
1932	12	7 035	1937	7	6 934
1933	12	7 180	1938	6	6 059
1934	12	7 057	1939	7	5 601
1935	10	7 129	1940	6	5 617
1936	12	7 332	1941	8	5 875

Antalet elever i hovbeslagskursen får stadgeenligt icke överstiga tolv, såvitt angår den civila utbildningen. Detta antal har, såsom synes av förestående tablå, som regel hållits intill år 1937.

Tillströmningen av hovslagareelever torde i viss mån påverkas av förhållandena på arbetsmarknaden. Den förbättring som lantarbetarnas ställning undergått i fråga om löner och arbetstid kan tänkas hava medverkat till den minskade elevfrekvensen under senare år. Härtill kommer att de kortare demonstrationskurser i hovvård, som tid efter annan anställas, ha visat sig utgöra en nöjaktig grundval för många hästägare att själva ombesörja hovbeslag, och den vidare utbildningen till verkliga yrkesmän har för dessa tett sig som överflödig.

¹ Härav ha 3 måst avbryta utbildningen på grund av militärtjänstgöring.

Den påtagliga nedgången under senare år av antalet utförda hovbeslag säges åtminstone delvis bero på att de vid veterinärrättningen utbildade hovslagarna undan för undan slagit sig ned såsom hovslagare i den Skara omgivande bygden och där börjat praktik.

Planer för den undervisning, som meddelas vid veterinärrättningen, fastställas årligen av medicinalstyrelsen.

Vad angår djursjukvården vid veterinärrättningen belyses dess omfattning under de senaste tio åren av följande statistiska uppgifter:

År	Antal behandlade sjukdomsfall	Därav å sjukstall	Antal operationer	Antal foderdygn
1932	2 940	63	235	622
1933	2 798	81	242	1 010
1934	2 572	63	246	1 073
1935	2 620	68	241	701
1936	2 323	73	200	824
1937	1 199	52	165	900
1938	1 135	34	136	523
1939	1 597	44	181	800
1940	1 039	44	110	869
1941	1 218	30	103	345

I förestående uppgifter angående antalet operationer redovisas endast egentliga kirurgiska ingrepp. I dessa siffror ingå alltså ej sådana ingrepp som tandextraktion av kvarsittande mjölktdänder, behandling för »skarpbett», kastration, behandling för ofruktsamhet eller i samband med förlossning, behandling av livmoderlidande eller injektioner.

Rådfrågning och sjukbehandling vid veterinärrättningen har intill den 1 juli 1936 varit avgiftsfri. På framställning av veterinärrättningens styrelse beslöt Kungl. Maj:t den 22 maj 1936 (SFS nr 183), att vid inrättningens kliniker skulle från den 1 juli 1936 erläggas arvode för rådfrågning, behandling m. m. jämlikt gällande veterinärtaxa den 8 december 1933 (nr 630). I anslutning härtill beslöt inrättningens styrelse, att vid tillämpningen av berörda taxa skulle, där minimi- och maximitaxor vore utsatta, föreståndaren äga att inom latituden avgöra, vilket taxebelopp som skulle tillämpas.

Införandet av avgifter för sjukbehandlingen har icke kunnat undgå att påverka besöksfrekvensen, något som med all tydlighet framgår av ovanstående tablå. Åtgärden att införa ifrågavarande avgifter förestavades emellertid av tvingande ekonomiska skäl.

År 1919 fastställdes den ännu gällande staten för veterinärrättningen. Enligt denna finnas vid inrättningen två ordinarie befattningshavare: föreståndaren (lektor) samt instruktionssmeden. Härjämte finnes viss fast anställd betjäningpersonal (hovslagare, fodermarsk och stalldräng).

Den år 1919 fastställda staten beräknades enligt följande specifikation:

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Summa	
1 föreståndare, lektor	3 900	1 900	5 800	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 instruktionssmed	2 100	900	3 000	Efter 5 år kan lönen höjas med 300 kronor och efter ytterligare 5 år med 300 kronor.
Betjäning (hovslagare; fodermarsk, tillika förste stalldräng; andre stalldräng), högst	—	—	4 200	
Vikariatersättning	—	—	200	
Premier åt lärlingarna, motsvarande avkastningen av det utav E. U. Ugglas, A. Hellstadius och N. Thunberg donerade kapital	—	—	75	
Veterinärinrättningens övriga utgifter	—	—	3 125	
Summa kronor	—	—	16 400	

Anm. 1. Därest fri bostad åtnjutes, skall avdrag å lönen ske för föreståndaren med 500 kronor och för instruktionssmeden med 300 kronor årligen.

Anm. 2. Instruktionssmeden äger årligen efter det räkenskaperna avslutats och av styrelsen godkänts, uppbära 10 procents andel av den å rörelsen i smedjan under året uppkomna nettovinsten. Av återstoden av sagda nettovinst må användas erforderligt belopp för anställande av extra betjäning i smedjan.

Personalens löneförhållanden ha sedermera genom ett flertal Kungl. Maj:ts beslut reglerats i skilda hänseenden. Här om är följande att anteckna.

Enligt Kungl. Maj:ts brev den 9 april 1920 äger föreståndaren utöver i staten angiven lön och tjänstgöringspenningar uppbära fyra femtedelar av avkastningen av försäljningsfonden Horshaga kvarn.

Genom Kungl. Maj:ts brev den 6 mars 1931 bemyndigades styrelsen för veterinärinrättningen i Skara att vid förekommande tjänstledighet för sjukdom för föreståndaren vid inrättningen till ersättning åt vikarie under högst två månader om året av inrättningens medel disponera vad som utöver de av föreståndaren under ledigheten avstådda tjänstgöringspenningarna och därå belöpande dyrtidstillägg erfordrades för att vikariens avlöning skulle uppgå till högst 600 kronor för månad.

Enligt Kungl. Maj:ts brev den 27 maj 1932 skola de för utbetalande av ålderstillägg och dyrtidstillägg till inrättningens personal erforderliga medlen från och med ingången av budgetåret 1932/33 tillsvidare utgå av institutens egna medel.

I Kungl. Maj:ts brev den 9 maj 1941 förordnades, med tillämpning tills vidare under budgetåret 1941/42, att tillfällig löneförbättring skulle av veterinärinrättningens egna medel utgå dels till föreståndare, tillika lektor, vid

inrättningen med 800 kronor för år räknat, varav 525 kronor skulle anses såsom lön och 275 kronor såsom tjänstgöringspenningar, dels ock till betjäning vid inrättningen med 25 procent av det belopp, varmed ersättning till sådan personal utgår. Vidare bemyndigades styrelsen för veterinärinrättningen att vid semesterledighet för föreståndaren till ersättning åt vikarie under högst 35 dagar årligen av inrättningens egna medel disponera vad utöver det belopp till vikariatersättning, vilket funnes upptaget i ovanstående stat, jämte därå belöpande tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg erfordrades för att vikariens avlönning skulle uppgå till högst 600 kronor för månad.

Enligt Kungl. Maj:ts brev den 28 juni 1941 få under budgetåret 1941/42 dyrtidstillägg jämlikt kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 265) utgå till föreståndaren och instruktionssmeden. Vidare har Kungl. Maj:t genom beslut den 28 juni 1941 föreskrivit, att under tiden den 1 juli till den 31 december 1941 kristillägg jämlikt kungörelsen den 17 januari 1941 (nr 29) må utgå till föreståndaren och instruktionssmeden.

Med tillämpning av ovan återgivna föreskrifter har lönestaten för inrättningens personal under budgetåret 1941/42 följande utseende:

	Föreståndare	Instruktionssmed	Hovslagare	Fodermarsk	Stalldräng
Lön	3 900:—	2 100:—	1 560:—	1 370:—	1 150:—
Två ålderstillägg	1 000:—	600:—	—	—	—
Tjänstgöringspenningar	1 900:—	900:—	—	—	—
Tillfällig löneförbättring	800:—	—	390:—	342:48	287:50
Dyrtidstillägg	2 976:—	1 536:—	958:09	720:—	612:—
Tantieme	—	263:58	99:64	—	—
Kompensation för familjepension	—	—	87:—	87:—	78:—
Summa kronor	10 576:—	5 399:58	3 094:73	2 519:48	2 127:50

Till ovan angivna avlöningsförmåner komma kristillägg enligt härför gällande bestämmelser.

Samtliga ifrågavarande befattningshavare åtnjuta fri bostad inom inrättningen. Föreståndaren och instruktionssmeden hava, såsom förut angivits, att härför vidkännas avdrag å lönen med 500 kronor respektive 300 kronor. Sistnämnda båda befattningshavare äro därjämte skyldiga att själva sörja för underhållet av de av dem bebodda lägenheterna.

Å samtliga löner avgå pensionsavgifter.

Veterinärinrättningens inkomster och utgifter för det senast tilländalupna budgetåret 1941/42, framgår av följande uppställning:

Inkomster:

Statsanslag (inkl. kristillägg)	14 934: 63
Arrendemedel	4 548: 93
Intressemedel	1 792: 24
Klinikavgifter	4 309: 30
Inkomster av smedjan ...	600: —
Hyresmedel	800: —
Övriga inkomster	16 762: 62

Summa kronor 43 747: 72

Utgifter:

Avlöningar	26 432: 06
Bränsle, lyse, vatten	373: 29
Övriga expenser	637: 29
Underhåll av byggn.	2 622: 24
Underhåll av skogar o. vägar	116: 20
Inventarier	49: 82
Renhållning	456: 23
Foder	218: 12
Brandstodsavgifter	292: 72
Skatter och onera	1 466: 65
Utgifter i övrigt	9 131: 82

Summa kronor 41 796: 44

Såsom framgår av förestående tablå bestridas inrättningens utgifter i första hand av avkastningen av till inrättningen upplåtna fastigheter och kapital samt inkomsterna från kliniken och smedjan. Till utfyllnad av den brist i utgiftstäckningen, som skulle uppstå, därest inrättningen vore hänvisad uteslutande till egna resurser, anvisas årligen ett statsanslag, som ställes till länsstyrelsens i Skaraborgs län förfogande och får disponeras av inrättningens styrelse. Statsanslaget har under senare tid t. o. m. budgetåret 1939/40 utgjort 8 500 kronor. För budgetåret 1940/41 höjdes anslaget till 11 500 kronor och för budgetåret 1941/42 utgår anslaget med 13 500 kronor.

I detta sammanhang torde beröras en veterinärinrättningens skuld, som icke balanseras i dess räkenskaper. Efter proposition till 1914 års riksdag (nr 40) medgav riksdagen, att Kungl. Maj:t finge för uppförande vid det åt veterinärinrättningen anslagna stadshemmanet Brogården av arrendatorsbostad, foderlada m. m. och stallbyggnad låta förskottsvis av tillgängliga medel utanordna ett belopp av högst 28 350 kronor »att framdeles ersättas av inflytande köpeskillingar för tomter, som jämlikt beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen försålles från nämnda egendom, eller av andra veterinärinrättningen tillhöriga medel, i den mån Kungl. Maj:t, efter verkställd utredning funne dem kunna för detta ändamål disponeras». Genom Kungl. Maj:ts brev den 10 september 1914 har närmare föreskrifter om disposition av berörda medel utfärdats.

Av angivna belopp har veterinärinrättningen tagit 28 000 kronor i anspråk för åsyftade ändamål. Beloppet kvarstår alltså oreglerat såsom en inrättningens skuld till statskontoret. Ränta å beloppet har ej utgått och räntebetalning har sannolikt ej heller varit åsyftad.

Att någon återbetalning av ifrågavarande belopp ej hittills skett finner sin förklaring i att icke någon del av hemmanet Brogården försålts. Då de sakkunniga nu föreslå ett sådant framtida utnyttjande av inrättningen, som förutsätter att berörda hemman i huvudsak kvarbliver i inrättningens ägo, synes statsverkets ifrågavarande fordran böra avskrivas.

Under veterinärrättningens förvaltning stå ett flertal fastigheter, belägna i Skara stad. Rörande den rättsliga grunden för veterinärrättningens innehav råder i åtskilliga hänseenden oklarhet. Det har emellertid synts de sakkunniga angeläget att i samband med det dem anförtrodda utredningsuppdraget närmare undersöka dessa fastigheters rättsliga natur, en uppgift som försvåras av den omständigheten, att fastighetsförvärven ligga så långt tillbaka i tiden. På begäran av de sakkunniga har kammarkollegium företagit en utredning i ämnet, vars resultat innefattas i kollegiets yttrande den 25 april 1942 med därvid fogade sex särskilda promemorior. Härjämte har från t. f. borgmästaren i Skara begärts vissa kompletterande uppgifter. Kammarkollegiets och t. f. borgmästarens yttranden fogas härvid såsom bilaga 2 och 3. Med ledning av den gjorda utredningen och kända omständigheter i övrigt kan rörande de av veterinärrättningen nu innehavda fastigheternas ursprung och natur följande anföras.

1. **Institutionen.** Institutionstomten, d. v. s. den mark, varå byggnaderna (föreståndarbostad, sjukstall, klinikbyggnad, smedja och arkiv) äro belägna, utgör en del av hemmanet Brogården, som utbrutits och numera taxeras särskilt för sig. Taxeringsvärdet å denna tomt, som alltså är statsegendom, är 108 400 kronor.

2. **Hemmanet Brogården.** Denna fastighet, som utgjorde lektorsprebendehemman i Skara, uppläts enligt Kungl. Maj:ts beslut den 8 maj 1775 för ett djurlasarett vid veterinärrättningen. Den 12 juli 1810 beslöt Kungl. Maj:t, i avvaktan på slutligt avgörande av vissa rörande veterinärrättningen uppkomna frågor, att inrättningen skulle förbliva i Skara och Brogården såsom dittills därmed vara förenad. I och med fastställandet av inrättningens första reglemente år 1813 synes Brogårdens bibehållande vid inrättningen få betraktas såsom definitivt. Nu gällande taxeringsvärde å hemmanet Brogården är 88 400 kronor.

3. **Tomt 107 b av Metes 2.** Denna fastighet tillföll veterinärrättningen genom enskild donation av överdirektören A. Norling år 1845. Nuvarande taxeringsvärde är 7 000 kronor.

4. **Tomt 371, transformatorrtomt.** Denna tomt är utbruten från hemmanet Brogården och uppläts under nyttjanderätt till utrymme för en transformatorstation genom Kungl. Maj:ts beslut den 18 oktober 1907 och den 13 december 1920. Nuvarande taxeringsvärde är 7 800 kronor.

5. **Hederstorpet (stadsäga 472).** Denna fastighet tillhörde ursprungligen överdirektören A. Norling och inköptes med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 3 maj 1822 av statsmedel för veterinärrättningens räkning. På sistone har försäljning av denna fastighet till Skaraborgs läns hushållningssällskap blivit ifrågasatt. Rörande vad härmed äger samband få de sakkunniga hänvisa till sitt i saken avgivna utlåtande den 18 december 1941. Fastigheten är för närvarande taxerad till 13 000 kronor.

6. **Ängaberget (stadsäga 528).** Denna fastighet, som torde hava tillhört Norling förvärvades av kronan med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 3 maj 1822. Fastigheten har under 1942 försållts för en köpeskilling av 16 500 kro-

nor med stöd av Kungl. Maj:ts förordnande den 17 oktober 1941 (se bilaga 2 F).

7. **Baden (stadsäga 579).** Denna fastighet har samma ursprung som under p. 6 omförmälda lägenheten Ängaberget. Den förvärvades av Kronan för veterinärinrättningens räkning år 1822. Även lägenheten Baden har försålts under 1942 med stöd av Kungl. Maj:ts förordnande den 17 oktober 1941 för en köpeskilling av 4 100 kronor.

8. **Balsum (stadsäga 592).** Denna fastighet torde motsvara ett antal lotter, som vid en den 2 december 1799 fastställd förrättning för delning av Skara stads södra skog tillades vissa tomter i staden. Balsum torde till större delen vara att hänföra till de skogslotter, som enligt Hernqvists testamente donerats till veterinärinrättningen med bestämmelse, att lotterna skulle styckewis försälas under öppen auktion och försäljningsmedlen tillfalla inrättningens kassa. I Balsum torde dessutom ingå ett utskifte till lägenheten Fribergsäng (jfr nedan). Kungl. Maj:ts förordnande om försäljning av vissa fastigheter den 17 oktober 1941 omfattar även Balsum men försäljningen har ännu ej kommit till stånd. Nuvarande taxeringsvärde är 6 200 kronor.

9. **Fribergsäng (stadsäga 597).** Denna fastighet tillhör den grupp, som för veterinärinrättningens räkning inköptes 1822 efter överdirektören Norling. Den har under 1942 försålts för en köpeskilling av 3 000 kronor jämlikt Kungl. Maj:ts förordnande den 17 oktober 1941.

10. **Lerlidsgärdet (stadsäga 435).** Denna fastighet ingår i den Hernqvistska donationen. Dess nuvarande taxeringsvärde är 1 200 kronor.

11. **Lilla Bergsgärdet (stadsäga 449)** ingår likaledes i den Hernqvistska donationen. Nuvarande taxeringsvärde är 800 kronor.

12. **Hemmanet Forsen.** Hernqvist testamenterade sin andel i detta hemman, tre åttendedelar, vartill jämväl synes ha hört torpet Lilla Forsen. Fastigheten hör till dem som komma att försälas jämlikt Kungl. Maj:ts förordnande den 17 oktober 1941. Nuvarande taxeringsvärde är 11 800 kronor.

13. Ytterligare redovisas såsom veterinärinrättningens egendom *skogsmark* under Brogården, Ängaberget, Baden, Balsum och Fribergsäng. Häri ingår alltså mark av såväl statlig som donationskaraktär. Taxeringsvärdet å här berörda egendom utgör för närvarande 34 500 kronor.

Beträffande de härovan omförmälda fastigheter, vilka sålts eller komma att försälas på grund av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 oktober 1941, nämligen Ängaberget, Fribergsäng, Baden och Balsum samt Forsen, har Kungl. Maj:t tillika föreskrivit, att köpeskillingarna för fastigheterna såvitt angår Balsum och Forsen (donationsjord) skola tillföras veterinärinrättningens donationskapital samt, såvitt angår Ängaberget, Fribergsäng och Baden skola, i avbidan på Kungl. Maj:ts beslut angående den slutliga dispositionen av samma medel, inbetalas till statskontoret och av statskontoret redovisas å särskild diversemedelstitel såsom inestående å statsverkets räkning. Vidare har Kungl. Maj:t medgivit, att veterinärinrättningen får för inrättningens drift

disponera den årliga avkastningen av de för fastigheterna Balsum och Forsen fonderade försäljningsmedlen.

Den ovan återgivna förteckningen redovisar all den fasta egendom, som numera kvarstår under veterinärrättningens disposition, bortsett från den egendom, som försåls under 1942. Ägogränserna hava i vissa fall under årens lopp undergått förändringar genom markbyten, och de nuvarande ägområdena motsvara således i en del fall ej vad som vid inrättningens förvärv av resp. fastigheter gällde. Ursprungligen har till veterinärrättningen hört än ytterligare områden, vilka vid olika tillfällen försåls. I sådant avseende kan erinras därom, att Hernqvist i sitt testamente till veterinärrättningen överlät åtskilliga stadsägor med föreskrift att de skulle styckevis försälas och förvandlas i penningar, varvid behållningen skulle tillföras inrättningen. Även av statsegendomen ha vissa områden vid olika tillfällen försåls. De influtna köpeskillingarna hava fonderats och avkastningen av dessa fonder har av inrättningen tagits i anspråk för driftsändamål. Beträffande en av de försålda fastigheterna, Horshaga kvarn, har även en del av köpeskillingens räntes-avkastning fonderats. Detta torde sammanhånga med att fastigheten, vilken tillhörde den Hernqvistska donationen, enligt testamente varit förbunden med viss ändamålsbestämmelse: av fastighetens avkastning skulle $\frac{4}{5}$ tillkomma föreståndaren såsom en hans tjänsteförmån. Sedan emellertid den nuvarande föreståndaren blivit tillerkänd tillfällig löneförbättring med 800 kronor för år, har enligt uppgift nyssnämnda förmån för föreståndaren indragits.

Sammanlagda beloppet av veterinärrättningens fonderade medel utgör enligt bokslutet per den 30 juni 1942 53 786 kronor 96 öre. Den helt övervägande delen härav, cirka 34 000 kronor, redovisas såsom donationsmedel. Bland donationsfonderna intas givetvis främsta rummet av den Hernqvistska donationen, vilken utförts med 30 821 kronor 69 öre.

Såsom av ovanstående framgår utgöra veterinärrättningens sammanlagda tillgångar per den 1 juli 1942 följande:

Fastigheter, vilka ej beröras av nu föreliggande försäljningstillstånd, taxeringsvärde	kronor 261 100:—
Fastigheter, försålda, köpeskillingarna inestå hos statskontoret	» 23 600:—
Fastigheter, ännu ej försålda, beträffande vilka försäljningstillstånd erhållits	» 18 000:—
Prof. Hernqvists donationsfond	» 30 821: 69
E. U. Ugglas donationsfond	» 500:—
A. Hellstadius donationsfond	» 166: 66
N. Thunbergs donationsfond	» 349: 66
C. Löwenskiölds donationsfond	» 2 500:—
Fonderade medel i övrigt	» 19 448: 95

Summa kronor 356 486: 96.

3. Under senare tid framkomna förslag till omläggning av veterinärinrättningens verksamhet.

Riksdagens revisorer granskade år 1930 veterinärinrättningens verksamhet. I sin berättelse för nämnda år ha revisorerna uttalat att inrättningen enligt deras mening icke mera hade någon uppgift att fylla såsom undervisningsanstalt. Revisorerna framhöllo i anslutning därtill vikten av att snarast möjligt utredning verkställdes rörande inrättningens upphörande såsom statlig institution. Sedan Kungl. Maj:t i brev den 8 maj 1931 uppdragit åt medicinalstyrelsen att i samråd med styrelsen för inrättningen verkställa utredning i frågan, föreslog medicinalstyrelsen i utlåtande den 9 november 1932, att inrättningen skulle bibehållas såsom statlig institution samt att inrättningen skulle övertaga distriktsveterinärverksamhet i ett distrikt, benämnt Skara veterinärinrättnings distrikt, varvid Axvalls distrikt skulle indragas. För föreståndarens för inrättningen vidkommande skulle detta betyda, att hans kliniktjänstgöring komme att omfatta även en ambulatorisk klinik (distriktsveterinärens praktik utom tjänstgöringsorten). Inrättningen skulle emellertid ej belastas med kostnaderna för denna praktik, utan skulle densamma organiseras och handhas av föreståndaren i likhet med varje annan distriktsveterinärs kliniska verksamhet och med tillämpande av samma taxa, som för distriktsveterinär vore gällande. Den sålunda ifrågasatta utvidgningen av inrättningens sjukvårdande verksamhet tillstyrktes likaledes av dess styrelse.

Vid år 1933 beslutad omreglering av veterinärväsendet förutsattes i överensstämmelse med detta förslag, att inrättningen skulle bibehållas, varvid föreståndaren ansågs böra åläggas att tjänstgöra såsom distriktsveterinär i ett nybildat Skara veterinärinrättnings distrikt, som skulle ersätta det till indragning föreslagna distriktet. Anordningen ansågs dock icke lämpligen kunna genomföras förrän såväl föreståndartjänsten som vederbörande distriktsveterinärtjänst bleve vakanta.

Genom kungörelsen den 10 november 1933 (nr 607) angående indelning av riket i veterinärdistrikt bestämdes bland annat området för Skara veterinärinrättnings (Axvalls) distrikt och föreskrevs tillika, att stationsorten för distriktsveterinären i nämnda distrikt skulle, så länge dåvarande tjänsteinnehavaren kvarstode, vara Axvall. Sedan distriktsveterinären i Axvalls distrikt den 18 november 1937 transporterats till annat distrikt, har befattningen i Skara veterinärinrättnings (Axvalls) distrikt varit vakant och uppehållits av tillförordnade vikarier. Den nya anordningen enligt 1933 års kungörelse har alltså ännu icke genomförts. De av de sakkunniga i det följande framlagda förslagen förutsätta för övrigt, att statsmakterna frångå sitt ståndpunkts-tagande av år 1933.

I bilaga till 1940 års statsverksproposition, nionde huvudtiteln, yttrade föredragande departementschefen att frågan om bibehållandet av veterinärinrättningen i Skara såsom statlig institution borde göras till föremål för ytterligare överväganden. I anslutning till vad departementschefen anfört framhöll riks-

dagen i skrivelse nr 9, under återopande av jordbruksutskottets utlåtande nr 1, punkt 69, att erforderlig utredning om den ifrågasatta indragningen borde slutföras utan dröjsmål. Genom brev den 17 maj 1940 uppdrog därefter Kungl. Maj:t åt medicinalstyrelsen att skyndsamt verkställa utredning av frågan, huruvida tillräcklig anledning finnes att i fortsättningen bibehålla veterinärinrättningen såsom statlig institution samt att till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, som kunde föranledas av utredningen.

Med anledning av berörda uppdrag har medicinalstyrelsen begärt och fått mottaga *dels* yttrande den 3 augusti 1940 av styrelsen för veterinärinrättningen jämte därvid fogad översikt över inrättningens fastigheter angivande deras fördelning, så långt känt är, å statsegendom och donation ävensom fastigheterna åsatta taxeringsvärden, *dels* ock yttrande den 25 september 1940 av lärarkollegiet vid veterinärhögskolan rörande veterinärinrättningens nyssnämnda skrivelse.

Styrelsen för veterinärinrättningen har framhållit, att ett upphörande av inrättningens sjukvårdande verksamhet förutsatte, att denna övertoges av vederbörande distriktsveterinär. Vid en sådan omläggning skulle Skara bliva stationsort för distriktet. I så fall torde emellertid betydande moderniseringar av lokaliteterna erfordras, bl. a. upprättande av ett modernt mindre djursjukstall. Ett upphörande av hovbeslagsskolan — i och för sig beklagligt — förutsatte, att de, som önskat utbilda sig till yrkeskunniga hovslagare och ämnat besöka inrättningens skola, kunde hänvisas till annan liknande institution. Ett nedläggande av smedjan, vilkens verksamhet vore ett komplement till hovbeslagsskolan, syntes — om denna skola upphörde — kunna ske utan olägenheter.

Veterinärinrättningens styrelse uppehöll sig vidare vid frågan om den framtida dispositionen av inrättningens fastigheter. Det gällde, enligt styrelsen, först att få fullt klart svar på frågan om äganderättsförhållandena och donationsvillkoren. Enklast syntes vara, att man betraktade samtliga fastigheter såsom statens egendom, med beaktande dock av att vissa donationsvillkor åvilade en del av dem. Det bleve då tydligt, att dispositionsrätten till samtliga dessa fastigheter tillkomme staten, samtidigt som det tillkomme staten att taga vård om dem och tillse, att de finge bästa användning under aktgivande på donationsvillkoren.

Därest verksamheten vid inrättningen komme att nedläggas, vore åtskilliga spörsmål rörande fastigheternas användning att taga i betraktande. Vad huvudgården Brogården anginge, lämpade denna sig synnerligen väl att användas till mark och skolorbruk för lantmannaskolan i Skara. Förvaltningen av skogsskiftena torde lämpligen kunna överlåtas å domänverket. Vad slutligen anginge själva veterinärtomten, med dess ej obetydliga kulturella värde, borde frågan om dess framtida öde noga övervägas, under hänsyntagande till donationsvillkor och ortsintresset. Detsamma gällde inrättningens arkiv och andra samlingar.

Styrelsen för veterinärinrättningen föreslog till sist tillsättande av en i viss ordning utsedd särskild avvecklingskommission med uppgift att närmare ut-

forma förslag till avveckling av verksamheten vid inrättningen i huvudsaklig överensstämmelse med av styrelsen angivna riktlinjer.

Veterinärhögskolans lärarekollegium anförde i sitt yttrande den 25 september 1940 bl. a. följande: Inom Skaraborgs och omgivande län funnes icke på något ställe någon offentlig djursjukvårdsanstalt, fränsett vissa av Svenska Blå Stjärnan upprättade sjukstallar vid veterinärs stationsort samt den möjlighet till sjukvård för civila hästar, som kunde beredas vid sjukstallar hos vissa beridna vapenslag. Ur dessa synpunkter borde, ansåg lärarekollegiet, djurkliniken i Skara bibehållas. För att kliniken skulle kunna fylla sin uppgift krävdes dock att nuvarande väsentliga brister beträffande stallar, operationslokaler och utrustning avhjälpes och att en genomgripande modernisering av kliniken genomfördes.

Ytterligare gagn av veterinärinrättningen i Skara kunde väntas genom anordnande av kortare kurser för lantbrukare i hov- och klövvård, rörande husdjurens hygien och vad av djurägare bör iakttagas vid inträffade sjukdomsfall.

Lärarekollegiet ville vidare framhålla behovet av en omorganisation av veterinärinrättningen särskilt med hänsyn till föreståndarens skyldigheter och rättigheter. Föreståndaren vore för närvarande betungad med omfattande förvaltningsarbete, vilket toge en betydande tid i anspråk. Från detta förvaltningsarbete borde föreståndaren enligt kollegiets mening befrias, så att han kunde ägna sig helt åt för inrättningens ändamål mera betydelsefull verksamhet. Vidare syntes det kollegiet vara olämpligt, att föreståndaren icke finge taga betalt enligt distriktsveterinärtaxan för vid inrättningen utförda behandlingar och operationer. Föreståndarens ekonomiska ställning vore med nu gällande bestämmelser förhållandevis betydligt sämre än den tidigare varit.

Skulle statsmakterna av finansiella eller andra skäl anse nödvändigt att helt nedlägga den statsunderstödda veterinära verksamheten vid inrättningen i Skara, ansåge kollegiet, att privata donationer, efter de fasta tillgångarnas realiserande, borde överföras till en fond för främjande av veterinärverksamhetens utveckling i landet respektive till en fond för vetenskaplig forskning.

Tillika har till medicinalstyrelsen inkommit framställningar från *Sveriges smides- och mekaniska verkstadssidkares riksförbund*, som bland annat framhållit, att ett upphörande av hovslagareutbildningen i Skara skulle komma att bli till stor skada för landets hästbestånd och för hovslagareyrket, ävensom understrukt vikten av att fortbildningskurser för äldre hovslagare anordnades.

Innan medicinalstyrelsen tagit slutlig ställning till ifrågavarande spørsmål har styrelsen ytterligare inhämtat utlåtande i ämnet från *Svenska veterinärläkareföreningens styrelse*. Denna styrelse har i sitt utlåtande till medicinalstyrelsen den 20 april 1941 förordat veterinärinrättningens bibehållande såsom statlig institution ävensom modernisering och omorganisering av djur-

kliniken så att den, om också i mindre omfattning, bleve i stånd att fylla sin uppgift enligt nutida krav. Härutöver har veterinärläkareföreningens styrelse tillfört diskussionen kring veterinärinrättningen helt nytt material, i det att styrelsen föreslagit, att egendomen Brogården jämte vissa lägenheter borde reserveras för *upprättande av en försöksgård för veterinärvetenskaplig forskning i jordbrukets tjänst*.

I skrivelsen den 2 juli 1941 har *medicinalstyrelsen*, till fullgörande av uppdraget att verkställa utredning rörande veterinärinrättningens bibehållande som statlig institution, anfört i huvudsak följande:

Vid inrättningen befintlig djurklinik med tillhörande sjukstall har sedan över ett sekel fyllt och fyller alltjämt en synnerligen viktig uppgift för husdjursskötseln vida omkring, i såväl Skaraborgs som angränsande län. Inrättningen är nämligen belägen inom ett av landets främsta och vidsträcktaste jordbruksområden med en betydande husdjursstock. Förutsättning för en tillfredsställande lösning av ifrågakarande uppgift under nuvarande förhållanden är emellertid, att djurkliniken moderniseras och omorganiseras så, att större operationer där kunna utföras och stallrum beredas för sjuka djur.

Beträffande den vid inrättningen bedrivna utbildningen av hovslagare är denna numera begränsad till civila sådana. Denna verksamhetsgren är av stor betydelse ej blott för det omfattande och värdefulla hästmaterialet i trakten omkring Skara utan även för det svenska hästbeståndet i sin helhet. Enligt styrelsens mening råder brist på yrkeskunniga hovslagare, varför skäl förefinnes för och behov av en ökad hovslagareutbildning. I anslutning därtill borde anordnas fortbildningskurser för äldre hovslagare ävensom undervisning för den djurägande allmänheten beträffande hov- och klövvård.

Förutom nämnda uppgifter borde enligt styrelsens uppfattning till veterinärinrättningen förläggas ännu en arbetsuppgift, nämligen veterinärvetenskapligt forskningsarbete. Härvid är att märka att vårt land hittills varit i avsaknad av en försöksanstalt för veterinärvetenskaplig forskning rörande vissa problem, som gälla i första hand sterilitet, men även uppfödning-, särskilt bristsjukdomar, jämte andra genom arv eller miljö betingade sjukdomstillstånd. Det måste anses föreligga ett stort och trängande behov för vårt husdjursbestånd att nämnda missförhållande snarast blir avhjälpt. Då enligt medicinalstyrelsens mening veterinärinrättningen i Skara torde böra bibehållas, finner styrelsen med hänsyn såväl till landets trängande behov av en anstalt av nyssnämnt slag som till tradition och pietet det synnerligen angeläget att vid den gamla veterinärinrättningen inrättas en statlig institution i här antydd riktning.

Enligt styrelsens mening böra först och främst de vid inrättningens huvudgård belägna ävensom de till arrendegården Brogården hörande byggnaderna och samtliga tillhörande tomter i fortsättningen tillkomma ifrågakarande statsinstitution. Givetvis böra de byggnader, som lämpligen kunna bibehållas för sina ändamål, moderniseras för att fylla dem tillämnade uppgifter. Säkerligen erfordras härjämte, att en eller flera nya byggnader uppföras, särskilt för den beramade försöksanstaltens behov. För försöksgårdens behöriga drift erfordras givetvis dessutom välbälgna tillräckliga och goda betesmarker. Det torde alltså vara nödvändigt att för berörda ändamål av inrättningens mark reserveras ett betesområde.

Med hänsyn dels till fördelen av att på trakten fortfarande ha tillgång till en förstklassig husdjurssjukvård, dels till angelägenheten av att möjligheterna till hovslagareutbildning icke förminskas och dels och kanske framför allt till önskvärdenheten av att inrättningen utvecklas till en anstalt för veterinärvetenskaplig försöksverksamhet förordar medicinalstyrelsen livligt, att veterinärinrättningen i Skara bibehålles såsom statlig institution i här antydd gestaltning. I anslutning

härtill har styrelsen hemställt, att omförmälda byggnader samt för angivna ändamål erforderlig betesmark må kvarbliva i inrättningens ägo.

I anslutning till nu berörda spørsmål har särskild fråga uppkommit om försäljning av vissa veterinärinrättningen tillhöriga fastigheter, i det att Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott i skrivelse till Kungl. Maj:t den 26 oktober 1940 anhållit att få inköpa egendomen Brogården samt vissa lägenheter. Sedan Kungl. Maj:t genom remiss den 30 oktober 1940 anbefallt medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen att avgiva gemensamt utlåtande över denna framställning, hava ämbetsverken, under hänvisning till det åt veterinärinrättningssakkunniga lämnade uppdraget, till Kungl. Maj:t återställt handlingarna, vilka därefter överlämnats till de sakkunniga. Sakkunniga hava den 18 december 1941 avgivit särskilt utlåtande i detta ämne och därvid funnit hushållningssällskapets framställning i huvudsak böra lämnas utan bifall. Ärendet har ännu icke avgjorts av Kungl. Maj:t.

De sakkunnigas uppdrag.

Enligt statsrådsprotokollet för den 3 oktober 1941 har föredragande statsrådet Domö, under hänvisning till den utredning, som enligt förestående redogörelse förekommit, och till därunder framkomna förslag och önskemål såsom sin uppfattning uttalat, att det skulle vara önskvärt, om veterinärinrättningen i Skara, som under så lång tid fyllt viktiga uppgifter på veterinärundervisningens och veterinärsjukvårdens område och som även för framtiden enligt den förebragta utredningen syntes kunna bliva av stor betydelse, kunde bibehållas som statlig institution. Vid klarläggandet av frågan om inrättningens framtida uppgifter och organisation borde de sakkunniga taga sikte på frågan om lämpligheten och möjligheten av en sådan omorganisering av djurkliniken, att den komme att bättre motsvara nutida krav på husdjursjukvård samt upptagande vid inrättningen av sådant veterinärvetenskapligt forskningsarbete, som medicinalstyrelsen antytt, ävensom på behovet av en ökad hovslagareutbildning. I samband härmed borde Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskotts anhållan att få inköpa vissa veterinärinrättningen tillhörande fastigheter att användas såsom skoljordbruk upptagas till prövning, varvid borde undersökas huruvida en förläggning av lantmannaskolan i Skara till samma plats som veterinärinrättningen kunde ske. En dylik anordning syntes kunna medföra betydande fördelar i undervisningsavseende, då en praktiskt betonad husdjursundervisning vid lantmannaskolan härigenom skulle i hög grad underlättas. En gemensam förläggning för inrättningen och skolan skulle även skapa goda förutsättningar för en fruktbärande undervisningsverksamhet i form av kortare kurser för den djurägande allmänheten i såväl Skaraborgs som närgränsande län. Vid utredningen borde först undersökas lämpligheten av samförläggning av veterinärinrättningen och lantmannaskolan i Skara, över vilken fråga särskilt utlåtande borde avgivas snarast möjligt.

Såsom i det föregående nämnts hava de sakkunniga den 18 december 1941 avgivit utlåtande rörande frågan om en samförläggning av veterinärinrättningen och lantmannaskolan. I det följande komma de sakkunniga nu att, under beaktande av det enligt förestående redogörelse föreliggande utredningsmaterialet, behandla den närmare utformningen av förslagen rörande veterinärinrättningens framtida användning.

B. Förslag m. m.

1. Veterinärinrättningens framtida verksamhet.

De frammanför förslaget ställda verksamhetsinriktningens omändring har i huvudsak gått ut på att ett djurkliniskt skriftligt utvecklas och moderniseras och bestämmas i samförläggning med lantmannaskolan i hushållning och hushållningsskolan i hushållningsskolan. Detta innebär att de i förslaget skriftligt utvecklas veterinärinrättningen i hushållningsskolan med utgångspunkt från lantmannaskolan som förslaget gäller.

De sakkunniga vilka utreda sig till förslagen om veterinärinrättningens omändring enligt de angivna villkoren, vilka i det följande förslaget ha varit utgångspunkt för den förslaget utformningen av den förslaget utformningen, såväl skriftligt som skriftligt, samt har utvecklat skriftligt utvecklat och kommit till ett utlåtande om förslaget, som för de sakkunniga varit utgångspunkt för den förslaget utformningen.

För att de frammanför förslaget ställda verksamhetsinriktningen till utlåtande har varit utgångspunkt för den förslaget utformningen, såväl skriftligt som skriftligt, samt har utvecklat skriftligt utvecklat och kommit till ett utlåtande om förslaget, som för de sakkunniga varit utgångspunkt för den förslaget utformningen.

De sakkunniga vilka utreda sig till förslagen om veterinärinrättningens omändring enligt de angivna villkoren, vilka i det följande förslaget ha varit utgångspunkt för den förslaget utformningen, såväl skriftligt som skriftligt, samt har utvecklat skriftligt utvecklat och kommit till ett utlåtande om förslaget, som för de sakkunniga varit utgångspunkt för den förslaget utformningen.

De sakkunniga vilka utreda sig till förslagen om veterinärinrättningens omändring enligt de angivna villkoren, vilka i det följande förslaget ha varit utgångspunkt för den förslaget utformningen, såväl skriftligt som skriftligt, samt har utvecklat skriftligt utvecklat och kommit till ett utlåtande om förslaget, som för de sakkunniga varit utgångspunkt för den förslaget utformningen.

De sakkunniga vilka utreda sig till förslagen om veterinärinrättningens omändring enligt de angivna villkoren, vilka i det följande förslaget ha varit utgångspunkt för den förslaget utformningen, såväl skriftligt som skriftligt, samt har utvecklat skriftligt utvecklat och kommit till ett utlåtande om förslaget, som för de sakkunniga varit utgångspunkt för den förslaget utformningen.

De sakkunniga vilka utreda sig till förslagen om veterinärinrättningens omändring enligt de angivna villkoren, vilka i det följande förslaget ha varit utgångspunkt för den förslaget utformningen, såväl skriftligt som skriftligt, samt har utvecklat skriftligt utvecklat och kommit till ett utlåtande om förslaget, som för de sakkunniga varit utgångspunkt för den förslaget utformningen.

B. Förslag m. m.

1. Veterinärinrättningens framtida verksamhet.

De framkomna förslagen rörande veterinärinrättningens ombildning hava i huvudsak gått ut på *dels* att djurkliniken skulle utvecklas och moderniseras med bibehållande i anslutning därtill av undervisning i hovbeslag och hovvård, *dels* ock att vid inrättningen skulle upptagas veterinärvetenskapligt forskningsarbete med utnyttjande av egendomen Brogården såsom försöksgård.

De sakkunniga, vilka ansluta sig till förslagen om veterinärinrättningens ombildning enligt de antydda riktlinjerna, vilja i det följande först ingå på den närmare utformningen av den blivande verksamheten, såväl sakligt som organisatoriskt, samt härav påkallade särskilda åtgärder, och komma därefter att behandla de synpunkter, som för de sakkunniga varit avgörande vid det principiella ståndpunktstagandet.

Enligt de framkomna förslagen komme veterinärinrättningen att omfatta två var för sig fristående verksamhetsområden, nämligen å ena sidan verksamheten vid kliniken och smedjan, å andra sidan försöksverksamheten. Rörande den närmare utformningen av dessa båda verksamhetsgrenar må här anföras följande.

De brister, som för närvarande vidlåda djursjukvården vid kliniken, äro företrädesvis att hänföra till de bristfälliga resurserna såväl med avseende på anordningarna inom kliniklokalen som på den instrumentella utrustningen. En utveckling av djursjukvården vid veterinärinrättningen betingas därför i första hand av en omdaning av själva klinikbyggnaden (nuvarande sjukstallet) och en avsevärd komplettering av instrumentuppsättning och laboratorieutrustning, så att kliniken i alla avseenden kommer att fylla moderna anspråk på ändamålsenlighet och fullständighet. En ytterligare och icke mindre betydelsefull förutsättning för att veterinärinrättningen, såvitt angår den praktiska djursjukvården, skall intaga den ledande ställning inom sydvästra delen av landet, som tillämnas densamma, är att till kliniken knytes en på området utmärkt kvalificerad kraft, vars personliga auktoritet även kan bliva en borgen för ett gott resultat. Nu antydda betingelser för en framgångsrik och ändamålsenlig utveckling av klinikverksamheten komma att i det följande närmare behandlas.

En särskild fråga, av betydelse vid bedömandet av klinikens utvecklingsmöjligheter, är huruvida sjukvården vid kliniken bör vara avgiftsfri eller

icke. Såsom av den föregående framställningen framgått har rådfrågning och sjukbehandling vid kliniken icke varit avgiftsbelagd före den 1 juli 1936. Efter denna tid har gällande veterinärtaxa tillämpats, något som uppenbarligen menligt inverkat på besöksfrekvensen. De sakkunniga anse sig icke böra i detta sammanhang taga definitiv ståndpunkt till detta spörsmål. Mest rationellt torde vara att styrelsen för veterinärrättningen i ett nytt reglemente tilläggas befogenhet att härutinnan träffa avgörande. De sakkunniga vilja endast understryka, att möjligheten att lämna avgiftsfri sjukvård skulle vara ägnad att avsevärt öka värdet av inrättningens verksamhet såsom centrum för djursjukvården inom vidsträckta områden. Hinder bör ej möta att i nu berörda avseende en differentiering sker mellan å ena sidan vårderna av jordbrukets husdjur och å andra sidan den hundklinik, som enligt vad av det följande framgår, de sakkunniga avse skola inrättas i Skara. Erfarenheterna från veterinärhögskolan visa att en hundklinik sannolikt skulle kunna lämna ett ekonomiskt överskott, vilket kunde kompensera det underskott, som en avgiftsfri behandling vid kliniken i övrigt skulle medföra. Det synes under alla förhållanden dock icke böra ifrågakomma att vederbörande djurägare befrias från skyldigheten att ersätta de direkta kostnader för sjukvården, som föranledas av förbrukningen av instrument, bandageartiklar o. dyl. En eventuell avgiftsfrihet bör således avse endast behandling eller rådfrågning och endast den stationära kliniken. Vid polikliniken däremot torde en mindre avgift kunna upptagas.

Undervisningen i hovbeslag och hovvård förutsättes skola bibehållas vid veterinärrättningen. Inom landet finnas för närvarande tre utbildningsanstalter för hovslagare, nämligen vid veterinärhögskolan, vid lantbruksskolan i Alnarp och vid veterinärrättningen i Skara. Antalet utbildade hovslagare har under senare år genomsnittligt uppgått, vid veterinärhögskolan till 22 stycken per år, vid Alnarpsinstitutet till 7 å 8 stycken per år och vid Skara-inrättningen till likaledes 7 å 8 per år. Årligen utbildas inom landet alltså knappt 40 hovslagare. Om man betänker att hästbeståndet i landet uppgår till c:a 620 000 stycken, måste denna rekrytering av hovslagarekåren anses otillräcklig. Alla skäl tala sålunda för att undervisningen i hovbeslag och hovvård vid veterinärrättningen bibehållas och om möjligt utvidgas. För närvarande anordnas vid veterinärrättningen årligen endast en kurs för utbildning av civila hovslagare, omfattande ungefär fyra månader. Elevantalet vid denna kurs är enligt stadgarna maximerat till tolv. Elevantalet har emellertid visat sig genomsnittligt understiga denna siffra. Det torde i själva verket förhålla sig så att möjligheterna till en större elevfrekvens vid undervisningen i hovbeslag väsentligen bero av den auktoritet, statsmakterna vilja förläna den utbildning som vid nyss berörda institutioner meddelas. I sådant sammanhang må nämnas, att de kortare demonstrationskurser i hovvård, som av staten hittills vid två tillfällen anordnats, bl. a. inom Skaraborgs län, av många hästägare uppfattats såsom tillräcklig utbildning på området, med påföljd att den grundligare utbildningen till verklig yrkesman i vida kretsar ter sig överflödig.

Såsom ett spørgsmål, vars lösning emellertid torde få ställas på framtiden, kan framföras tanken, att med hänsyn till den ekonomiska betydelse för hästbeståndet i landet, som en god hovvård äger, för utövning av hovslageriyrket kräva särskild statlig auktorisation eller legitimation. Om sådan auktorisation förbehölles endast dem, vilka genomgått den mera grundliga utbildning i yrket, som lämnas vid vissa kvalificerade undervisningsanstalter, skulle sannolikt elevfrekvensen ökas. Det kan här bortses från den konjunkturbetonade inverkan på elevtillströmningen, som förhållandena på arbetsmarknaden i allmänhet vid olika tider medför.

Det bör ej möta hinder att — till avhjälpande av rådande brist på fullständigt utbildade hovslagare — vid veterinärinrättningen i Skara årligen anordnas två kurser i ämnet. De sakkunniga sakna anledning att förorda en ovillkorlig föreskrift härom för veterinärinrättningens vidkommande. Det bör ankomma på inrättningens styrelse att i denna fråga träffa avgörande, därvid böra beaktas alla de i det föregående anförda, på frågan inverkan synpunkterna, nämligen elevtillströmningen, de utbildade yrkesmännens auktorisation och möjligheterna över huvud taget för dessa att vinna utkomst i yrket.

Enligt gällande stadga ingår i den nuvarande veterinärinrättningens uppgifter även att meddela praktisk undervisning i behandlingen av enklare åkommor hos husdjuren åt personer, som vilja begagna sig av sådan undervisning. Medicinalstyrelsen har haft att svara för kontrollen av inrättningens undervisningsverksamhet och äger utfärda de närmare föreskrifter, som i sådant hänseende erfordras för undervisningens ordnande. De av medicinalstyrelsen godkända planerna för här åsyftade undervisning ha i regel innehållit, att undervisningen lämnas en eller högst två timmar varje söckendag under tiden den 15 januari till och med den 31 maj samt den 1 september till och med den 20 december. Den sida av inrättningens arbetsuppgifter, som här berörts, torde väl hittills ej tillmätts större betydelse. Stadgans bestämmelser i ämnet hava ansetts uppfyllda genom att inrättningens föreståndare i anslutning till behandlingen av sjukanmälda djur lämnat djurägaren de anvisningar och upplysningar rörande sjukdomens uppkomst och natur samt djurets fortsatta behandling, vartill omständigheterna givit anledning. En på sådant sätt meddelad undervisning må äga sin betydelse för den enskilde djurägaren, men värdet därav ur allmänna synpunkter torde vara ringa.

Någon systematisk, för allmänhetens upplysning lämpad elementär undervisning i djurvård har ej förekommit vid inrättningen. En sådan undervisning skulle dock enligt de sakkunnigas mening ha en viss uppgift att fylla, något som även understrukits av veterinärhögskolans lärarkollegium i dess förut omtalade yttrande den 25 september 1940. Kännedomen om de vanligaste husdjurssjukdomarna och om allmän djurvård över huvud taget är hos den jordbrukande befolkningen i allmänhet förvånansvärt ringa. En systematiskt anordnad upplysningsverksamhet eller undervisning i hithörande ting skulle säkerligen vara ägnad att främja djurvården i stall och ladugårdar. De sakkunniga tänka sig därför att en av veterinärinrättningens

framtida uppgifter borde vara att genom anordnande av korta, för allmänheten avsedda kurser i djurvård sprida ökad kännedom om elementära anspråk på hygien och ändamålsenlighet i fråga om husdjurens skötsel. Undervisningen vid dylika kurser skulle omfatta de vanligaste djursjukdomarnas förebyggande och behandling, vidare husdjurshygien och utfodring, samt slutligen och icke minst viktigt förebyggande åtgärder till förhindrande av smittospridning. De här åsyftade undervisningskurserna böra ej omfatta mer än ett fåtal dagar, i varje omgång c:a 2—4 dagar. Möjligt är att det kan visa sig ändamålsenligt att fördela de angivna undervisningsämnena på olika i serie anordnade kurser. Veterinärinrättningen torde erbjuda tillräckliga lokala resurser för kurser av här åsyftat slag. Under tider, då hovslagarkurser icke pågå, torde elevbostäderna kunna utnyttjas såsom bostäder även åt deltagare i djurvårdskurserna. Det torde få ankomma på inrättningens styrelse att bedöma förutsättningarna vid olika tillfällen för ifrågavarande undervisning och med utgångspunkt härifrån träffa de närmare föranstaltningarna för denna verksamhet.

Vad därefter angår den andra grenen av veterinärinrättningens blivande verksamhet, försöksverksamheten, ha de sakkunniga i sitt utlåtande den 18 december 1941 angivit de huvudsakliga riktlinjerna härför. De sakkunniga erinrade i berörda utlåtande därom, att den veterinära forskning, som nu bedrivs i vårt land, huvudsakligen vid veterinärhögskolan och statens veterinär-bakteriologiska anstalt, arbetar med levande och dött djurmateriel, som insändes för klinisk behandling, för obduktion eller för sjukdomsdiagnos genom laboratorieundersökningar. Mindre försöksdjur, såsom råttor, marsvin och kaniner, användas för ympningar och för undersökning av fodermedel och preparat med avseende på deras innehåll av vitaminer och andra biologiskt verksamma beståndsdelar. Den veterinära forskningen har även i viss utsträckning omfattat djurmateriel hos enskilda djurägare ute i landet, men någon egentlig veterinär försöksverksamhet med de större husdjuren som försöksobjekt, motsvarande den försöksverksamhet som på jordbrukets och husdjursskötselns område bedrivs av lantbrukshögskolans försöksanstalter och institutet för husdjursförädling, har icke kunnat bedrivas, då den veterinära forskningen saknar försöksinstitution av detta slag. Det har genom de senare årens forskningsverksamhet framgått, att stora grupper av sjukdomar hos de större husdjuren, bland vilka kan nämnas bristsjukdomarna, ungdjurssjukdomar och vissa former av sterilitet, förorsakas av brister i fodrets sammansättning, vilka i sin tur uppenbarligen stå i samband med jordens beskaffenhet och jorden tillförda växtnäringsämnen. Ett närmare utforskande av dessa sjukdomar och deras egentliga orsaker framstår som ett mycket trängande önskemål, såväl med hänsyn till veterinärernas möjligheter att genom rationell behandling komma dessa sjukdomar till livs som på grund av frågans därmed sammanhängande stora ekonomiska betydelse för husdjursskötseln och lantbruksnäringen.

En veterinär försöksinstitution av detta slag måste givetvis arbeta i intim

kontakt med ett jordbruk, då försöksverksamheten i främsta rummet skulle inriktas på att utforska sambandet mellan jorden och husdjurssjukdomarna. Försöksinstitutionen måste ha möjligheten att genom olika behandling av jorden framställa foder av varierande beskaffenhet för att studera dettas inverkan på den levande djurorganismen. Ett tillräckligt stort djurmateriel, som möjliggör uppdelning i olika försöksgrupper, måste även stå till förfogande. En åtminstone medelstor besättning av vuxna nötkreatur och svin för fortlöpande produktion av ungdjur, som i huvudsak torde komma att utgöra det egentliga försöksmaterialet, måste för ändamålet vara disponibelt.

Försöksverksamheten skulle i korthet komma att bestå i speciella gödslingsförsök å åkerjorden och betesmarken, utfodringsförsök med djurmaterialet samt kliniska och laboratorieundersökningar å försöksdjuren (blod-, urin-analyser m. m.). Den fördel, som belägenheten i veterinärinrättningens omedelbara grannskap av lantbrukskemiska kontrollstationen i Skara erbjuder, bör kunna utnyttjas för ett fruktbringande samarbete, speciellt så vitt angår jord- och fodermedelsanalyser.

Den föreslagna nydaningen av veterinärinrättningen i sakligt hänseende förutsätter även en omorganisation i administrativt hänseende. Härom få de sakkunniga anföra följande.

Veterinärinrättningen bör hädanefter liksom hittills stå under ledning av en i särskild ordning tillsatt styrelse. De nya arbetsområden, som verksamheten i fortsättningen avses skola innesluta, torde påkalla vissa ändrade grunder för styrelsens tillsättande. Enligt nu gällande stadga består styrelsen av fem ledamöter, varav en, tillika ordförande, utses av Kungl. Maj:t, två av länsstyrelsen i Skaraborgs län och två av länets hushållningssällskap. Ordförande i styrelsen bör givetvis även framgent utses av Kungl. Maj:t. Rörande styrelsens sammansättning i övrigt vilja sakkunniga föreslå, att länsstyrelsens och hushållningssällskapets representation begränsas till för vardera institutionen en ledamot, av vilka länsstyrelsens representant särskilt skulle få till uppgift att tillvarata de intressen, som sammanhånga med den statliga medelsförvaltningen vid inrättningen, och den av sällskapet utsedde ledamoten särskilt får tänkas representera ortsintressena, med vilka ju veterinärinrättningen även i framtiden torde få stark anknytning. Hushållningssällskapets representant bör utses av sällskapets förvaltningsutskott.

Ytterligare bör i styrelsen plats beredas för veterinärinrättningens föreståndare och chef.

Den femte styrelseledamoten föreslås skola utses av veterinärhögskolans styrelse efter lärarekollegiets hörande. Meningen är att veterinärinrättningen i sin kommande verksamhet skall tämligen intimt samarbeta med veterinärhögskolan, särskilt vad beträffar försöks- och forskningsverksamheten. Detta samarbete tänkes förmedlat genom veterinärhögskolans representant i styrelsen. Därjämte torde man få förutsätta, att såväl inrättningens föreståndare som försöksledaren, vilkas tillsättande tänkes skola föregås av ett sakkunnig-

förfarande, skola låta sig angeläget vara, att främja ett sådant samarbete till båtнад för båda institutionerna, och att sålunda de önskemål beträffande verksamhetens uppläggning och bedrivande, som ur vetenskapliga och andra synpunkter från högskolans sida kunna vara att framföra, i tillbörlig mån beaktas. Det låte möjligen tänka sig att i ett blivande reglemente för veterinärinrättningen intaga föreskrift därom, att vid viktigare avgöranden inom styrelsen yttrande skall inhämtas från högskolans lärarekollegium. Sakkunniga ha dock vid sina överväganden av denna fråga stannat vid att avstå härifrån.

Givet är att den blivande forskningsverksamheten vid veterinärinrättningen kan komma att få stark anknytning till arbetet vid andra institutioner inom landet med närliggande arbetsuppgifter, exempelvis lantbrukshögskolan, institutet för husdjursförädling och statens veterinärbakteriologiska anstalt. Någon anledning att utöka antalet styrelseledamöter med företrädare även för institutioner av detta slag ha de sakkunniga dock icke ansett föreligga.

De sakkunniga vilja härefter övergå till att behandla personalorganisationen vid den blivande inrättningen och därmed sammanhängande frågor.

I det föregående har antydningssvis omnämnts två befattningshavare, nämligen veterinärinrättningens chef och försöksledaren. I själva verket kommer inrättningen i sin tillämnade utformning att omfatta två verksamhetsgrenar, vilka icke äga annat samband med varandra än det rent lokala. Det rör sig alltså om två i förhållande till varandra fullt fristående arbetsområden, nämligen å ena sidan djursjukvården med därtill anknuten undervisning huvudsakligen i hovbeslag, å andra sidan den vetenskapliga försöksverksamheten. För var och en av dessa avdelningar bör en föreståndare finnas, envar med befogenhet att handhava sin avdelnings angelägenheter. De båda avdelningsföreståndarna böra sålunda vara föredragande inför styrelsen, envar beträffande ärenden som falla inom hans område. De sakkunniga vilja starkt understryka vikten av att de båda verksamhetsgrenarna på sådant sätt noggrant hållas isär. Genom att åt de båda avdelningscheferna inrymmas självständiga befogenheter, när det gäller själva arbetsuppgiften ur saklig synpunkt, ökas utan tvivel förutsättningarna för ett gott arbetsresultat.

Praktiska skäl kräva emellertid, att veterinärinrättningen såsom sådan företrädes av en chef. Härvidlag ligger den möjligheten närmast till hands att endera av avdelningsföreståndarna beklädes med chefsställningen. I valet mellan de båda föreståndarna måste avgörande vikt fästas vid den omständigheten, att klinikchefen blir den av ifrågavarande befattningshavare, som i alldeles övervägande grad får förmedla kontakten med allmänheten. För att den blivande verksamheten vid kliniken skall kunna bli av den centrala betydelse för djursjukvården inom de kreatursrika trakter, för vilka Skara utgör centrum, således inom hela västra delen av Götaland, måste dess omedelbara ledning omhänderhavas av en person med utmärkta kvalifikationer såväl vad angår den veterinärvetenskapliga skolningen i allmänhet som beträff-

fande färdighet i den praktiska djursjukvården. I mångt och mycket blir det allmänhetens förtroende till klinikföreståndarens person som blir avgörande för möjligheterna att höja besöksfrekvensen vid kliniken och att över huvud taget förläna denna önskvärd auktoritet. En sådan auktoritet bör även i yttre måtto manifesteras, exempelvis genom att klinikföreståndaren förlänas professors titel. Säkerligen skulle titeln professor för inrättningens chef vara av stor psykologisk betydelse för allmänhetens inställning till inrättningens uppgifter och verksamhet.

Såsom av det följande framgår förutsätter ett genomförande av de nu framlagda förslagen till veterinärinrättningens omorganisation, att statsverket vidkännes relativt stora kostnader, dels av engångskaraktär för institutionernas istandsättande m. m., dels ock årligen för driftens upprätthållande. Det är uppenbarligen angeläget att skapa så goda garantier som möjligt för att inrättningen i sin nya gestalt verkligen kommer till avsedd nytta och därmed berättigar de kostnader, som nedläggas på inrättningens omdaning. Frågan om klinikchefens personliga kvalifikationer och förutsättningar att å verk- samheten vid kliniken förläna nödig auktoritet måste anses vara av den största betydelse just för en dylik garanti. De sakkunniga tveka därför icke att för klinikföreståndaren förordna en tjänsteställning, motsvarande den, som tillkommer professor vid högskolorna.

De sakkunniga föreslå vidare på här antydda grunder att klinikföreståndaren tillika skall vara veterinärinrättningens chef. I denna sin egenskap åvilar klinikföreståndaren ansvaret för den centrala ekonomiska förvaltningen vid inrättningen jämte allt vad därmed sammanhänger.

De båda avdelningsföreståndarna böra tillsättas genom sakkunnigförfarande.

I övrigt torde följande personal krävas för arbetets behöriga gång vid inrättningen, nämligen

a) vid klinikavdelningen: en instruktionssmed, en hovslagare, en fodermarsk och en stalldräng;

b) vid försöksavdelningen: en förvaltare vid jordbruket (jordbruksassistent), ett laboratoriebiträde, en ladugårdsförman och en djurskötare.

Härutöver erfordras extra arbetskraft vid jordbruket ävensom hovslagare vid smedjan.

Endast de båda avdelningsföreståndarna böra enligt sakkunnigas mening uppföras å ordinarie stat, medan den fasta personalen i övrigt torde få hänföras till extra ordinarie stat.

De sakkunniga hava ingående övervägt frågan om befattningshavarnas placering i lönegrad och hava därvid kommit till det resultat som framgår av följande förslag till tjänsteförteckning för veterinärinrättningen:

1. Å ordinarie stat:

1 klinikföreståndare och chef	A. 30
1 försöksledare	A. 28

2. Å extra ordinarie stat:

a) vid kliniken

1 instruktionssmed	Eo. 11
1 hovslagare	Eo. 8
1 fodermarsk	Eo. 8
1 stalldräng	Eo. 5

b) vid försöksavdelningen

1 jordbruksassistent	Eo. 17
1 laboratoriebiträde	Eo. 9
1 ladugårdsförman	Eo. 8
1 djurskötare, tillika vaktmästare	Eo. 7

Till den föreslagna tjänsteförteckningen bör fogas den anmärkningen att, vad försöksledaren beträffar, en placering i lönegrad A 30 bättre skulle motsvaras av de anspråk, som böra ställas på innehavaren av denna befattning, men att de sakkunniga av statsfinansiella skäl icke ansett sig kunna gå längre än till placering i lönegrad A 28. Laboratoriebiträdet vid försöksavdelningen måste förutsättas äga en viss facklig utbildning, enär denne bör vara i stånd att självständigt utföra kemiska arbeten, analyser o. dyl. Vad djurskötaren vid samma avdelning angår motiveras hans löneplacering med den dubbla uppgift, som hans samtida egenskap av vaktmästare innebär. Ifrågavarande befattningshavare bör vara tillräckligt kvalificerad för att på egen hand kunna ombesörja blodprovtagning och vägningar av djur och fodergivor m. m.

Instruktionssmeden bör även i fortsättningen vara bibehållen vid honom nu tillkommande rätt att uppbära 10 procents andel av den å rörelsen i smedjan under året uppkomna nettovinsten.

Frågan i vad mån tjänstebostad kan anvisas befattningshavarna torde få lösas av den blivande styrelsen för inrättningen. De sakkunniga komma i det följande att framlägga vissa förslag i sådant hänseende.

Möjligt är att de kamerala göromålen vid inrättningen ävensom sekreterargöromålen kräva anlitande av särskilt anställd arvodespersonal. De båda avdelningsföreståndarna synas i största utsträckning böra vara befriade från alltför tidskrävande befattning med administrativa göromål. Huruvida och i vilken utsträckning här åsyftade arbetsuppgifter kunna anförtros någon av de övriga blivande befattningshavarna vid inrättningen undandrar sig i mångt och mycket ett förhandsbedömande. Det är dock tänkbart att jordbruksassistenten skulle kunna övertaga vissa med den allmänna bokföringen vid inrättningen sammanhängande uppgifter. Under alla förhållanden synes ett mindre årligt belopp, förslagsvis 3 000 kronor, böra beräknas för anställande av erforderlig arbetskraft beträffande nu berörda göromål. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av veterinärinrättningens styrelse meddela erforderliga föreskrifter med avseende å den arvodespersonal, som enligt vad här anförts kan behöva anställas.

I samband med omorganisationen av veterinärinrättningen böra de nuvarande vid inrättningen anställda befattningshavarnas intressen tillbörligen beaktas. Av nuvarande personal torde flertalet kunna överföras till den nya staten. Av nuvarande personal äro endast föreståndaren och instruktionssmeden att hänföra till ordinarie stat. Den nuvarande föreståndaren, lektor Vidar Behm, utnämndes den 6 april 1923 till sin befattning, som han sedan dess uppehållit. Instruktionssmeden Otto Verner Tengwall antogs i ordinarie tjänst den 20 september 1923. Huruvida föreståndaren skall övertaga någon av befattningarna såsom klinikföreståndare eller försöksledare torde få bliva beroende på det sakkunnigeförfarande, som förutsättes skola föregå dessa befattningars tillsättande. I samband med föreliggande utredning skall givetvis något uttalande härom icke ifrågakomma. I den mån de ordinarie befattningshavarna icke överföras till den nya staten torde de få uppföras å särskild indragningsstat.

Vid detta betänkande fogas ett förslag till nya stadgar för veterinärinrättningen (Bilaga 4). Rörande den närmare utformningen av inrättningens blivande verksamhet och arbetsuppgifternas fördelning mellan olika befattningshavare m. m. få de sakkunniga hänvisa till detta förslag, som utöver vad ovan anförts icke torde kräva ytterligare motivering.

2. Synpunkter i fråga om veterinärinrättningens rättsliga ställning med hänsyn till den planerade omorganisationen.

Såsom framgår av vad förut anförts syfta de sakkunnigas förslag till en genomgripande ombildning av veterinärinrättningen och utvidgning av dess verksamhet. Önskvärt är även att inrättningen i framtiden kommer att utgöra ett rent statligt organ. Frågan om veterinärinrättningens omorganisering till en rent statlig institution påkallar dock en närmare granskning av omständigheterna vid inrättningens tillkomst och tidigare utveckling. Det förhåller sig ju nämligen så att driften vid veterinärinrättningen uppehålls av, fränsett inkomsterna av själva rörelsen, alltså kliniken och smedjan, *dels* avkastningen av veterinärinrättningens fasta och lösa egendom, *dels* ock statligt anslag. I den av veterinärinrättningen disponerade egendomen ingår å ena sidan staten tillhörig fast egendom, som på ett tidigt stadium upplåtits till inrättningen, och å andra sidan såväl fast egendom som kontanta medel, vilka genom enskilda donationer tillförts inrättningen, ehuru det numera torde vara ogörligt att med säkerhet fixera gränsen mellan de olika slagen av tillgångar.

Det synes icke vara möjligt att utan tidsödande och kostsam arkivforskning nå längre i klarhet beträffande inrättningens förmögenhetsförhållanden, särskilt såvitt angår den fasta egendomen, än till de resultat, som den av kammarkollegium förebragta utredningen ger. Mera ingående, på studium av arkiverade urkunder grundade undersökningar rörande veterinärinrättningens äldre historia ha de sakkunniga funnit icke vara erforderliga för fullgörandet av det dem anförtrodda uppdraget. Vissa med denna fråga sammanhängande synpunkter komma att i det följande utvecklas.

Möjligheter förefinnas att uppfatta inrättningen såsom en enskild stiftelse, som för uppehållande av sin rörelse erhållit statsmakternas bistånd i form av anslagna jordegendomar och anvisade årliga anslag. Tänkbart är även att såsom ett andra alternativ uppfatta veterinärinrättningen såsom företrädesvis en offentligträttslig institution. I samma mån som staten under tidernas lopp alltmer ekonomiskt intresserat sig för veterinärinrättningens verksamhet och efter hand kommit att framstå såsom garant för denna, får tydligen det senare alternativet en allt större tyngd.

Den första upprinnelsen till en veterinär undervisningsanstalt i Skara var ett enskilt initiativ. Professor Hernqvist synes ursprungligen helt privat inom ramen för sin verksamhet som lektor vid läroverket ha bedrivit undervisning i veterinärvetenskapen. Efter någon tid synas statsmakternas uppmärksamhet ha fästs vid betydelsen av denna undervisning, och det intresse för saken, som sålunda väcktes, tog sig uttryck genom att Hernqvist tillerkändes en »pension», med vilken förbands skyldighet att meddela undervisning i viss utsträckning, vidare genom upplåtande av hemmanet Brogården i syfte att ordna lokalfrågan m. m., samt genom anvisande av vissa anslag. Det får anses vara genom statliga åtgärder av detta slag som undervisningsanstalten egentligen konstituerades. Detta faktum motsäges icke av den omständigheten, att de knappa anslagen från staten icke gävo tillräckliga resurser för en ens efter tidens förhållanden ändamålsenlig undervisningsverksamhet. Den omständigheten, att Hernqvist personligen vidkändes ekonomiska uppföringar för att öka dessa resurser, behöver ej heller rubba grundvalen för en uppfattning, enligt vilken Skara-inrättningen vid sin tillkomst utgjorde en institution av offentligträttslig karaktär. Att nu anförda synpunkter icke få uppfattas såsom syftande till att förringa värdet av det initiativ, som ovedersägligen är Hernqvists, eller av de personliga och ekonomiska offer, Hernqvist redan i livstiden bragte för att fullfölja och främja verket, är uppenbart.

Det återstår då att undersöka i vad mån anstaltens karaktär av offentlig institution undergick någon förändring i samband med Hernqvists frånfälle och genom den nya ekonomiska grundval för den fortsatta undervisningsverksamhet, som genom Hernqvists testamenten skapades. Ett närmare studium av Hernqvists huvudtestamente av den 19 mars 1807 ger ledning härvidlag, även om det med fog kan sägas att testamentets rätta tydning ur anförda synpunkter icke är fullt klar. Tvekan kan således råda därom huruvida Hernqvist åsyftat att skapa en självständig stiftelse av privaträttslig natur eller om meningen varit att den donerade egendomen helt enkelt skulle bli staten tillhörig, att av statsmakterna disponeras för de i testamentet angivna ändamålen och under iakttagande i övrigt av föreskrifterna i testamentena. Ordalagen i huvudtestamentet — från de övriga testamentariska förordnandena kan här bortses — lägga icke hinder i vägen för en tolkning i enlighet med det senare alternativet. Åtskilliga andra omständigheter tala jämväl till förmån för sistnämnda tolkning. Den delegation, som den 12 juli 1812 tillsattes med uppgift att befordra Hernqvists testamentariska förordnanden till verkställighet och att överhuvud taget avgiva förslag rörande inrättningens fram-

tida organisation, konstaterade i sitt betänkande av den 3 december samma år, att de Hernqvistska donationsmedlen icke enbart för sig eller ens tillsammans med hemmanet Brogården utgjorde en tillfredsställande ekonomisk grundval för att inrättningen skulle kunna »skaffa det allmänna den båtnad, som ändamålet fordrar», utan att härutöver anslag av allmänna medel bleve erforderligt. Kungl. Maj:t utfärdade den 31 mars 1813 reglemente för veterinärinrättningen och fastställde samtidigt Hernqvists testamente »på det sätt det blifvit till verkställighet befordrat genom det föreslagna Reglementet...». Samtidigt förordnade Kungl. Maj:t till förste lärare och lektor Sven Adolph Norling, som erhöll fullmakt å denna beställning. Genom dessa åtgärder synas statsmakterna ha velat övertaga ansvaret för inrättningens fortsatta bestånd med utnyttjande av donationsmedlen enligt testators härom lämnade föreskrifter.

Endast de veterinärinrättningen omedelbart tillagda fastigheterna äro i Hernqvists huvudtestamente förknippade med särskilda föreskrifter angående användningen. De kontanta medel, som på grund av testamentet tillfördes inrättningen — efter realisation av viss egendom i boet efter Hernqvist — skulle »Artis Veterinarie Cassan tillägnas» utan andra villkor än dem som få anses innefattade i testamentets allmänna syfte, nämligen att främja det fortsatta beståndet av en veterinär undervisningsanstalt i Skara.

De sakkunniga anse för sin del, att den nuvarande veterinärinrättningen kan betraktas såsom en statlig institution, vars verksamhet emellertid delvis upprätthålles genom avkastningen av privata donationsmedel och som därför måste anpassas efter de med dessa donationer förenade villkoren. Förutsättningar för att man efter den planerade omorganisationen av inrättningen skall kunna räkna med fortsatt utnyttjande av de tillgångar, som tillfallit inrättningen på grund av testamenten, är att genom densamma det allmänna syftet med testamentena icke trädes för nära. I den mån speciella testamentsföreskrifter på grund av nutidens ändrade förhållanden befinnas mindre ändamålsenliga och till följd härav icke vidare böra beaktas, torde Kungl. Maj:t kunna bestämma härom.

Fråga uppkommer alltså därom, huruvida de allmänna riktlinjer för veterinärinrättningens omdaning, som i det föregående uppdragits, innebära ett sådant avsteg från det program för verksamheten, som får antagas hava föresvävat Hernqvist, att hinder därigenom skulle uppkomma för att donationsmedlen i fortsättningen skulle kunna tillgodogöras. När den egentliga veterinärundervisningen vid inrättningen genom statsmakternas åtgöranden på 1880-talet bortföll, blev motsvarande fråga aktuell. Varken justitiekanslern eller medicinalstyrelsen, vilka hade att yttra sig i ämnet, funno den då företagna omläggningen utgöra hinder för donationens fortsatta begagnande. Så mycket mindre kan detta anses vara händelsen nu, då någon ytterligare begränsning av verksamheten icke ifrågasättes, utan fastmera en väsentlig utvidgning av densamma förordas. Förslaget innebär ju, att den nuvarande verksamheten, avseende djursjukvård och undervisning i hovbeslag och djurvård, bibehålles och moderniseras, samt att en helt ny verksamhetsgren, ve-

tenskaplig forskning, tänkes bliva knuten till inrättningen, en verksamhetsgren som väntas få stor betydelse för veterinärvården i riket och därmed måste antagas ligga helt i linje med de Hernqvistska intentionerna.

De sakkunniga komma till det resultatet att de Hernqvistska donationsmedlen även efter den planerade omorganisationen kunna utnyttjas för veterinärrättningen. Dessa medel, nu redovisade under olika rubriker, torde kunna sammanföras i en enda donationsfond, till vilken jämväl böra hänföras de övriga mindre, på testamentariska dispositioner av enskilda grundade fonder, som upptagas i inrättningens räkenskaper. Avkastningen av nu åsyftade fondmedel böra ingå i veterinärrättningens rörelse och tagas i anspråk för dess löpande utgifter.

Till hugfästande av minnet av den person, på vars initiativ inrättningen tillkommit, torde de åsyftade fonderade medlen böra redovisas under rubriken »P. Hernqvists donationsfond», varjämte i stadgarna torde böra intagas en uppgift om inrättningens grundare.

Det nu anförda innebär, att de i Hernqvists testamenten givna, till olika slag av egendom knutna ändamålsbestämmelserna bortfalla. Dessa ändamålsbestämmelser äro i regel avsedda att garantera vissa förmåner åt befattningshavare och elever vid inrättningen. Vad befattningshavarna beträffar bliva dessas ställning genom föreliggande förslag statligt reglerad, och den personliga och ekonomiska trygghet för dessa, som Hernqvist åsyftat, tillfredsställande uppnådd. Jämväl i övrigt torde de av de sakkunniga föreslagna nya stadgarna för inrättningen innefatta garantier för att de intressen, Hernqvist velat skydda eller främja, tillbörligen beaktas. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att förordna om fortsatt tillämpning av Hernqvists testamentariska förordnanden på ett sådant sätt, som står i överensstämmelse med det nu framlagda förslaget till omorganisation av veterinärrättningen.

3. Särskilda spörsmål i samband med omorganisationen.

a) Frågan om byggnadernas framtida utnyttjande vid veterinärrättningen.

En av förutsättningarna för att verksamheten vid inrättningen efter omorganisationen skall bliva till avsedd nytta är att befintliga byggnader, vilka undantagslöst äro i det skick att de alltjämt kunna utnyttjas, sättas i gott skick och anpassas efter de nya riktlinjerna för verksamheten. Vissa ombyggnads- och nybyggnadsarbeten samt härav föranledda kostnader bliva därvid oundgängliga.

De sakkunniga ha med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 26 november 1941 införskaffat planer och kostnadsberäkningar beträffande de ombyggnads- och nybyggnadsarbeten, som anses ofrånkomliga, vilka handlingar samtidigt med detta betänkande överlämnas och till vilka de sakkunniga beträffande detaljerna i förslaget få hänvisa. Rörande de olika byggnadsfrågorna få de sakkunniga i övrigt anförda följande.

Föreståndarebostaden.

Denna byggnad disponeras för närvarande i sin helhet såsom bostad åt föreståndaren för veterinärinrättningen. Byggnaden är med sina två plan, förutom källarplanet, av sådan storlek att däri efter vissa ändringsarbeten kunna inrymmas två goda bostäder om respektive fem och sex rum jämte kök, hallar och jungfrukammare. De sakkunniga hava funnit, att byggnaden lämpligast disponeras till bostäder åt veterinärinrättningens blivande chef samt försöksledaren. Enligt de uppgjorda byggnadsritningarna skulle huset genom ombyggnadsarbeten uppdelas så att en bostad inrymdes i den västra delen och den andra i östra utan att byggnadens yttre karaktär undergår någon avsevärd förändring.

Kostnaderna för de erforderliga byggnadsarbetena hava uppskattats till 50 300 kronor enligt följande specifikation:

Byggnadsarbeten		kronor	33 600
Värme-, vatten- och avloppsinstallation		»	11 500
Elektrisk installation		»	2 500
Ritningar, adm. etc.		»	2 700

Summa kronor 50 300.

Sjukstallet.

Enligt de sakkunnigas förslag skall djursjukvården vid veterinärinrättningen utvecklas och moderniseras. Sjukstallet inrymmer i sitt nuvarande skick icke tillräckliga resurser för att möjliggöra en sådan utveckling. Byggnaden är visserligen, trots sin ålder, vad de yttre murverken beträffar i gott stånd, fränsett takresningen, som angripits av röta och behöver ersättas. Bristerna, ur de synpunkter de sakkunniga anlägga, hänföra sig mera till inredningen. En tämligen genomgripande omdaning av byggnadens inre har syns bli erforderlig.

Tyngdpunkten hos den kommande verksamheten vid kliniken skall ligga på behandling och vård av husdjur, som ekonomiskt utnyttjas inom jordbruket. Det har därför gällt att tillse att behovet av utrymmen inom byggnaden för denna verksamhet i första hand tillgodoses. Vilken omfattning en verksamhet av detta slag i framtiden kan komma att taga, är givetvis vanskligt att nu uttala sig om. De sakkunniga äro dock övertygade om att kliniken under en erfaren och driftig föreståndare och i samarbete med distriktsveterinärerna i orten ävensom med kreatursförsäkringsbolag skall kunna få betydande arbetsuppgifter. Å andra sidan torde det vara lämpligt att, åtminstone tillsvidare, hålla ramen för sjukvårdsverksamheten inom sådana gränser, att sjukvårdsarbetet i huvudsak utföres av föreståndaren ensam, varigenom undvikes anställande av veterinärutbildade biträden. Ur nu angivna synpunkter har stallrum för 16 nötkreatur eller hästar ansetts tillräckligt.

Särskilt beaktande kräver frågan, huruvida hundklinik bör inrättas inom sjukstallet. En sådan klinik skulle, i betraktande av det rika beståndet av nyttohundar (jakt- och vakthundar m. m.) i de omgivande länen, säkerligen

fylla en uppgift. Erfarenheterna från veterinärhögskolan i Stockholm visa vidare att inkomsterna av hundsjukvården mer än väl täcka utgifterna för densamma och att t. o. m. icke obetydliga överskott kunna uppstå på denna gren av verksamheten. Då utrymmena inom sjukstallsbyggnaden dessutom medgiva inrymmandet av en särskild hundklinik inom byggnaden, synes man vid bedömandet av föreliggande spörsmål böra tillmäta nyssnämnda omständighet en viss vikt, helst som för ändamålet någon väsentlig kostnadsökning icke torde uppkomma.

Ytterligare avse de sakkunniga att inom sjukstallsbyggnaden i dess västra del skulle inrymmas lokaler för den veterinärvetenskapliga försöksverksamheten.

I överensstämmelse med nu angivna allmänna plan över byggnadens användning skola enligt förslaget förefintliga utrymmen disponeras på följande sätt. Den östra delen av byggnaden upptages helt av sjukstallar för de större husdjuren med tillhörande vaktrum samt mindre förrådsutrymmen för foder, kasttyg m. m., ävensom av ett förrum för undersökning av inkommande patienter m. m. De mest omfattande arbetena i denna del av byggnaden avse insättandet av mellanväggar i sjukstallet, betingade av nödvändigheten att erhålla isoleringsavdelningar för infektionsfall. En utvidgning av det nuvarande förrummet föranleder även vissa ändringsarbeten.

Byggnadens mittparti, som nu upptager en stor operationssal, onödigt stor för sitt ändamål, avses även i framtiden skola utnyttjas för operationslokaler. Utrymmet uppdelas i en större och en mindre operationslokal, den förra avsedd för hästar och nötkreatur, den senare för smådjuren, hundar, grisar och får m. m., samt i ett expeditiionsrum med tillhörande kapprum, garderob och w. c. I operationsavdelningen installeras en flyttbar röntgenapparat, anordnad med stickkontakt. Anordningarna i operationssalen för de större djuren måste vara så avpassade, att möjligheter finnas för två å tre handräckningsmän att lägga omkull djuret.

Golvbeläggningen såväl i stallutrymmet som i förrum och operationssalar avses skola bestå av cement med fluortillsats, varigenom ytan ej påverkas av urin. Genom att golvytan härjämte svagt räfflas undviks risken för halkning.

Den västra avdelningen av byggnaden skall inrymma *dels* i anslutning till operationsrummen en hundklinik, *dels* ock lokaler för försöksverksamheten.

Hundkliniken innehåller stallplatser för 8 djur; vid behov kunna stallplatser inom samma utrymmen anordnas för 16 djur. I anslutning till hundstallet anordnas på byggnadens norra sida rastgårdar.

Till hundkliniken höra vidare ett kök för beredning av foder, lokaler för hundtvätt samt väntrum för hundägarna. Ytterligare rymmes inom denna avdelning av byggnaden lokaler för förvaring av bandage och instrument, koknings- och sterilisationsrum, omklädningsrum, duschrum och w. c. samt mörkrum för framkallning av röntgenbilder.

Slutligen är inom detta avsnitt av byggnaden pannrummet med bränsleförråd inrymt. Värmepannan sänkes $\frac{1}{2}$ meter under golvytan, varigenom tillräckligt tryck för nödig cirkulation inom värmeledningssystemet torde

kunna erhållas. Det må i detta sammanhang anmärkas, att rumstemperaturen inom operationsavdelningen ej bör understiga 15°.

Den omändring av klinikavdelningen, som i det föregående beskrivits, innebär ej någon lyx. Från allmänhetens sida ställas vissa anspråk på en inrättning av detta slag och det är angeläget att sådana yttre förutsättningar för verksamheten skapas, att verksamheten väcker allmänhetens förtroende. Den blivande verksamhetens omfattning och värde är i hög grad beroende härav.

De lokaler, som inom sjukstallsbyggnaden avses skola disponeras för försöksverksamheten, bestå av två arbetsrum, ett laboratorium samt ett djurrum för förvaring av marsvin, kaniner och andra smådjur, ägnade att tjäna som material för vissa utfodringsförsök. Den närmare dispositionen av dessa lokaler framgår av planritningen.

Såvitt de sakkunniga kunnat finna kunna lokaler för försöksverksamheten icke inrymmas inom andra veterinärinrättningen tillhöriga byggnader, av vilka icke någon är av den kvalitet som härför erfordras. Om i en framtid behov av utvidgade lokaler för den kliniska verksamheten yppas, bör detta behov tänkas bliva realiserat genom särskilda tillbyggnader.

Kostnaden för ombyggnadsarbetet i dess helhet beräknas till 163 000 kronor enligt följande specifikation:

Rivningsarbeten	kronor	11 640
Schaktning och återfyllning	»	1 850
Betong- och cementarbeten	»	25 740
Murnings- och putsningsarbeten	»	27 100
Träarbeten	»	34 550
Järn- och plåtarbeten	»	13 640
Målningsarbeten	»	9 480
Rörledningsarbeten, ventilations- och sanitetsanläggning ..	»	21 800
Elektr. belysningsledningar exkl. servis	»	2 500
Div. oförutsedda utgifter och arkitektarvode	»	14 700

Summa kronor 163 000.

Klinikbyggnaden.

Frågan om den nuvarande s. k. klinikbyggnadens fortsatta utnyttjande har varit föremål för någon tvekan. Byggnaden, som icke torde vara utan ett visst kulturhistoriskt intresse, har dock ansetts vara i det skick att dess fortsatta utnyttjande och nödiga ändringsarbeten äro fullt försvarliga. För närvarande äro i kliniken inrymda expeditionslokaler, apoteksinteriör samt vissa bostäder och rumsutrymmen, tidvis utnyttjade för eleverna.

Södra delen av byggnadens bottenplan bör alltjämt användas för expediti- och sessionsrum ävensom för ett gästrum, medan i återstoden av detta plan bostad för instruktionssmeden inrymmas. Smedens nuvarande bostad är förlagd i den s. k. smedjan, där även de egentliga elevrummen äro belägna. I fortsättningen torde man få räkna med ett ökat behov av rumsutrymmen för förläggning av elever, kursdeltagare m. m. Det har då syns ändamålsen-

ligt att utnyttja smedjan för detta ändamål så att instruktionssmedens nuvarande bostad, som är mindre lämplig på grund av bullret från den underliggande verkstaden, helt tages i anspråk för elevrum. Den lämpligaste anordningen torde, med angivna utgångspunkter, vara att instruktionssmeden beredes bostad i klinikbyggnaden.

I byggnadens övre plan ha de sakkunniga tänkt sig två bostäder inrymda om tre respektive två rum och kök, den ena bostaden avsedd för fodermarsk, den andra för stalldräng.

Friliggande jordkällare anläggas till bostäderna.

De för ovannämnda ändamål erforderliga ombyggnadsarbetena hava beräknats draga en kostnad av sammanlagt 33 000 kronor enligt följande specifikation:

Byggnadsarbeten	kronor 21 500
Värme-, vatten- och avloppsledningar	» 7 000
Elektrisk installation	» 1 700
3 st. friliggande jordkällare	» 1 000
Ritningar, adm. etc.	» 1 800

Summa kronor 33 000.

Smedjan.

Byggnadens bottenplan, som helt upptages av verkstads-, förråds- och arbetslokaler, kan bibehållas oförändrat. Såsom förut vid behandlingen av klinikbyggnaden antytts avses det övre planet skola, bortsett från undervisnings-salen, helt tagas i anspråk för elevrum samt ett dagrum.

I källarplanet anordnas pannrum samt, i anslutning till tvättstuga, bad-möjligheter.

Den åsyftade dispositionen av smedjan medför kostnader för ändringsar-beten å tillhoppa 16 000 kronor, fördelat på följande poster:

Byggnadsarbeten	kronor 7 900
Värme-, vatten- och avloppsinstallation	» 6 000
Elektrisk installation	» 1 000
Ritningar, adm. etc.	» 1 100

Summa kronor 16 000.

Arkivbyggnaden.

I denna byggnad äro nu det värdefulla biblioteket och veterinärinrättning-ens arkivalier inrymda. I sitt nuvarande skick saknar byggnaden värmein-stallation. De med olika årstider följande temperaturväxlingarna inverka högst ogynnsamt på samlingar av denna art, vilka löpa fara att förstöras.

Såsom på annat ställe närmare angives föreslå de sakkunniga, dels att biblioteket och arkivalier bibehållas i arkivbyggnaden, dels ock att till denna byggnad överföres den i nuvarande klinikbyggnaden inrymda apoteksinteriö-ren med tillhörande inventarier. En sådan anordning förutsätter bl. a. vär-meinstallation, vilken tänkes åvägabragt genom kulvert. Ändringsarbetena,

som i huvudsak begränsa sig till vad härmed äger samband, betinga en beräknad kostnad av 2 400 kronor enligt följande specifikation:

Byggnadsarbeten	kronor	600
Värme-, vatten- och avloppsinstallation	»	1 500
Elektrisk installation	»	100
Ritningar, adm. etc.	»	200

Summa kronor 2 400.

Arrendatorsbostaden vid Brogården.

Det är naturligt att denna byggnad efter omorganisationen tages i anspråk såsom bostad åt den blivande jordbruksassistenten. Denna bostad skall enligt förslaget upptaga övre planet samt dessutom bestå av en hall, i anslutning till huvudentrén, och ett kontorsrum i bottenplanet. Återstoden av sistnämnda plan ger plats åt en bostad om tre rum och kök med särskild entré från norra gaveln, vilken bostad de sakkunniga tänka sig tillkomma ladugårdsförmannen.

Kostnaderna för ombyggnaden beräknas till sammanlagt 16 200 kronor enligt nedanstående:

Byggnadsarbeten	kronor	9 200
Värme-, vatten- och avloppsinstallation	»	5 500
Elektrisk installation	»	600
Ritningar, adm. etc.	»	900

Summa kronor 16 200.

Ladugårdsbyggnaden.

Då försöksverksamheten är avsedd att omfatta studiet av uppfödning- och bristsjukdomar med hänsyn till deras samband med fodrets beskaffenhet vid olika tillförsel av växtnäringssämnen till jorden, bör ladugårdsbyggnaden inrättas så, att den kan inrymma härför avsedda försöksdjur, och att dessa med största möjliga arbetsbesparing kunna underkastas fortlöpande undersökningar, vägningar, röntgenfotografering m. m. För att kunna eliminera de inflytanden på djurens tillväxt och avkastning, som yttre miljöfaktorer utöva, är det angeläget, att även ett särskilt försöksrum inrättas, där en försöksgrupp djur kan hållas under konstanta miljöförhållanden med avseende på rummets temperatur och fuktighet och där vid behov inverkan av variationer i dessa miljöfaktorer närmare kan studeras.

Nötkreatur och svin äro de försöksdjur, som i första hand böra ifrågakomma för dessa undersökningar.

Den nuvarande ladugårdsbyggnaden med tillhörande loge och sädesmagasin är i stort sett lämplig för ifrågavarande ändamål, men ganska omfattande ändringar i inredningen äro oundgängliga. Häststallet kan sålunda skäras ned till ungefär hälften och utrymme, som därigenom blir tillgängligt, kan apteras till svinavdelning. Nötkreatursavdelningen måste även skäras ned då jordbruket under de nya driftsförhållandena och sedan eventu-

ell avstyckning av c:a 10 hektar åkerjord till lantmannaskolan skett icke kan beräknas föda mer än c:a 20 mjölkkor jämte ungdjur, svin och hästar. Genom denna nedskärning blir utrymme tillgängligt för undersöknings- och försöksrum, som lämpligen bör förläggas mellan svin- och nötkreatursavdelningen med bekväm tillgång till båda avdelningarna. Inredningen i ladugården är även i behov av modernisering och anpassning efter lämpligaste sättet för försöksdjurens uppställning och utfodring. Ventilationsanordningar måste införas och önskvärt är att minska på den nu alltför stora takhöjden, så att luftrymden anpassas efter det reducerade djurantalet. Bristfälligheter i grundmurar och väggar måste även avhjälpas. Vidare är det nödvändigt att inreda mjölkrum, fodersilo och rum för förvaring av potatis och rotfrukter. Logbyggnaden och sädesmagasinet tarvar däremot inga större förändringar.

Svinavdelningen föreslås inrymma boxar för två modersuggor samt tre gödsvinsboxar jämte kokrum och i anslutning därtill plats för förvaring av 2 à 3 dagsransoner potatis.

Nötkreatursavdelningen föreslås inrymma plats för uppställning av 16 mjölkkor vid ett dubbelt foderbord samt 4 mjölkkor jämte 5 ungdjur vid ett enkelt foderbord. Kortbås med rambindslen äro avsedda. Övriga inredningsdetaljer och hygieniska anordningar såsom belysning och ventilation skola fylla gällande fordringar för leverans av opastöriserad mjölk till direkt konsumtion. För detta ändamål bör särskild mjölkkrumsavdelning inrättas. I nötkreatursavdelningen skall även inrymmas en tjurbox, sex kalvboxar samt två boxar för ungdjur. Dessa i förhållande till antalet mjölkkor relativt stort tilltagna utrymmen för ungdjur äro erforderliga, emedan samtliga kalvar skola uppfödas och studeras under tillväxten; när denna är avslutad, är det avsett att försälja eller nedslakta sådana ungdjur, som icke längre erfordras för försöken eller för nötkreatursbesättningens rekrytering.

Mellan nötkreaturs- och svinavdelningen inrättas dels ett undersökningsrum, dels ett försöksrum och i passagen mellan dessa placeras vågen med vågplatta, som då blir lätt tillgänglig för vägning av såväl kalvar och ungdjur som svin. Undersökningsrummet utrustas med röntgen för genomlysning och fotografering samt i anslutning därtill ett mörkrum för framkallning. Dessa anordningar erfordras för studiet av skelettutvecklingen och rubbningar i denna hos ungjuren under tillväxten.

Försöksrummet förses med anordningar för luftkonditionering och aggregat härför placeras lämpligast å skullen ovanför försöksrummet i en särskild aggregatkammare, som kan nå genom trappuppgång. Väggarna i försöksrummet böra vara väl värmeisolerade och om möjligt anordnas sluss vid ingångsdörren, så att passagen in och ut i rummet kan ske utan större rubbningar i rummets temperatur- och fuktighetsförhållanden. Försöksrummet dimensioneras så att det kan rymma 4 vuxna nötkreatur eller motsvarande antal kalvar eller svin. Vid tillfälliga överskott på försöksdjur, som eventuellt icke rymmas i ungdjurs- eller kalvboxarna, kan försöksrummet tjänst-

göra som reservrum under mellantider, då det icke tages i anspråk för direkta försök.

AIV-silo och rotfruktsrum förläggas till ladugårdens östra gavel, där en del av den befintliga logen apteras för ändamålet. Rotfruktsrummet avdelas med 4 avdelningar för förvaring av rotfrukter från olika skördeparceller. För samma ändamål torde logbyggnaden behöva avdelas i 4 avdelningar genom enkla stängselanordningar. Passagen till sädesmagasinet genom logbyggnaden bör lämpligen cementbeläggas för underlättande av transporterna av spannmål från magasinet till djurstallarna. Gröpning och uppvägning av spannmål sker lämpligen i magasinet. Anordning för bekväm omflyttning av kraftfodret från magasinet till fodervagn, exempelvis genom trumma, bör insättas.

Vid sidan av mjölkrummet förlägges ett motorrum samt ett omklädningsrum med w. c.

Häststallet inredes med 5 spiltor och en box.

I samtliga rum anordnas ventilation genom evakueringsstrumma och frisklufttillförsel genom ventilationsfönster.

De olika avdelningarna komma efter ombyggnaden att giva följande luftkub per djurenhet resp. reducerad ljusprocent:

Häststallet.

Luftkub per djurenhet 21·6 m³.

Reducerad ljusprocent utan hänsyn till dörrarnas överljus 3·7.

Svinavdelningen (norra delen).

Luftkub per djurenhet 5·2 m³.

Reducerad ljusprocent 1·35.

Svinavdelningen (södra delen).

Reducerad ljusprocent 8·3.

Försöksavdelningen.

Luftkub per djurenhet 24·5 m³ vid 2·7 m takhöjd.

Om innertak av perforerad eternit skall anbringas c:a 25 cm under nuvarande tak erhålles 22·2 m³ per djur.

Reducerad ljusprocent, 1·63.

Kostall.

Luftkub per djurenhet 19·3 m³.

Reducerad ljusprocent 3·2.

Foderavdelningen.

AIV-silo med 4·5 m diameter och 6·0 m höjd rymmer 96·0 m³.

Rotfruktsrummet rymmer c:a 36·0 m³.

Byggnadskostnaden beräknas i sin helhet komma att uppgå till 84 000 kronor enligt följande specifikation:

Byggnadsarbeten	kronor 69 000
Befuktningsaggregat inkl. utblåsningstrummor	» 7 500
Hissanläggningar	» 2 000
Mjölkningsanläggningar	» 3 500
Ritningar, adm. etc.	» 2 000

Summa kronor 84 000.

Lantarbetarbostäder.

Sådana saknas för närvarande vid Brogården. Två bostäder om vardera två rum och kök torde böra uppföras, därvid lämpligen någon av lantbruksförbundets standardritningar kunna användas. Kostnaden beräknas till sammanlagt 24 000 kronor.

b) Veterinärinrättningens samlingar.

I veterinärinrättningens ägo finnes dels ett värdefullt bibliotek, omfattande företrädesvis veterinärvetenskaplig litteratur, dels ock en museal apoteksinteriör med tillhörande inventarier av betydande kulturhistoriskt värde. Ur olika synpunkter ha de sakkunniga övervägt lämpligheten av dessa samlingars bibehållande vid inrättningen eller deras överförande till andra institutioner.

De sakkunniga ha i detta ämne begärt och fått mottaga yttrande av veterinärinrättningens styrelse, som därvid samrått med styrelsen för Västergötlands fornminnesförening.

Fornminnesföreningens styrelse har för sin del beslutat anhålla om att den gamla apoteksinteriören, för så vitt den komme att flyttas från sin nuvarande plats, måtte överlåtas såsom gåva till Västergötlands museum för att därstädes uppställas och visas för allmänheten. Skulle interiören önskas deponerad i museet, ville museet förbinda sig att vårda interiörens föremål under depositionstiden, på villkor att museets direkta kostnader för flyttning och nedpackning bestredes av veterinärinrättningen. Såsom deposition torde interiören dock icke kunna utställas i museet till följd av med monteringen förenade kostnader. — Vidare har fornminnesföreningens styrelse uttalat det önskemålet, att bokbeståndet uti veterinärinrättningens bibliotek såsom hörande till en av Skaras äldre kulturinstitutioner av pietetshänsyn icke flyttades från staden.

Veterinärinrättningens styrelse har för egen del förklarat, att styrelsen väl funne det önskvärt, att apoteket och dess märkligare föremål allt fortfarande hölles samman såsom en enhet och bevarades i huvudsak såsom det nu vore samlat, men att styrelsen å andra sidan funne det vara viktigt, att detta apotek erhöles sakkunnig museal vård och säkert skydd mot fara för eld och dylikt. Ur dessa synpunkter ville styrelsen tillstyrka, att apoteket finge såsom deposition överlämnas till Västergötlands fornminnesförenings museum i Skara på vissa närmare angivna villkor och med rätt för veterinärinrätt-

ningen eller dess rättsinnehavare att, när så önskas, återfå depositionen. — Vad biblioteket beträffade förklarade sig styrelsen anse, att det borde kvarbli vid veterinärinrättningen, dock att vissa värdefullare böcker eventuellt kunde deponeras i Stifts- och landsbiblioteket i Skara.

De sakkunniga förena sig så till vida med de angivna yttrandena som de anse, att ifrågavarande samlingar böra kvarbli i orten, där de sammanbragts. Veterinärinrättningens arkivbyggnad torde, såsom tidigare framhållits, efter jämförelsevis enkla ändringsarbeten kunna väl tjäna ändamålet som förvaringslokal för samlingarna i fråga. Byggnaden, som är brandsäker, är tillräckligt stor för att såväl apoteket som biblioteket skulle kunna inrymmas däri. Vid sådant förhållande synes tanken på samlingarnas överförande till annan institution i orten böra falla. De sakkunniga föreslå alltså att apoteket och biblioteket efter omorganisationen inrymmas i arkivbyggnaden, där samlingarna bli lätt tillgängliga för allmänheten och där apoteksinteriören skulle kunna givas en tilltalande uppställning. Kostnaderna för apoteksföremålens flyttning och uppställning på den nya platsen torde kunna bestridas av de medel, som i den sammanfattande kostnads- och anslagsberäkningen uppförts under rubriken »Diverse engångsutgifter».

c) Viss inventarieanskaffning av engångskaraktär.

Den planerade omorganisationen nödvändiggör viss nyanskaffning av inventarier, avseende såväl klinikavdelningen som försöksavdelningen.

Vad klinikavdelningen beträffar hänför sig dess nyanskaffning främst till den uppsättning av instrument m. m., som måste ske vid kliniken. Kostnaderna för denna instrumentutrustning av engångskaraktär hava uppskattats till 15 000 kronor.

Ytterligare kräves vid klinikavdelningen inredning av ett expeditionsrum i sjukstallsbyggnaden. Härjämte torde i detta sammanhang framhållas behovet av kompletterande möbelanskaffning till expeditions- och sammanträdeslokalerna i klinikbyggnaden. Någon exakt detaljberäkning av kostnaderna för nu berörda anskaffning har ej gjorts, utan har i den sammanfattande kostnadsberäkningen under rubriken »Diverse engångsutgifter» för klinikavdelningen upptagits ett belopp av 5 000 kronor, avsett bl. a. även för nu berörda ändamål.

För försöksavdelningens vidkommande kommer den engångsmässiga inventarieanskaffningen i huvudsak att avse instrumentutrustning, laboratorieinredning och jordbruksinventarier.

Apparatur och vetenskaplig utrustning vid försöksavdelningen beräknas draga en kostnad av 31 700 kronor. Det rör sig huvudsakligen om följande apparatur: Centrifug, Corda, med stativ och klocka; analysvåg, Sartorius, med dämpning och projektionsavläsning samt viktsats; förvåg med oljedämpning samt viktsats; automatisk precisionsvåg med skalavläsning (Regent); mikroskop, Zeiss forskningsmikroskop, binokulärt med apokromatisk optik;

potentiometer med glaselektrod; fotoelektrisk kolorimeter med två fotoceller; termostat; torkskåp, Helios; elektrisk ugn, Helios; vattenbad; kvarn, Wiley, med motor; extraktionsapparat för fett, Sebelius; vattendestillationsapparat; autoklav-sterilisator; vattentermostat med utrustning; polarimeter; Mohr-Westphals våg; Kjeldahl-utrustning; Assmans aspirationspsykrometer; två termohygrografer; anemometer; katatermometer; kylskåp, 110 lit.; mikrotom; kamera, Leica el. Contax med Summitarobjektiv och tillbehör; diverse glasutensilier samt lösningar och reagenser. Härtill komma en större kreatursvåg, en transportabel skjutviktsvåg och en kokapparat för kokrummet.

En förteckning över laboratorieinredningen vid försöksavdelningen upptager följande föremål. För föreståndarens arbetsrum: Skrivbord, avlastningsbord, bokhyllor, skåp med vertikalfack, skåp för kortsystem, dokumentskåp, stolar, skrivmaskin, kontorsutensilier. — För laboratoriet: Laboratiebord (prof. Schmidts modell, med ändställda, tvådelade vaskar av glaserat lergods), bord med diskho (dubbel, beklädd med blyplåt), arbetsbord med hurt-schar och lådor, dubbelt dragskåp med fläkt, dragskåp för Kjeldahlbestämningar, skåp för lösningar och reagenser, skåp för glasutensilier, skåp för preparat, skåp för journaler m. m. samt laboratiestolar. — För övriga rum: Två bord, två förrådsskåp, hyllinredning för smådjursburar, stolar.

Allt som allt beräknas kostnaden för laboratorieinredningen till 15 000 kronor.

Till försöksjordbruket bör anskaffas en tjur och tjugo kor av S. R. B.-ras, fem hästar och två avelssuggor till en beräknad kostnad av sammanlagt 27 700 kronor. För inköp av jordbruksmaskiner och redskap jämte mjölkningsmaskiner och kylanordning för mjölken får ett belopp av 30 000 kronor avsättas. I sistnämnda belopp ingår anskaffning av traktor, tröskverk med halmfläkt, tre elektriska motorer, självbindare och mjölkmaskinanläggning för en beräknad kostnad av tillhoppa c:a 17 000 kronor. Återstående 13 000 kronor beräknas alltså skola täcka kostnaderna för all övrig redskapsanskaffning, vilken icke här torde behöva närmare specificeras.

Under rubriken »Diverse engångsutgifter» ha de sakkunniga upptagit ett belopp av 5 000 kronor för vardera avdelningen. Dessa belopp äro, såsom ovan antytts, avsedda bl. a. till viss möbelanskaffning m. m. I samband med den nya verksamhetens startande torde även behov uppkomma av mindre inventarier för olika ändamål, vilka icke på förhand låta sig beräkna.

4. Sammanfattande kostnads- och anslagsberäkningar rörande veterinärinrättningens omorganisation.

Kostnaderna för den planerade omorganisationen bliva — såsom torde ha framgått av det föregående — av två slag, nämligen dels kostnader av engångskaraktär, dels ock årliga kostnader för driftens uppehållande vid inrättningen i fortsättningen. Härnedan följer en sammanställning av de beräknade kostnaderna i samband med veterinärinrättningens ombildning m. m.

A. Engångskostnader.

Dessa kostnader fördela sig på om- och nybyggnadsarbeten, inredning och utrustning m. m. på sätt framgår av följande uppställning:

1. Byggnadsarbeten.

a) Ombyggnad av föreståndarbostaden	kronor	50 300
b) Ombyggnad av sjukstallet	»	163 000
c) Reparation av klinikbyggnaden	»	33 000
d) Reparation av smedjan	»	16 000
e) Ändring av arkivbyggnaden	»	2 400
f) Ombyggnad av arrendatorbostaden	»	16 200
g) Ombyggnad av försöksladugården	»	84 000
h) Uppförande av arbetarbostäder	»	24 000

Summa kronor 388 900.

2. Instrumentutrustning och inredning.

a) Instrumentutrustning vid kliniken	kronor	15 000
b) Apparatur och vetenskaplig utrustning vid försöksavdelningen	»	31 700
c) Inredning av försöksavdelningens laboratorium ..	»	15 000

Summa kronor 61 700.

3. Försöksjordbruket.

a) 1 tjur av S. R. B.-ras	kronor	3 000
b) 20 st. kor av S. R. B.-ras	»	16 000
c) 5 st. hästar	»	7 500
d) 2 st. avelssuggor	»	1 200
e) Maskiner och redskap	»	30 000

Summa kronor 57 700.

4. Diverse engångsutgifter.

a) för klinikavdelningen	kronor	5 000
b) för försöksavdelningen	»	5 000

Summa kronor 10 000.

Sammanlagda beloppet av engångskostnaderna beräknas alltså till 518 300 kronor.

Ovan angivna engångskostnader fördela sig på de olika avdelningarna på följande sätt:

1. Klinikavdelningen.

a) Byggnadsarbeten (föreståndarbostaden, sjukstallet, smedjan, klinikbyggnaden, arkivbyggnaden)	kronor	264 700
b) Instrumentutrustning	»	15 000
c) Diverse engångsutgifter	»	5 000

Summa kronor 284 700.

2. Försöksavdelningen.

a) Byggnadsarbeten (försöksladugården, arrendatorbostaden, arbetarbostäder)	kronor	124 200
b) Apparatur och vetenskaplig utrustning	»	31 700
c) Laboratorieinredning	»	15 000
d) Försöksjordbruket (kreatur, maskiner m. m.) ..	»	57 700
e) Diverse engångsutgifter	»	5 000.

Summa kronor 233 600.

B. Årliga kostnader.

Vid beräkningen av de årliga omkostnaderna tages här hänsyn endast till avlöningar och andra omkostnader, som icke direkt föranledas av rörelsen. Kostnaderna beräknas i enlighet härmed bliva följande:

1. Avlöningar.

a) Ordinarie tjänstemän	kronor	20 310
b) Extra-ordinarie personal	»	25 392
c) Arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t	»	3 000
d) Rörligt tillägg	»	6 900

Summa kronor 55 602.

2. Omkostnader i övrigt.

a) Expenser (inkl. bränsle, lyse, vatten)	kronor	38 000
b) Resersättningar	»	500
c) Publikationstryck	»	1 000
d) Jord- och fodermedelsanalyser	»	2 000
e) Diverse utgifter	»	2 000

Summa kronor 43 500.

3. Materielens förnyelse Summa kronor 10 000.

Enligt förestående beräkningar, vilka såvitt angår »Omkostnader i övrigt» äro approximativa, bliva de årliga kostnaderna för veterinärinrättningen i runt tal 109 100 kronor. Av dessa kostnader få följande belopp anses belöpa på de särskilda avdelningarna, nämligen

1. Klinikavdelningen.

a) Avlöningar: Ordinarie tjänstemän	kronor	10 650	
E. o. personal	»	11 877	
Arvoden	»	3 000	
Rörligt tillägg	»	3 400	kronor 28 927
b) Omkostnader: Expenser	kronor	25 000	
Publikationstryck	»	500	
Diverse utgifter ..	»	1 000	» 26 500
c) Materielens förnyelse			» 5 000

Summa kronor 60 427.

2. *Försöksavdelningen.*

a) Avlöningar: Ordinarie tjänstemän	kronor	9 660	
E. o. personal	»	13 515	
Rörligt tillägg	»	3 500	kronor 26 675
b) Omkostnader: Expenser	kronor	13 000	
Reseersättningar ..	»	500	
Publikationstryck ..	»	500	
Jord- och fodermedelsanalyser	»	2 000	
Diverse utgifter ..	»	1 000	» 17 000
c) Materielens förnyelse	»	5 000	
			Summa kronor 48 675.

De i det föregående angivna årliga kostnaderna torde delvis kunna täckas genom veterinärrättningens egna inkomster av olika slag. Dessa inkomster hänföra sig till följande titlar:

a) *Netto å rörelsen vid kliniken.* Det torde icke vara möjligt att ens tillnärmelsevis på förhand göra några säkra beräkningar rörande överskottet å klinikverksamheten. Avgörande faktorer bliva härvidlag bl. a. besöksfrekvensen, sjukvårdsavgifter m. m. Tillsvidare, och för att få en utgångspunkt för anslagsberäkningen, torde man kunna räkna med ett årligt överskott vid kliniken av 7 500 kronor.

b) *Netto å rörelsen vid smedjan.* Detta netto torde med utgångspunkt från nuvarande förhållanden kunna beräknas till årligen 3 000 kronor.

c) *Netto å rörelsen vid försöksavdelningen.* Driften vid försöksjordbruket får antagas kunna lämna något årligt överskott, även om den nödvändiga hänsynen till försöksverksamheten måste medföra, att vid jordbruksdriften rationella ekonomiska principer icke i allo kunna tillämpas. Dock torde försöksjordbruket kunna väntas lämna en årlig avkastning av 2 000 kronor.

d) *Avkastningen av fonder.* De fonderade medlen uppgå sammanlagt f. n. till c:a 53 800 kronor, vilket belopp kan väntas bliva ökat efter skedda och planerade försäljningar av viss fast egendom. Med tillämpning av en försiktig förräntningsprocent torde inkomsterna under denna titel kunna uppskattas till 2 000 kronor.

e) *Nettoavkastningen av veterinärrättningen tillhörig skog* torde kunna beräknas till årligen i runt tal 2 000 kronor.

Det årliga överskottet vid veterinärrättningen i dess nya gestalt torde alltså sammanlagt kunna uppskattas till 16 500 kronor. Detta belopp torde vid anslagsberäkningen få avräknas å det belopp, som erfordras för omkostnadernas bestridande.

Med utgångspunkt från förestående beräkningar torde för genomförande av den planerade omorganisationen av veterinärrättningen följande statsanslag bliva erforderliga:

1. *Engångsanslag:*

a) Veterinärrättningen i Skara: Byggnadsarbeten, reservationsanslag, kronor 388 900: —.

b) Veterinärrättningen i Skara: Instrumentutrustning m. m., reservationsanslag, kronor 61 700: —.

c) Veterinärrättningen i Skara: Anskaffning av levande och döda jordbruksinventarier m. m., reservationsanslag, kronor 67 700: —.

2. *Årliga anslag:*

a) Veterinärrättningen i Skara: Avlöningar, förslagsanslag, kronor 55 600: —.

b) Veterinärrättningen i Skara: Omkostnader, förslagsanslag, kronor 27 000: —.

c) Veterinärrättningen i Skara: Materiel m. m., reservationsanslag, kronor 10 000: —.

Kungl. Maj:t torde få meddela erforderliga föreskrifter rörande anslagens disponerande.

5. Principiella synpunkter i anslutning till förslagen.

De sakkunniga ha på ett tidigt stadium av utredningsarbetet funnit, att en omorganisation av veterinärrättningen i överensstämmelse med nyss angivna riktlinjer måste föra med sig ökade utgifter för statsverket. Det gäller därför att vid ställningstagandet till frågan, huruvida omorganisationen i nuvarande statsfinansiella läge bör genomföras, söka erhålla en så klar uppfattning som möjligt om den ekonomiska betydelsen av de planerade åtgärderna. Frågan gäller alltså, huruvida de kostnader, som komma att nedläggas på veterinärrättningens omorganisation och utbyggnad, kunna anses motive-
rade — även under nu rådande förhållanden — med hänsyn till den nytta, som kan väntas komma av inrättningen i dess framtida skick såväl för det allmänna som för enskilda djurägare.

Vad då först angår den projekterade *moderniseringen av djurkliniken* och ett upparbetande av djursjukvården vid Skara-inrättningen, hava de sakkunniga alltmer bekräftats i den övertygelsen att åtgärder i sådant syfte skulle bliva av utomordentligt stor betydelse för tryggheten av de stora värden, som husdjursbeståndet inom Västgötalänen och kringliggande bygder representerar. Antalet av de hästar och nötkreatur, som finnas inom de län, från vilka material utan större svårighet skulle kunna tillföras kliniken i Skara, framgår av tabellen å omstående sida.

Antal hästar och nötkreatur enl. husdjursräkningen 3 juni 1941.

L ä n	Hästar 3 år och däröver st.	Unghästar och föl st.	Summa hästar st.	Oxar, tjurar, kor, ungnöt st.	Kalvar st.	Summa nötkreatur st.
Skaraborgs.....	37 238	14 468	51 706	186 076	30 543	216 619
Älvsborgs	29 444	9 223	38 667	152 365	27 691	180 056
Göteborgs och Bohus....	16 606	4 606	21 212	66 589	14 891	81 480
Hallands.....	20 490	6 256	26 746	90 673	20 057	110 730
Jönköpings.....	21 521	4 708	26 229	124 126	21 947	146 073
Summa	125 299	39 261	164 560	619 829	115 129	734 958

Som synes är antalet hästar över tre år icke mindre än 125 000 och unghästar 39 000, eller sammanlagt 164 000. Värdet av denna stock under normala förhållanden, lågt räknat, rör sig om cirka 100 000 000 kronor. Antalet nötkreatur, inberäknat kalvar, är icke mindre än cirka 735 000, vilken stock normalt torde betinga ett värde av minst 200 000 000 kronor. Det är självklart, att inom ett så stort djurbestand det måste förekomma en stor mängd sjukdomsfall, som kräva en sådan vård, att den icke med hopp om framgång kan lämnas hos vederbörande djurägare. Vidare måste förekomma fall, vilka visserligen kunna behandlas hos djurägaren, men för vilka sjukdomstiden blir onödigt lång genom att hemmavården blir bristfällig. Denna förlängning av sjukdomstiden vållar djurägaren, särskilt då det gäller hästar, förluster även i så måtto att djuren ej kunna utnyttjas för arbete. Härtill komma förlusterna genom den arbetstid, som åtgår för djurens vård. Detta gäller särskilt sådana sjukdomar, som kräva kirurgisk behandling.

Såsom nämnts förekommer ett mycket stort antal fall, där man nu tvingas till att slakta djuren eller desamma bliva i minskad grad brukbara, men vilka skulle kunna gå till hälsa eller djuren få en ringare grad av invaliditet, därest det finnes möjlighet att lämna dem behandling på en modernt utrustad klinik. Som exempel härpå behöver endast framhållas det stora antalet hovlidanden, bl. a. hovkräfta, vidare mank- och nackfistlar, svårartade sårskador, lidanden med varbildningar i leder och senskidor, allt sjukdomar, i följd av vilka patienten nu ofta går förlorad men som vid operativ behandling på en klinik utan svårighet skulle kunna få en lycklig utgång. Man kan av veterinärhögskolans statistik få en ungefärlig uppfattning om värdet av stationär klinikbehandling för hästar och nötkreatur. Denna statistik visar att cirka 60 procent av de å kirurgiska stationärkliniken intagna hästarna under åren 1939—1942 blivit friska, cirka 17 procent förbättrade och resten oförbättrade, dödade eller avlidit. För nötkreaturens vidkommande ha cirka 50 procent blivit återställda. Skandinaviska Kreatursförsäkringsbolagets statistik över skadefrekvensen bland försäkrade hästar i de Skara omgivande länen visar, att under åren 1937—1941 blevo per år icke mindre än omkring 1 200 hästar utslagna på grund av sjukdomar av kirurgisk natur. Även om icke

mer en 10 procent av dessa skulle lämpat sig för och kunnat räddas genom klinikvård skulle dock detta ha betytt en mycket stor ekonomisk vinst.

I betraktande av nyss anförda statistik låter det säga sig att det antal djur, som vid Skara-kliniken kunde mottagas för vård, bleve tämligen ringa i förhållande till sjukdoms- och skadefrekvensen i sin helhet och i förhållande till hela det ifrågakommande djurbeståndet. Det får emellertid förut-sättas att för stationär behandling vid kliniken i första hand ifrågakomma de djur, som ur avels- och allmän produktionssynpunkt äro värdefullast. Å andra sidan behöver någon tvekan icke råda därom att Skara-klinikens vård-platser bliva till fullo utnyttjade. Veterinärhögskolans kirurgiska klinik har 30 stallplatser och dessa äro i regel upptagna under årets flesta dagar. Det kan då ej lida tvivel om att Skara-kliniken med sina 16 vårdplatser och såsom centrum för en avsevärt kreatursrikare bygd än den, som de Stockholm omgivande länen representera, skall till fullo frekventeras i den utsträckning, som dess resurser medgiva.

Vad hundarna beträffa så representera dessa stora värden, även om de icke hava någon större betydelse ur allmän nationalekonomisk synpunkt. För kliniken i Skara skulle de hava avsevärd betydelse därigenom, att de skulle kunna tillföra kliniken stora inkomster. I de län, som omgiva Skara, finnas ett stort antal mycket värdefulla jakthundar och även sällskapshundar och det är intet tvivel om, att kliniken i Skara skulle få en mycket stor uppgift att fylla genom behandling av sjuka eller skadade hundar. Som framgår av statistiken över de vid veterinärhögskolans kirurgiska klinik under åren 1939—1942 intagna 2 574 hundarna hava nämligen icke mindre än 2 128 blivit återställda eller omkring 80 procent. Antalet operativa ingrepp under samma tid på hundar är icke mindre än 3 334. Även om frekvensen vid kliniken i Skara skulle komma att uppgå till blott 25 procent av antalet hundar vid veterinärhögskolan, skulle det dock innebära ej obetydliga inkomster för kliniken, samtidigt som denna skulle fylla en mycket stor uppgift genom vården av många värdefulla djur.

Sammanfattningsvis kan sägas, att arbetsuppgifterna för den planerade veterinärinrättningens klinikavdelning skulle, enligt vad förut anförts, komma att omfatta dels en klinisk verksamhet med ändamål att bereda en rationell sjukvård åt en värdefull djurstock, dels utbildning av skickliga hovslagare och meddelande av undervisning i husdjursvård särskilt åt mindre jordbrukare, vilka icke haft tillfälle att skaffa sig utbildning i sitt yrke. Betydelsen av dessa arbetsuppgifter från national- och jordbruksekonomisk synpunkt torde i belysningen av vad härovan anförts ligga i öppen dag.

Icke mindre betydelsefull blir den del av veterinärinrättningens omorganisation, som åsyftar att med inrättningens kommande uppgifter införliva *veterinärvetenskaplig försöks- och forskningsverksamhet* rörande bristsjukdomarna hos våra husdjur. Dessa sjukdomar ha en vidsträckt utbredning och förorsaka landet och jordbruksnäringen årliga förluster av mycket stora dimensioner.

Till bristsjukdomarna kunna hänföras:

1. Ungdjurs- eller uppfödningssjukdomar, som yttra sig i störningar i den normala tillväxten och ofta förlöpa med rachitiska skelett- och ledförändringar, som hämma djurens utveckling och nedsätta deras framtida användbarhet, produktionsförmåga och motståndskraft mot yttre påkänningar av olika slag. Hit kan även hänföras muskelsjukdomar (myositer) och kramp-tillstånd (tetani) hos ungdjur av bristsjukdomskaraktär.

2. Skelett- och muskelsjukdomar hos vuxna djur, såsom benskörhet (osteomalaci), mjölkhälta, vissa former av muskeldegenerationer och förlamningar.

3. Ämnesomsättnings- och laktationssjukdomar hos nötkreatur såsom skravelsjuka, acetonämi, puerperal hämoglobinuri och förlossningslamhet.

4. Vissa former av rubbningar i könsfunktionerna med omlöpningar, sterilitet, abort och kvarbliven efterbörd som följd.

I den officiella sjukdomsstatistiken äro flertalet av dessa sjukdomar icke specificerade och det bjuder därför svårigheter att erhålla en samlad bild av bristsjukdomarnas frekvens och av dem förorsakade förluster. Som exempel kan emellertid anföras benmjukheten (rachitis) hos ungdjur samt ofruksamheten, vilka i »Sveriges officiella statistik, hälso- och sjukvård, det civila veterinärväsendet», redovisas under särskilda rubriker. En sammanställning av veterinärbehandlade fall av dessa sjukdomar inom hela landet under 5-årsperioden 1936—1940 visar följande:

År	Antal veterinärbehandlade fall	
	Rachitis	Ofruktsamhet
1936	25 998	76 326
1937	23 022	74 271
1938	22 347	75 025
1939	20 377	78 046
1940	20 330	65 252
Medeltal pr år	22 415	73 784

Det är givetvis vanskligt att uppskatta storleken av de förluster, som enbart dessa sjukdomar förorsaka. Om man räknar med att varje fall av rachitis hos ungdjur (fölar, kalvar och grisar) på grund av dödsfall, nödtvungna nedslaktningar, bestående framtida skador och behandlingskostnader medför en genomsnittlig värdeminskning på 50 kronor kommer man till en årlig förlustsiffra på över en miljon kronor.

Ofruktsamheten förorsakar mångfaldigt större förluster. Även om man här måste taga i betraktande, att endast en del av de könsrubbningar, som hänföras till ofruksamhet, bero på brister i fodrets sammansättning, torde man dock med säkerhet kunna uppskatta de årliga förlusterna i ofruksamhet hos nyssnämnda djurslag av bristsjukdomskaraktär i miljonvärden.

En annan sjukdom med betydande utbredning inom hela landet är ace-

tonämien hos nötkreatur. Omkring 10 000—15 000 fall av acetonämi torde årligen komma under veterinärbehandling, och om förlusterna i form av nedsatt mjölkavkastning som följd av sjukdomen beräknas till i genomsnitt 100 kr. per sjukdomsfall, kommer man även för denna sjukdom till årliga förluster, som uppgå till miljonvärden.

I det föregående ha endast sådana sjukdomsfall räknats, som komma under veterinärbehandling. Det verkliga antalet sjukdomsfall är säkerligen mångdubbelt större, ehuru de icke veterinärbehandlade fallen i stort sett torde kunna antagas vara av lindrigare karaktär. När det gäller bristsjukdomar har man att räkna med latent former, som icke manifesteras sig i tydligt uttalad sjukdom men det oaktat nedsätta djurens produktion i större eller mindre grad. Härtill kommer, att latent bristsjukdomar med all sannolikhet utgöra predisponerande orsaker till en mångfald andra sjukdomar hos våra husdjur av både infektiös och icke infektiös natur.

Det torde knappast innebära någon överdrift om man påstår, att bristsjukdomarna hos våra husdjur sammanlagt förorsaka direkta och indirekta förluster, som kunna uppskattas till 100 talet miljoner kronor årligen.

Den vetenskapliga forskning, som under de senare åren bedrivits på bristsjukdomarnas område, har kastat nytt ljus över deras väsen och även i en del fall anvisat medel för botande av redan utbrutna sjukdomar. Målet för bristsjukdomarnas bekämpande bör emellertid vara att *undandröja orsakerna till deras uppkomst*, och för detta ändamål erfordras ett omfattande forskningsarbete för att söka klarlägga sambandet mellan å ena sidan sjukdomarna, å andra sidan fodrets sammansättning med avseende på biologiskt verk samma substanser, vilka i sin tur sammanhånga med jordens gödsling och bearbetning. Uppenbart är nämligen, att jordens näringstillstånd i väsentlig grad inverkar på vegetationens sammansättning, dess innehåll av näringsbeståndsdelar, mineralämnen och vitaminer, vilka i huvudsak äro avgörande för fodrets värde ur djurnäringssynpunkt.

Forskningsarbetet vid den planerade försöksinstitutionen skulle sålunda i stora drag gå ut på, att genom varierande gödsling och bearbetning av jorden vid det till försöksavdelningen knutna jordbruket framställa foder av växlande men noga kontrollerad sammansättning, vars effekt sedan skulle prövas på avdelningens djurmateriel, i huvudsak nötkreatur och svin. Försöksdjuren, som skulle omfatta såväl vuxna nötkreatur som framför allt kalvar och grisar, vilka kontinuerligt produceras inom den egna besättningen, måste stå under fortlöpande klinisk veterinärkontroll, däri inbegripet blod- och urinalyser samt röntgenologiska skelettstudier. För planläggning och genomförande av försöken, för biologisk kontroll av fodermedlens vitamininnehåll och för patologianatomiska undersökningar förutsättes, att försöksledaren står i intim kontakt och samarbete med veterinärhögskolan. För markkartering och upprättande av gödslingsplaner bör försöksledaren samarbeta med lantbrukshögskolans anstalt för jordbruksförsök, och för kemiska jord- och fodermedelsanalyser bör samarbete upprätthållas med lantbrukskemiska kontrollstationen i Skara.

Sakkunniga äro av den bestämda uppfattningen att ett forskningsarbete på hithörande område, sådant det i stora drag skisserats, skulle bliva av mycket stor betydelse för hela vår husdjursskötsel.

Genom det av staten understödda förädlingsarbetet inom våra husdjursraser ha djurens produktionsanlag undan för undan förbättrats, men betingelserna för att dessa produktionsanlag till fullo skola kunna utnyttjas genom det svenska jordbrukets egen produktion av en fullvärdig djurnäring äro icke överallt tillfinnandes. Inom stora områden av landet är den egna produktionen av fodermedel i kvalitativt avseende så bristfällig, att produktionskraftiga och mera fordrande djur endast med svårighet kunna hållas och då ofta med dåligt ekonomiskt utbyte. Detta gäller i främsta rummet de mindre jordbruken, som i vårt land äro de ojämförligt talrikaste. Förbättring av miljöbetingelserna, så att de bättre svara mot djurens produktionsanlag, framstår som en viktig angelägenhet. Särskilt med hänsyn till de väldiga förluster, som bristsjukdomarna förorsaka, och som i det föregående antytts, måste det anses vara ett betydelsefullt statsintresse att söka komma dessa sjukdomar till livs för att genom förebyggande åtgärder kunna undanröja orsakerna till deras uppträdande. Så länge jordbrukets driftkostnader måste belastas med väldiga omkostnader för förluster och minskade djurvärden som följd av bristsjukdomar, är det icke möjligt att åstadkomma den rationalisering och det förbilligande av jordbruksdriften, som ytterst bör vara målet för jordbruksnäringens framtida utveckling. Först därigenom skulle den sänkning av levnadsomkostnaderna för landets befolkning, som är beroende av jordbrukets driftskostnader, kunna komma till stånd. Till sådana mål syftar den föreslagna försöks- och forskningsverksamheten och det kan gott sägas att resultaten ligga inom räckhåll. De kostnader, som den planerade försöksverksamheten kommer att medföra, torde i belysningen av det sagda kunna betraktas såsom skäligen blygsamma. Enbart en ringa förbättring av produktionsbetingelserna för våra nötkreatur skulle mångdubbelt täcka dessa kostnader.

Tydligt är att den planerade forskningsverksamheten kommer att ställa stora krav på försöksledaren. Han måste vara veterinär kliniker och diagnostiker samt behärska modern laboratorie- och försöksteknik med därtill hörande biologiska och statistiska analysmetoder, varjämte han bör besitta initiativkraft och självständig arbetsförmåga. Resultatet av försöksverksamheten kommer i väsentlig grad att bli beroende av försöksledarens vetenskapliga och personliga kvalifikationer för ifrågavarande forskningsarbete. Det är därför angeläget, att befattningen som försöksledare blir förenad med sådana avlöningsförmåner, att kvalificerad sökande kan erhållas.

En reorganisation av veterinärinrättningen på ovan angivet sätt komme även säkerligen att få en särskild lokal betydelse, som ej bör underskattas. I sådant hänseende kan man peka på möjligheterna att utnyttja veterinärinrättningens resurser i den undervisning, som bedrivs vid lantmannaskolan i Skaraborgs län. Det är en lockande tanke att i Skaraborgs län söka

skapa en husdjursbetonad lantmannaskola av verklig rangklass, till gagn icke blott för denna bygd utan för hela landet. Lantmannaskolans elever skulle tack vare samarbetet med veterinärinrättningen kunna bibringas tämligen grundlig kännedom om de senaste rönen beträffande husdjurens lämpligaste och mest ekonomiska utfodring och om allmän djurvård samt djursjukvård. De utexaminerade eleverna finge föra ut de vunna erfarenheterna i bygderna och omsätta dem i praktiken. De skulle härigenom säkerligen i sin mån kunna bidra till förbättrade förhållanden i fråga om djurvården och i varje fall väcka intresset för hit hörande ting hos den jordbrukande befolkningen.

Ytterligare bör — med tanke på nuvarande världspolitiska förhållanden och dessas konsekvenser för vårt land — även understrykas den betydelse den planerade omorganisationen kunde komma att få såsom ett led i den allmänna försvarsberedskapen. Det är därvid icke tillräckligt att beakta enbart värdet av en modern djurklinik i Skara, som direkt kan utnyttjas för förvarsmaktens behov i händelse av krig. Även för landets livsmedelsförsörjning skulle, såsom förut visats, den tillämnade verksamheten säkerligen komma att visa sig i hög grad gagnelig.

Slutligen bör vid överbägandet av här behandlade spörsmål även beaktas de skäl av kulturhistorisk och pietetsmässig art, som tala för de planerade åtgärdernas genomförande, ehuru dylika skäl givetvis icke kunna tillmätas en avgörande betydelse, särskilt icke i nuvarande statsfinansiella läge.

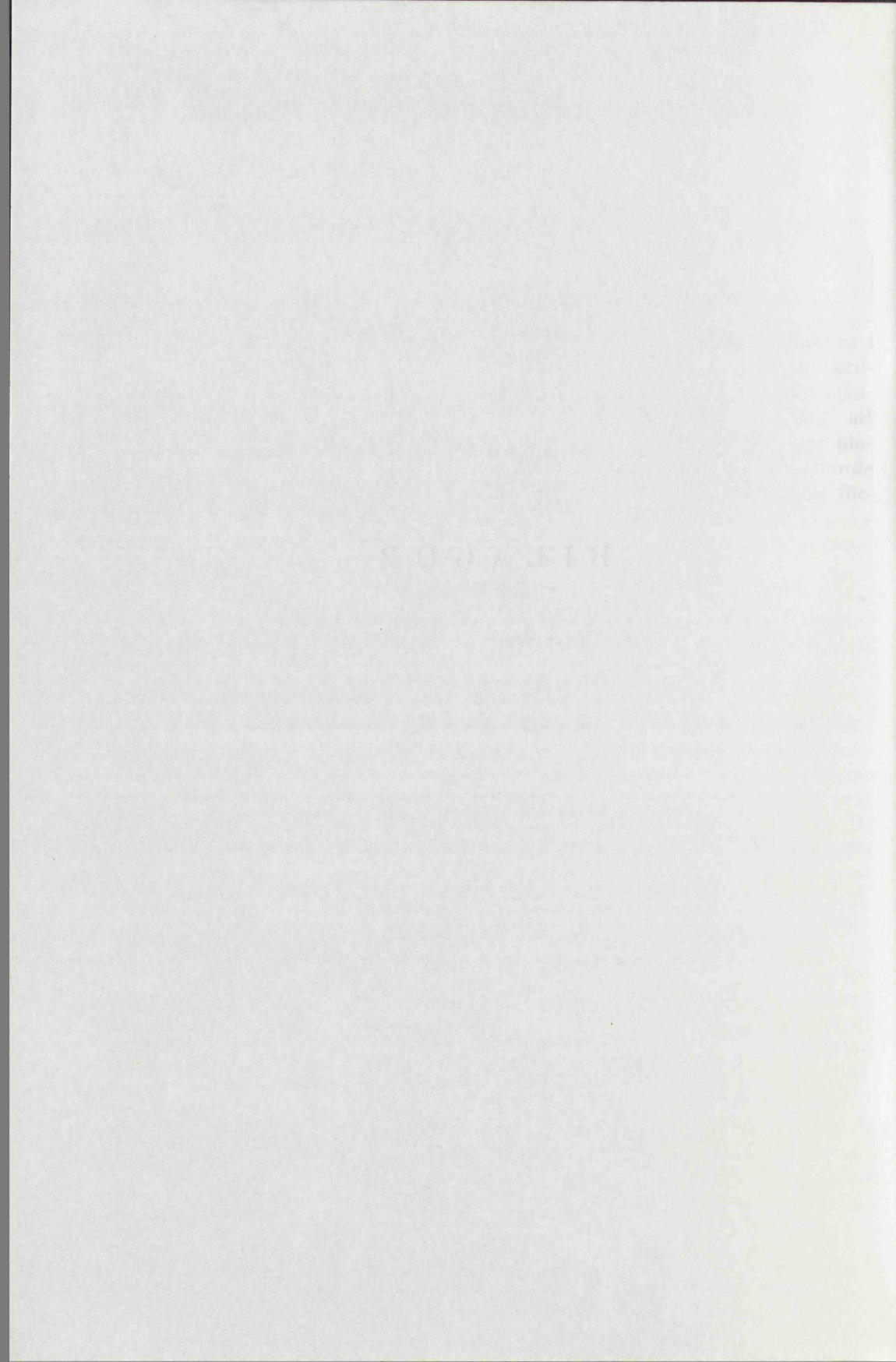
Överbägandena i ovan anförda hänseenden ha lett till, att de sakkunniga förbehållslöst anslutit sig till de förslag rörande veterinärinrättningens omorganisation, som framkommit. Vid utformandet av dessa förslag har givetvis största hänsyn tagits till nödvändigheten att i rådande läge söka begränsa statsverkets kostnader för ändamålet. Detta innebär, att de i det föregående framlagda förslagen utgöra det minimum, som erfordras för planernas genomförande och för att veterinärinrättningen i framtiden skall bli till den nytta och giva det ekonomiska utbyte, vartill åtgärderna syfta. Därest de framlagda förslagen och därmed sammanhängande anslagsberäkningar i väsentliga avseenden komme att nedskäras, bleve sannolikt följden den att verksamheten vid inrättningen icke kunde få den omfattning och den nya auktoritet hos allmänheten, som de sakkunnigas uppläggning av frågorna syfta till. Läget är alltså enligt de sakkunnigas mening det, att veterinärinrättningens omorganisation, om den skall bli av värde, måste göras grundlig. Såsom alternativ häremot står endast veterinärinrättningens fullständiga nedläggande. Dess bibehållande i nuvarande skick synes icke motiverat ur sakliga synpunkter.

Särskilt yttrande

av professor **Karl Eriksson.**

Veterinärinrättningssakkunniga ha föreslagit att försöksledaren placeras i lönegrad A 28. Med hänsyn till försöksledarens arbetsuppgifter och de fordringar ifråga om vetenskapliga kvalifikationer och förmåga till självständigt forskningsarbete, som måste ställas på försöksledaren, anser jag, att denne i likhet med klinikföreståndaren och chefen för inrättningen bör placeras i lönegrad A 30. Därmed skulle större garantier skapas för erhållande av verkligt dugande försöksledare, vilket i sin tur utgör den viktigaste förutsättningen för en givande försöks- och forskningsverksamhet.

B I L A G O R

Bilaga 1.

Professor P. Hernqvists testamentariska dispositioner till förmån för Veterinärinrättningen i Skara.

Nr 1.

I Herrans Namn.

Ehuru det tillhör en rätt Christen att dagligen beställa om sitt hus eller bereda sig till en salig hädanfärd, men hwilcket likwäl oftast försummas, blifwer dock wid ålderdommens annalckande, Krafternes och Sinnens förswagande, och thy åtföljande krämpor, närmaste påminnelser till ett förestående säkert Lifs-slut och kroppsförwandling till en Odödlighet; wid eftersinnande häraf, har jag nu wid min warande 80:tio Års Ålderdom, likwäl Gudi Lof med Sundt förnuft och mogen eftertancka såsom ett Wedermäle och Underdånig Årkänsla af min Nådiga Öfwerhet under mitt Lefnads Lopp mig wisade Nåd och Ynnest, under min Befattning, Inrättning och Förestående af Artis Veterinarie Lärohuset härstädes, wellat härmedelst förordna om Qwarlåtenskapen af min Egendom efter Döden, på Sätt som härafter förmäles, och hwarwid det efter Ordalydelsen och utan någon förtydning skall förblifwa.

Kongl. Maj:st har wäl i Nåder genom dess Nädigste Skrifwelser under den 29 Aprill 1774, den 8 Maj 1775, den 15 Julij 1776, och 5:te Januarij 1780, Nädigst täckts anslå och förordna, om lön för twänne Docenter wid nämnde Lärohus, och äfwen bifallit, att ett Apothek såsom nödigt derwid får inrättas och underhållas, jämwäl att ett Lazarett för hästar och Boskaps-kreatur, samt Smedja derwid bör wara att tillgå, men som jag under en längre tid, alltid nöijd med hwad härtill blifvit Nädigst anslagit, likwäl funnit otillräckeligheten däraf, så har jag härmedelst welat såsom en liten tillökning förunna åt den eller de som framdeles wid Lärohuset mitt Ämbete kommer att företräda, årliga inkomsten eller afkastningen utaf min Ägande qvarn Horsshaga kallad, uti Marums Sockn, hwilcken till ewerdelig ägo för Artis Veterinarie Lärohuset kommer att anses och förblifwa, sammaledes är det med min Önskan och Wilja att såwida den nu warande Botaniska trädgården får för ewärdeliga tider förblifwa under Lärohusets Disposition och till Elevernas underwisning will jag att de som framdeles komma att biträda medelst Adjuncturen wid Läro-Skolan, skola hwar efter annan få åtnjuta, såsom Boställe, mitt nu iboende hus

belägit wid Göthala Gatan och Tullporten med därintill belägna Ödetomt, och Trädgårdsplatsar, samt härförutan, njuta årliga afkomsten utaf min ägande andel tre-åttonde delar uti halfwa Rusthållit Forssen med hela Qwarnen därunder, och lilla Forssen uti Härlunda sockn, hwaremot dess skyldighet skall wara att med all tillbörlig drift ej allena biträda wid Elewernas underwisning under läsetimmarne utan och med noggranhet tillse att Trädgården sköttes i den ordning som wederbör, under tillbörlig Lydno af Föreståndaren för Skolan. Börandes desse Ägendorrmar såwäl i Staden som på Landet af Adjuncten efter laga Syn med nödige reparationer och Nybyggnad underhållas.

Att förtjente och skickelige Docenter wid Lärohuset warda antagne, är en Nödvändighet, och att Venerandum Consistorium behagade därmed umgå efter yttersta Sorgfällighet, är hwad jag wäntar och ödmjukast förbehåller, men därjämte förklarar också, att min Yttersta Wilja är det desse Docenter alldeles icke må befatta sig med någon Priwat Practique el. hwad man kallar Medicina humana under Lärotiden för Elewerna, ty därigenom försummas alltid deras Underwisning, om hwilcken jag isynnerhet är angelägen, och må emot förmärckandet af öfwerträdelse härutinnan el. försummelse under Lärotiden, eho som behagar, sådant i Consistorio anmäla, då de, desse Docenter nu tillagde förmohner böra dem genast fråntagas på Mindst trenne (3) år, hwilcka års Besparning böra tilläggas Veterinär Cassan. Mitt ägande hus i Staden Rysseli Tomt kallad som är en hel med Trädgårds-Plats, förunnar jag till Boställe att disponeras af den som Lärohusets Apothek förestår, men någon annan Lön för Apothekvaren kan ej bewiljas utan bör en sådan Person, hwilcken efter Inwentarium emottager det af mig efterlämnade Apothek, åtnöija sig med afkomsten därifrån, till hwilcken ända han ock äger sjelf sig förse med nödige Medicinalier. Tomtens Byggnad och Reparation emottages efter Laglig Syn och af Apothekaren underhållas.

Näst intill Rysseli Tomt belägna hus En (1) hel med Trädgårds Plats, lämnas äfwen såsom Boställe för Smeden wid Häste- och Boskaps-Lazarettet, hwilcken på Inwentarium emottager den wid Brogården uppygde Smedja med dess tillhörigheter, och bör han i öfrigt emot de friheter han äger från vidare arbete wid Brogården sig sjelf försörja, och likasom Apothekaren Bostället med Syn emottaga och dess Bygnad och Reparation bestrida.

Den så kallade Temptanderska Tomten belägen wid gamla Landswägen med därintill liggande nu obebygda Warolinska Tomten, med tillhörande Trädgårds-Platsar, hwilcken sistnämde, eller Warolinska Tomten jag utaf Mademoiselle Juliana Warolin mig tillbytt under de wilckor, att hon för sin öfriga-tid skulle bebo hälften utaf Rysseli Tomt hwilcken till Apothekets Boställe är gifwen, som efter hennes Död till Apothekarens disposition hemfaller. Desse twänne nästnämnda Tomter, lämnas äfwen till ewärdelig disposition under Veterinär Skolan, för att der inrätta ett mindre Lazarett för sådana Menniskors nytta, hwilka med Veneriska Sjukdommar finnas wara behäftade, och hwarwid må antagas så många sjuka som med Cassans bestånd för framtiden kan finnas möjligt; i öfrigt öfwerlämnas till de uti denna min Testamen-

tariska Disposition härnedanefters nämnde respectiwe Curatorers wälbehag att lämpa inrättningen af detta Lazarett efter hwad mitt wälmenta ändamål och Cassans tillgångar kan medgifwa. Wid desse Tomter förordnas tillika att de ägor som min Egen Lott uti Temptanderska Tomten warit, skola hädanefter som hittills åtfölja densamma, tillika med en åker Eberhardts kallad uti Skaraberg, hwilka Nu warande Brukaren Swen med dess hustru och arfwingar skola för framtiden warda berättigade at bruka och för åbygnaden answara efter Lag, men den förenade skyldighet, att under Terminen med Eleverne, däråf underhålla fyra (4) utaf de mäst behöfwande af dem, med måtteligt Uppehälle af Mat och Dryck, dem Föreståndaren wid Skolan äger att utnämna, och får samma Brukare hädanefter som hitils till hälften Bruk nyttia de ägor Warolinska Tomten tillhör, sålänge Mademoiselle J. Warolin lefwer, och efter hennes Död nyttia samma Ägor under lika Bruk som det förra, då också tillökning göres af 4 (fyra) Elever under lika förbehåll som med de förut nämnde är förordnat, och hwilcket alt sättes under Skolans Föreståndares eftersyn och answar om någon Wårdslöshet därunder begås.

Alla i öfrigt mig tillhörande Stads Ägor, så wäl uti åker och Ängs-Lyckor som Skogs-lotter, skola genast efter min Död styckewis försälgas, under öppen Auction, hwilckas uppteckning jämte all min öfriga lösa Egendom som af Herrar Doctor Thunberg och Fält Revisor Malmgren genast efter min Död om händer tages, får utaf dem antagas någon Pålitelig man som icke allenast Egendommen upptecknar utan och densamma uti Penningar förwandlar, hwar utaf min bewisliga Skuld betalas och Behållningen därefter Artis Veterinarie Cassan tillägnas, hwilcka medel komma att stå under Venerandi Consistorii Wård och Besörjande, att Medlen warda på säkra ställen till förräntande utsatte. Och som jag förbundit mig at förse Mademoiselle J. Varolin med så mycken Vedbrand hon för sin lilla hushållning och återstående Lefnad nödigt tarfwar, i sådan hushålls ställning hon flere åren haft och ännu hafwer; så finner jag säkrast och bäst wara at detta hennes Behof efter hand utaf Cassa-Behållningens årliga Ränte Afkastning henne tilldelas.

Mina öfriga fasta Egendommars Arendtorp $\frac{1}{8}$:Del och Hallegården Skrelunda $\frac{1}{8}$ uti Härlunda Sochn tillfalla mina efterlefswande arfwingar.

Sedan jag på sätt förut är föreskrifwit uti Wälmening förordnat om min Qwarlåtenskap efter Döden, så önskar jag ej mer, än att Werckställigheten häråf måtte skje efter Orda lydelsen af detta förordnande såsom min yttersta willja, utan och att Högwälborne Herr Landshöfdingen uti Länet, Biskoppen uti Stiftet och äfwen Lagmannen uti Länet täcktes åtaga sig öfwerinseendet huru detta mitt förordnande handhafwes och wärckställes, samt till den änden, hwarje År vid Midsommaren, granskar förvaltningen af detta Testamente, hwilckets Intrader föreståndaren wid Skolan ålägges, för den förmohn honom är tillagd infordra, ombestyra och redowisa och wågar jag jämwäl ödmjukast anhålla det förenämnde hög respectiwe Herrar Curatores täcktes hos Kongl. Maj:t i Underdånighet ansöka om dess allernådigste Bifall och fastställelse till framtida säkerhet härå.

All kostsam och onödig Begravnings-kostnad förbjudes med desse få Ord.
Till yttermera Wisshet hafwa jag detta med Egen hand och Signet uti tillkallade Wittnens Närwaro underskrifwit som skedde i Skara d. 19 Martij 1807.

PETR. HERNQVIST.

Sigill.

Att Herr Professorn med fullkomlig Sinnesredighet och Sundt förstånd sitt Namn egenhändigt undertecknad det intyga

Ut supra

A. Thunberg.

Sigill

H. Malmgrehn.

Sigill.

Nr 2.

Mitt Biblioteqe har jag altid ärnat att skäncka till Bibliotheket i Skara äfwen förr än det genom Wädelden blef skingradt och till största delen lagdt i Aska, hwad nu åter är will jag, i fall höga Wederbörande täcktes emottaga det lämna i deras goda ömwärtnad — Skåpen hwäruti de stå medfölja och — De medicinske får uttagas såsom Lån af de wid Lärohuset uti Arte Weterinarie tjenstgörande Docenter efter Reqvisition till deras Behof. Förut genomgås de och därå upprättas en särskildt Catalog och rangeras uti sina Classer och förwaras uti sina särskildte Skåp, som en åminnelse af min ödmjuka Ärkänsla. De sämmre, oduglige och mindre tjenliga försäljas eller förkastas.

Skara den 13 Martij 1807.

PETR. HERNQVIST.

Sigill.

P. S. Hwad mina Manuscripter angå lämnas de till Arte Weterinarie Lärohusets föreståndare och Lärare at förwaras hwad som däråf dugliget kan wara, och därpå Cataloger göres och förwaras i fall något kunde förbättrat till Trycket utgifwas. Rästen förbrännes. Af min Boksamling har Major Gyllenhaal till Läns 7 (sju) Wolumer af Reaumur. — i Skarins Bibliothek 2 (Twå) Tomer af Tournefords resa. — Doctor Lithander har till Läns det mindre la Fosses Wäreck de Marcehallerie och äfven af Prof. Pilger — samt en Piece öfwer Rotsen. Mina chirurgiska Instrumenter tillhöra Veterinär-Skolan och däråf har redan Doctor Lithander fått låna några — som böra återlämnas.

Petr. Hernqvist.

Sigill.

Nr 3.

Som jag genom kåstsamma Bygnader på Brogården, nödwändiga wid ett Artis Veterinarie Lärohus tillsatt större delen af min ärfda och förvärfda Egendom, är ej underligt att finna i Boet ansenliga Skullder; till den först upsatta Bygningen fick jag understöd af 4 000 D:r S. M. men samma Bygning blef kort före innan den af wåldel förtärdes, af Brandsyns-Wärderings-Männen skattad till 18 000 D:r S. M. Den nu åter upförda och mäst färdiga kostar mig långt öfwer denna Summa. Till denna min nuwarande Skulds afbetalning täckes mina af Venerando Consistorio tillsatta Utrednings-Män sälja min Lösa Egendom samt Skogen som förut sagdt är undantagande 2 Tomte Delar i Sörskogen som Bonden Swen min nuwarande Brukare får tillträda, som skal underhålla Eleverne för sina Tomte Delar dock med det uttryckeliga förbehåll at han därutaf lämnar och hemkör till Mamsell Juliana Warolin tillräckelig Wedbrand i hennes Lifstid, hvad angår det Veneriska Lazarettet torde dertill ej wara tillräckelige tillgångar hwarföre lämnas till höga Wederbörandes ompröfwan om ej ägorna kunde tjena till Fond, till de sjukas Underhåll, då de sjelfwa finge betala nödiga Medicamenter; som Praefectus wid den Botaniska Trägården, vågar jag i ödmjukhet recommendera Doctor A. Thunberg som förut tjent såsom Docens på Gymnasium uti sama sak och äger nu för tiden den mästa Insigt däri, om det skulle täckas Högwördigste Hr Doct. och Biskoppen på wissa tider utaf året låta honom läsa Natural Historien för Gymnasisterne kl. 6 Fredagar och Lördagar, samt för Veterin. Eleverne Naturalhistorien, Materia Medica, Chemien och Pharmaceutiquen uti de för dem nödigste stycken, hoppas jag sådant bäst kunna tjena till Ändamålets Winnande. Hwad annars angår mine nämnde gode Utredningsmän, så utan at hafwa minsta Misstancka till deras Nit och pröfwade Ärlighet så finner jag dock nödigt at hemställa och hänskjuta Walet af Utredningsmän wid Sterbhuset uti Venerandi Consistorii säkraste ompröfwan, vågar jag föreslå någon så önskade jag at Lector Österholm och Rector Thunberg med Lector Juslenii goda biträde blefwo därtill utsedde. Skara den 3 Aprill 1807.

PETR. HERNQVIST.

Sigill.

At ofvanstående med sundt förnuft och fri wilja wara af Herr Professor Hernqvist dicerat intyga underskrifne

Hagv. Sv. Falander.

Sigill

S. D. Lindgrén.

Sigill.

Tillägg. Ehuru det ingalunda tillkommer mig at egenteligen recommendera någon till Succession efter mig wid Weterinären, beder jag dock ödmjukast få nämna dem jag funnit skickeligaste till tjenstgörande wid samma Lärohus utom Doctor Thunberg och nu warande adjuncten Herr Doct. Li-

thander törs jag nämna en Norling som ådagalagdt Lust, drift och insigt och ännu mer på utrikes Orter fortfar at sig däri öfwa. Det wore en stor förlust för Veterinairen om han icke skulle blifwa därwid befordrad. Utom desse får jag äfwen nämna en Arfwidson Regements Fältskär, hvilcken såsom Eleve altid war den skickeligaste och mäst utmärckta ibland dem jag haft om hand. Skara den 3 Aprill.

Petr. Hernqvist.

Nr 4.

Med sundt förnuft och fri vilja anmodar jag underteknad härmedelst till oryggelig efterlefnad Philosophiae Magistern Herr Eric Osterholm, samt Underläkaren och Chirurgiae Magistern Herr Adolf Norling såsom dem Jag rönt mycken tilgifvenhet och redelighet af, at uti allo vara efter min död Exsecutores af det af mig författade Testamente, samt så vidt hos dem står detsamma til sit rätta och gagneliga ändamål uti alla delar befrämja. Hvarvid dock erhindras och af mig stadgas, at såsom för närvarande uti mit Bo förmärkes bristande tilgång på Contant betalning af den skuld, som jag kan vara uti; så är min vänliga anhållan och alfvarliga vilja, at desse ofvannämnde Exsecutores Testamenti til dess denna skuld til fullo blifver betalt härtil använda den skatt och afkastning, som Hårshaga- och Fårssens-qvarnar, samt $\frac{3}{8}$ Rusthållet Fårssen enligt särskilda Contracter årligen utgöra, Jämväl hvad som kan af Gräsets afhöstande och dess försäljande uti de mig tillhörande och inhängnade Skogs-Tegar, uti Skara stads Södra som Norra Skog belägna, årligen bekommas; hvarefter då först, sedan skulden på detta sätt är betalt, Hårshaga och Fårssens-qvarnar, samt $\frac{3}{8}$ Rusthållet Fårssen tillfalla dem til fullt nyttjande, som efter mit Testamente därtill äro förordnade; men de mig tillhörande Mark- och Skogs-Tegar, såväl uti Skara stads Södra- som Norra eller Skarabergs-Skog, då äfven först, när skulden är betalt, under försäljande och bortauctionerande, undantagande mark och skog för tvänne tomter uti Skaraberg, som enligt Testamente då tillfalla och få ägas af min nuvarande Hälftenbrukare Sven Olofsson.

Hwilket allt varande skedt af fri vilja och vid sundt förnufts bruk bekräftas och bestyrkes med mit eget namns och Sigills undersättjande.

Brogården vid Skara d. 17 Decemb. 1808.

PETR. HERNQVIST.

Sigill.

År 1809 den 9:de Mars vid Lagtima Winter Tinget med Skånings Härad i Stora Wånga äro förestående fyra Testamentariska förordnanden med derwid fogadt Tillägg till Domstolen ingifne, ljudeligen uppläste samt ordagrannt i Protocollet intagne; Och som det anmältes, att Herr Professoren Hernqvist med döden aflidit; så tillhör det Föreståndarne för de Inrättningar och öfrige

vederbörande till hvilckas förmån Testamentet är upprättadt att en bevittnad afskrift deraf ofördröjligen tillställa den dödas närmaste arfvingar, hvilka inom natt och år derefter äga, att klander deremot anföra, om de sig dertil befogade finna; dock behålle den och de som Testamentet undfått hvad derigenom gifvit är, intill dess genom laga kraftvunnen Dom annorlunda kan förordnas, såvida de, i händelse af klander, ställa Borgen, på sätt XVIII Cap. Ärfda Balken föreskrifver; Betygar

På Härads Rättens vägnar

S. Heurlin.

Sigill.

Sigill.

Till alla delar öfverensstämmande med originalhandlingarne intygar

Ex officio

N. E. Forssell.

KUNGL. MAJ:TS OCH RIKETS
KAMMARKOLLEGIUM

3466/1941.

Till sakkunniga för utredning rörande veterinärinrättningens i Skara framtida användning m. m.

I skrivelse till kungl. kammarkollegiet den 15 december 1941 har Ni anhållit, att kollegiet måtte företaga en utredning, så fullständig som förhållandena medgäve, rörande de olika ägoområden, som nu innehas av veterinärinrättningen i Skara, och dessas rättsliga natur, ävensom att såsom ett led i denna utredning upprätta en förteckning över verkställda försäljningar och utbyten av den fasta egendom, som ursprungligen tillhört inrättningen.

Med anledning härav får kollegiet meddela följande. Enär ifrågasvarande fasta egendom till väsentlig del utgöres av inom Skara stad belägen jord, som icke upptages i kronans jordeböcker och om vilken endast ofullständiga uppgifter finnas tillgängliga i kollegiet, då ämbetsverket ofta icke kommit att taga befattning med verkställda dispositioner angående egendomen, har det icke varit möjligt att härstädes uppgöra förteckning över egendomen av önskvärd fullständighet och tillförlitlighet. Angående de uppgifter, som av undertecknad föredragande sammanbragts, ha emellertid upprättats och överlämnas härjämte sex promemorior med tillhörande bilagor A—H. Dessa synas kunna utgöra grundval för en fortsatt utredning, som torde böra begäras hos fastighetsregisterföraren i Skara samt, om så skulle vara erforderligt, hos vederbörande lantmäterimyndigheter. Stockholm den 25 april 1942.

LENNART BERGLÖF.

H. Skotte.

P. M. nr 1.

Hemmanet Brogården i Skara, av kronan anslaget till veterinärinrättningen därstädes.

Genom Kungl. brev den 8 maj 1775 (bil. A) medgavs, att lektorsprebendehemmanet Brogården i Skara finge upplåtas för ett djurlasarett vid veterinärinrättningen i Skara, så länge den av sedermera professorn P. Hernqvist vid inrättningen bedrivna undervisningen fullgjordes på vederbörligt sätt. Efter det Hernqvist avlidit 1808, beslöt Kungl. Maj:t den 12 juli 1810 (bil. B), i avvaktan på slutligt avgörande av vissa rörande veterinärinrättningen uppkomna frågor, att denna skulle förbli i Skara och hemmanet Brogården såsom dittills därmed vara förenat. Veterinärinrättningens fortsatta bestånd och hemmanet Brogårdens bibehållande därvid synes hava sanktionerats genom att Kungl. Maj:t den 31 mars 1813 fastställt ordning för inrättningen samt den 3 maj 1822 (jfr P. M. nr 2) beslutat inköp av ytterligare fast egendom för inrättningens behov. Vid sistnämnda tid synes avkastningen av hemmanet Brogården hava utgjort avlöningsförmån för förste läraren vid veterinärinrättningen.

Hemmanet Brogården är såsom beläget inom Skara stad icke upptaget i kronans jordebok.

Vissa områden av hemmanet hava upplåtits under nyttjanderätt till utrymme för en transformatorstation jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 18 oktober 1907 och den 13 december 1920 (bil. C och D).

Bil. A.

Ur inrikes civilexpeditionens registratur
den 8 maj 1775 (riksarkivet).

Till Landshöfdingen Gr: Lagerberg,

rör:de ytterligare anstalt till Artis Veterinariae fortplantande genom Lector Mag:r Hernquist.

GUSTAF etc. Wij hafwe i Nåder låtit OSS föredragas Eder underd: skrifwelse, hwarutinan hemställles, om icke till bättre befordran och verkställighet af Artis veterinariae fortplantande i Riket, som Lectoren wid Gymnasium i Skara Magister Hernquist är updraget, att besörja genom Lärlingars underwisande och inöfwande i berörde wettenskap, utrymme till en Lazarets inrättning för siuke Creatur måtte erhållas genom den utwäg, att därtill må anslås det nära intill Staden belägne, och

äldsta Philosophiae Lectoren tillhörande Praebende hemmanet Brogården, och denna Lector åter i ersättning derföre förunnas Wings nu ledige Pastorat i Walle härad, såsom ständigt praebende. Häruppå wele Wij hafwa lämnadt Eder i Nåder till swar och efterrättelse, det Wij i anseende till den nytta, som detta förslag har till föremål, wele i Nåder hafwa samtyckt till det samma; i så måtto att ofw:de Praebende hemman Brogården må uplåtas Lector Hernquist till ett Lazarets inrättning därstädes för siuke Creatur, och han wid besittningen däraf orubbad bibehållas; så länge han med den drift och nytta, som wederbör, skiöter sin syssla, och upfyller det därmed förknippade wilkor af Lärlingars antagande, och behöriga underwisande, samt att följacket: Wings Pastorat må äfwen så länge wara Praebende Pastorat för äldsta Philosophiae Lectoren; men som detta Pastorat är Regalt; så bör berörde Lector under den tiden anmälas, att efter wanligheten därå erhålla Wår Nådiga Fullmagt, och för öfrigt, till förekommande af Församlingens klagan öfwer inskränckning i sin urgamla rätt, att wälja Pastor, wele Wij i Nåder hafwa tillåtit dess Ledamöter; så framt därom ej annorlunda kan öfwerenskommas, att wälja den Adjunct, till h: n de hafwa mästa förtroende: låtandes Wij nu jämväl Wår Nådiga skrifwelse här- om till Consistorium i Skara afgå. Hwarmed etc.

GUSTAF.

Joh: v. Heland.

Bestyrkes å tjänstens vägnar:

H. Skotte.

Bil. B.

Ur ecklesiastikexpeditionens registratur
den 12 juli 1810 (riksarkivet).

Till Cantzli Styrelsen.

CARL etc. WI hafve i nåder låtit Oss föredraga Edert underdåniga utlåtande till följe af Nådig Remiss under den 9 Februarii förledit år till f. d. Cantzlers gillet, rörande den af Consistorium i Skara gjorde hemställan, huru med den dervarande Veterinaire Inrättningen borde förhållas, efter professoren Hernquists och Adjuncten Lithanders inträffade dödsfall; hafvandes I ansett målet icke ännu till dess hela vidd kunna upptagas, förrän den, i afseende på ett af Hernquist till denna Inrättning gjort Testamente, började Rättegång, blifvit afslutad, utan nu endast Eder utlåtitt öfver den väckte frågan, huruvida nämde Inrättning må flyttas ifrån Skara, eller med dess förmodade Fond kan på detta ställe bringas till någon fullkomlighet; hvarvid I underdånigst yttrat, att om af orsaker, som dock redan dels äro, dels framdeles kunna blifva afhjelpne, Veterinaire Inrättningen i Skara icke hittills medfört all åsyftad nytta, eller svarat mot kostnaden, vore det likväl i Eder tanke för densamme till skada, att flyttas från det ställe, der den, med kostnad anlagd, under en längre tid redan vunnit någorlunda stadga och äger fördelar dem den på en ny ort kunde komma att sakna, helst flera till Inrättningens Förmon gjorde Donationer blifvit fästade vid stället och vid ombyte deraf kunde frångå densamma, i hvilken händelse

på Statens bekostnad de Inkomster Inrättningen saknade måste ersättas, hvarjemte I funnit Localen vid Skara för en sådan inrättning i flera afseenden förmonligare än någon annan och anledning vara att förmoda, både att Ungdom från flera orter skall ditkomma för att inhämta kunskaper i denna väg, och hjälp sökas för sjuka kreatur: Deremot anseen I den af Landshöfdingen i Mariestad föreslagne förening af denna Inrättning med Hushållnings Sällskapet i orten icke lämpelig, då det för Inrättningens förkofran är nödvändigt, att dess Lärare och Elever, oberoende af andra befattningar, få använda hela sitt bemödande på deras egentliga yrke.

Beträffande Inrättningens inkomster och underhåll hafven I underdånigst föreslagit, att då de 250 Rdr som af Medicinal Fonden till Inrättningen utgått, numera blifvit indragne, Brogårds prebende Hemman likväl ytterligare må vid densamma förblifva och Gymnasii Staten emellertid bibehålla det till Surrogat derföre upplåtna Wings pastorat, äfvensom att de för Instrumenter och Medicamenter bestådde 80 Rdr må likaledes få fortfara.

Som för närvarande en fullständig Reglering af Inrättningen icke kan verkställas, hafven I ansett af Nöden att någon åtgärd genast vidtages till undervisningens fortsättande, samt i anledning deraf hemställt, det måtte Biskopen Dr Weideman uppdragas att med någon skicklig person öfverenskomma om Lectionernes bestridande och Inrättningens vård, emot ett årligt arfvode af 166 Rdr 32 Sk:r som kunde anordnas af det vid Sista Riksdag till Näringar och nyttiga Inrättningar gjorda anslag. Vidkommande slutligen det av Collegium Medicum särskilt i underdånig skrifvelse gjorde Förslag om Inrättning af en Veterinaire Skola i Stockholm, hafven I till vårt nådiga Godtfinnande öfverlemnadt, huruvida en sådan Inrättning bör vidtagas och hvad Fond dertill kan vara att tillgå.

Härå länder Eder till Nådigt Svar; att WI, lika med Eder, funnit frågan om Veterinaire Inrättningen i hela dess vidd icke kunna afgöras, förrän Rättegången rörande Professor Hernquists Testamente blifvit slutad; då VI, sedan derjemte frågan om ersättning för de från Inrättningen indragne medel, kommit under vårt ompröfvande, vele så väl rörande den föreslagne förening af Veterinaire Skolan i Skara med det i Westergöthland inrättade Hushålls Sällskap, som angående det skick Inrättningen i öfrigt bör erhålla, taga Vårt Nådiga Beslut; men hafve för närvarande i Näder velat förordna, att denna Inrättning skall förblifva i Skara, och prebende hemmanet Brogården såsom hittills dermed vara förknippadt, hvaremot Gymnasium i Skara till prebende bibehåller Regala Pastoratet Ving, äfvensom att de till Instrumenter och Medicamenter anslagne 80 Rdr, så framt tillgång dertill finnes, må utgå; velandes VI, rörande den väckte frågan om en Veterinaire Inrättning i Stockholm inhämta den öfver Medicinal Verket tillförordnade Committéens underdåniga utlåtande.

Som WI emellertid, och intill dess en reglering i det hela kan verkställas, funnit nyttigt, att undervisningen må fortfara med de tillgångar nu finnas, så anbefalle VI nu härmed Landshöfdingen i Mariestad och Biskoppen, Doctor Weideman, att med underdånigt Förslag dertill skyndesamt inkomma, jemte hvad i öfrigt till Inrättningens bestånd, nytta och förbättring kunde vara att anföra. WI befalle etc. Haga Slott den 12 Julii 1810.

CARL.

Nils v. Rosenstein.

Bestyrkes å tjänstens vägnar:

H. Skotte.

KUNGL. JORDBRUKSDEPARTEMENTET

OSCAR etc. Vår ynnest etc. Ut i underdånig skrivelse den 11 juni innevarande år har styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk på i skrivelserna anförda skäl anhållit, att OSS täcktes medgiva, att av veterinärrättningen i Skara tillhörig mark finge upplåtas visst område att av styrelsen användas till anläggning av transformatorstation och därmed sammanhängande behov, samt att utfartsväg för tomten och avloppsledning därifrån finge anläggas och begagnas över veterinärrättningens område.

Över denna framställning har styrelsen för nämnda veterinärrättning den 29 sagda juni avgivit inforordrat underdånigt utlåtande, varefter Vårt och Rikets Kammarkollegium, till följd av nådig remiss, den 23 sistlidna augusti sig yttrat, därvid kollegium meddelat, bland annat, att den mark, varå transformatorstationen vore ifrågasatt att uppföras, vore belägen inom det till veterinärrättningen upplåtna hemmanet Brogårdens ägoområde, samt att större delen av hemmanet vore utarrenderad genom styrelsens för veterinärrättningen försorg.

Härefter har sökande styrelsen, som lämnats tillfälle att i ärendet sig yttra, inkommit med en den 25 nästlidna september dagtecknad skrift, däruti styrelsen i underdånighet hemställt, att den begärda upplåtelsen måtte omfatta ett område av omkring 2 400 kvadratmeter i huvudsaklig överensstämmelse med en skriften bilagd kartsbild jämte för utfartsväg och avloppsledning erforderlig mark.

Då VI nu låtit detta ärende OSS föredragas, hava VI, under förutsättning att vederbörande arrendators rätt icke kränkes genom den ifrågasatta upplåtelsen, dels medgivit, att för anläggning av en transformatorstation erforderligt område i huvudsaklig överensstämmelse med omförmälda kartsbild må från det till veterinärrättningen i Skara anslagna hemmanet Brogården till Trollhätte kanal- och vattenverk upplåtas att under nyttjanderätt innehavas, dels ock bemyndigat styrelsen för veterinärrättningen att till kanal- och vattenverket med enahanda rätt upplåta nödig mark för utfartsväg och, därest så erfordras, för avloppsledning från nämnda område, allt under villkor att avsöndrat område varder på Trollhätte kanal- och vattenverks bekostnad av behörig lantmätare å karta avfattat och beskrivet; att årlig avgäld fullt motsvarande den minskning i hemmanets avkastning, som genom avsöndringen uppstår, av Eder efter vederbörandes hörande bestämmes i spannmål att av Trollhätte kanal- och vattenverk till veterinärrättningen utgöras med lösen i penningar efter medelmarkegångspris; att kanal- och vattenverket dessutom ersätter veterinärrättningen den höjning i brandstodsavgifter för inrättningen tillhöriga byggnader, som av anläggningen kan förorsakas, ävensom all skada och allt intrång, som genom anläggningen tillskyndas veterinärrättningen, samt att, därest sådant av veterinärrättningens direktion påfordras, genom kanal- och vattenverkets försorg och på dess bekostnad uppföres och för framtiden underhålles lämpligt stängsel mellan det avsöndrade området och hemmanets övriga icke avsöndrade ägor. Drottningholms slott den 18 oktober 1907.

OSCAR.

Alfred Petersson.

Till Kungl. Maj:ts Befallningshavande i Skaraborgs län, angående upplåtelse av viss veterinärinrättningen i Skara anslagen jord till Trollhätte kanal- och vattenverk.

Bestyrkes å tjänstens vägnar:

Axel Mörner.

Bestyrkes å tjänstens vägnar:

H. Skotte.

Avskrift.

Bil. D.

ENGL. JORDBRUKSDEPARTEMENTET

GUSTAF etc. Genom beslut den 18 oktober 1907 har Kungl. Maj:ts dels medgivit, att från det till veterinärinrättningen i Skara anslagna hemmanet Brogården finge till Trollhätte kanal- och vattenverk upplåtas att under nyttjanderätt innehavas ett för anläggning av en transformatorstation erforderligt område av omkring 2 400 kvadratmeter i huvudsaklig överensstämmelse med en av styrelsen för veterinärinrättningen med skrivelse den 25 september 1907 i ärendet ingiven kartsbild, dels ock bemyndigat nämnda styrelse att till kanal- och vattenverket med enahanda rätt upplåta nödig mark för utfartsväg och, därest så erfordrades, för avloppsledning från ifrågavarande område, allt under vissa angivna villkor.

Hos OSS har sedermera vattenfallsstyrelsen i skrivelse den 6 september 1911 anhallit om medgivande, att från omförmälda hemman finge till utvidgning av tomten för ifrågavarande transformatorstation till sökande styrelsen under nyttjanderätt upplåtas ett område om 4 570 kvadratmeter, betecknat med c—d—e—f å en skrivelsen bifogad, av tillförordnade distriktslantmätaren A. F. Lindeman år 1910 upprättad karta; och har såsom särskilt skäl för framställningen framhållits behovet för transformatorstationen av så stor tomt att egen brunn kunde å densamma anläggas utan att staden Skaras vattentäkt därigenom skadades.

Till följd av remisser hava utlåtanden häröver avgivits den 30 oktober 1911 av styrelsen för veterinärinrättningen i Skara och den 23 januari 1912 av Eder, som därvid överlämnat yttrande från stadsfullmäktige i Skara, vilka på anförda skäl hemställt om avslag å förevarande framställning i vad den avsåge rätt till upptagande av brunn eller annan anläggning för upphämtande av vatten från det ifrågavarande området.

Efter det härpå i ärendet infordrade yttranden avgivits den 29 januari 1912 av medicinalstyrelsen, den 8 augusti 1912 av vattenfallsstyrelsen, den 8 oktober 1912 ånyo av Eder, som därvid inkommit med förnyat yttrande från stadsfullmäktige i Skara, samt den 17 januari 1913 ånyo av vattenfallsstyrelsen, har Ni med skrivelse den 29 september 1919 överlämnat i ärendet infordrat, den 25 september 1919 avgivet förnyat yttrande från omförmälda stadsfullmäktige, vilka däri förmått sig icke hava något att erinra mot bifall till vattenfallsstyrelsens förevarande framställning, sedan numera mellan sistnämnda styrelse och Skara stad träffats över-

enskommelse i enlighet med ett yttrandet i styrkt avskrift bilagt, den 12 och den 24 maj 1919 dagtecknat »tilläggskontrakt n:r 2», av innehåll, bland annat, att staden medgäve styrelsen rätt att efter upphörande av det mellan styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk samt staden den 27 juni 1907 upprättade huvudkontrakt om tillhandahållande av elektrisk energi uttaga viss mängd vatten i sekunden från Skara vattenledning samt att styrelsen efter nämnda tidpunkt icke utan Skara stads skriftliga medgivande finge uppumpas vatten vare sig från det genom Vårt förenämnda beslut den 18 oktober 1907 upplåtna område eller från ifrågakomna område om 4 570 kvadratmeter liksom ej heller från andra sådana områden av veterinärinrättningen tillhörig mark, som kunde bliva upplåtna till vattenfallsstyrelsen.

Slutligen har, till följd av i ärendet erhållen remiss, kammarkollegium avgivit utlåtande den 24 november 1920 och därvid överlämnat ett från styrelsen för veterinärinrättningen infordrat yttrande av den 19 november 1920, vari framställts yrkanden angående områdets värdering samt varvid fogats en av arrendatorn utav hemmanet Brogården avgiven förklaring, att han vore ersatt för intrånget genom den ifrågasatta tomtutvidgningen under nu pågående arrendeperiod, om han för upplåtelsen erhöle ersättning, beräknad efter 200 kronor per tunnland och år.

Vid föredragning denna dag av detta ärende hava VI *dels* medgivit, att ifrågavarande, med c—d—e—f å här ovan omförmälda karta betecknade områden om 4 570 kvadratmeter må för utvidgning av förenämnda transformatorstations tomt från hemmanet Brogården till vattenfallsstyrelsen upplåtas att under nyttjanderätt innehavas så länge området varder för avsett ändamål använt och laga hinder ej möter samt under villkor i övrigt, att årlig avgäld för området av Eder efter vederbörandes hörande bestämmes i spannmål eller annan lämplig räntepersedel att av vattenfallsstyrelsen till veterinärinrättningen utgöras med lösen i penningar efter medelmarkegångspris; att den sålunda bestämda avgälden må vid början av varje ny 25-årsperiod på vederbörandes framställning kunna av Eder med hänsyn till då rådande förhållanden höjas; att hemmanets arrendator för den tid, varunder han på grund av nu gällande arrendekontrakt innehar hemmanet eller till den 14 mars 1923, för upplåtelsen erhåller ersättning, beräknad efter 200 kronor per tunnland och år att utgå av förenämnda årliga avgäld; att vattenfallsstyrelsen ersätter veterinärinrättningen ej mindre den höjning i brandstodsavgifter för inrättningen tillhöriga byggnader, som av anläggningen kan förorsakas, än även all skada och allt intrång, som genom anläggningen tillskyndas inrättningen; samt att, därest sådant av veterinärinrättningens styrelse påfordras, genom vattenfallsstyrelsens försorg och på dess bekostnad uppföres och för framtiden underhållles lämpligt stängsel mellan det avsöndrade området och hemmanets övriga, icke avsöndrade ägor.

Handlingarna i ärendet överlämnas för att vara tillgängliga vid avgäldens bestämmande och skola därefter återställas till jordbruksdepartementet. Stockholms slott den 31 december 1920.

GUSTAF.

Nils Hansson.

Till länsstyrelsen i Skaraborgs län, angående upplåtelse av ett till veterinärinrättningen i Skara upplåtet jordområde för statens transformatorstation i Skara.

Bestyrkes å tjänstens vägnar:

M. Delson.

Bestyrkes å tjänstens vägnar:

H. Skotte.

P. M. nr 2.

Övrig av kronan till veterinärinrättningen i Skara anslagen fast egendom.

I underdånig skrivelse den 14 mars 1938 angående tillstånd till försäljning av vissa till veterinärinrättningen i Skara hörande fastigheter har styrelsen för inrättningen upplyst, att Kungl. Maj:t genom köpebrev den 31 augusti 1822 förvärvat, bland annat, lägenheterna Hederstorpet, Ängaberget, Fribergsäng och Baden i Skara, vilka därefter tilldelats institutionen, som ägt åtnjuta deras avkastning för sin verksamhet. Lagfart uppgives vara beviljad den 8 september 1823.

Till grund för inköpet och upplåtelsen torde hava legat Kungl. Maj:ts beslut den 3 maj 1822 (bil. E), varigenom förordnades, att vissa överdirektören A. Norling tillhöriga lägenheter i Skara, benämnda:

Hederstorpet

Hasselroths gårde

Öbergs åkern

Beteshagar

skulle på allmän bekostnad för veterinärinrättningens behov inköpas till ett pris av 7 883 riksdaler riksgälds.

Den 17 oktober 1941 (bil. F) har Kungl. Maj:t förordnat om försäljning av Ängaberget (stadsägan nr 528), Fribergsäng (stadsägan nr 597) samt Baden (stadsägan nr 579) med undantag av skogsmarken.¹

Uti ett i försäljningsärendet upprättat, den 4 januari 1938 dagtecknat värderingsinstrument upplyses, att vissa områden av Ängaberget tagits i anspråk för omläggning av allmänna vägen Skara—Falköping.

Såsom framgår av P. M. nr 3 torde en del av lägenheten Fribergsäng ingå i stadsägan nr 592 (Balsum).

Bil. E.

Ur handels- och finansexpeditionens registratur
den 3 maj 1822 (riksarkivet).

Till Stats Contoiret, angående understöd af Allmänna Medel för Veterinär Skolan i Skara.

CARL JOHAN etc. Uti Skrifvelse af den 21 sistledne Februarii, hafven I afgifvit underdånigt Utlåtande öfver Committerades för Veterinaire Inrättningen här i Staden underdåniga förslag till Weterinair Skolans i Skara framtida underhåll. WI hafwe deraf inhämtat, att denna Skola, som på 1770-talet inrättades af då varande Matheseus Lectorn sedermera Professorn Peter Hernquist, blef genom Kongl. Brefvet den 8 Maji 1775 anslaget Praebende-Hemmanet Brogården vid Skara, till begagnande för Veterinaire-Inrättningens behof och under den 15 Julii 1776 dertill äfven beviljades för en gång 4 000 Daler Silfwermynt jemte 480 daler samma mynt

¹ Köpeskillingsmedlen skola i avbidan på Kungl. Maj:ts beslut angående den slutliga dispositionen av samma medel inbetalas till statskontoret och av statskontoret redovisas å särskild diversemedelstitel såsom inestående å statsverkets checkräkning.

årligen till inköp af utländske Medicinalier och Instrumenter; Äfvensom att Hernquist den 5 Januarii 1780 i Nåder tilläts att antaga Adjunct med ett årligt arfwode af 83 Rdr Rgs, hvilka anslag af tilsammans 330 Rdr efter Hernquist år 1808 timade död, vid 1809 och 1810 årens Riksdag till Staten indrogos, hvaremot Riksens Ständer i underdånighet anhöllo, det Inrättningen måtte med något understöd af 9:de Hufwud Titulns Medel i Nåder hughas: Att i anseende till derpå upkommen fråga om denna undervisnings-anstalts förflyttande hit till Staden att förenas med inrättningen af ett Allmänt sådant Läroverk, något ytterligare bidrag af Statsmedlen icke blifvit bestämdt; Men att Skolan emedlertid underhållits, med de tillgångar, som Professor Hernquist dels beredt densamma, genom donationer af andre Medborgare, dels af egen förmögenhet använt och jemväl uti Testamentariske dispositioner till ändamålets befrämjande för framtiden uplåtit, hvarigenom Inrättningen erhöillit skatte Rusthållet Forssen $\frac{3}{8}$ Mantal med dertill hörande Qvarn och torp i Hårunda Socken samt Horshaga Qvarn i Marums Socken jemte åtskillige Tomter och jord ägor i Skara Stad, af hvilka sistnämnde någre sedermera äro försålde och penningarne derföre lagde til Contanta fonden af donations summorne, så att ett Capital upkommit af 12 946 Rdr 13 Sk.:r 10 r. med räntan hvarå och Arrendet för några Lägenheter tilsammans 834 Rdr 24 Sk., Inrättningens årliga utgifter bestrides; Att förste Läraren eller föreståndaren har sig såsom Lön anslaget Hemmanet Brogården och Horshaga qvarn, hvaraf årliga afkastningen utgör inalles omkring 500 Rr samt Andre Läraren eller Adjuncten likaledes Rusthållet Forssen med underlydande Qvarn, gifvande i behållning af omkring 100 Rr, hvarjemte honom af Contante fondens räntemedel bestås 83 Rdr Rgs eller tilsammans 183 Rdr Rgs årlig Lön, utom Boställe i Skara; hvarförutan med afkomsten utaf de 2:ne så kallade Temtanderska Tomterne och dertill hörande Stads- och Dom-Kyrko-jord, 7 Elever underhållas; Och att ofwanberörde Contante-inkomster utgå, jemte andre Lärarens nyssnämnde Lön 83 Rdr Rgs till dräng-aflöning 83 Rdr Rgs, till en Smed 50 Rdr samt till betalning af skuld till Brandförsäkrings Contoiret 200 Rdr eller tilsammans 416 Rdr 32 sk. årligen, hvarefter återstår ett belopp af 417 Rdr 40 sk. att användas till Inrättningens föremål, på sätt den af Kgl. Maj:t under den 31 Mars 1813, för densamma fastställede ordning utstakar.

Sedan, i anledning af de emedlertid gjorde hemställanden om förbättring i Lärarnes knappa Lönevilkor, WI, under den 29 December 1820 i Nåder anbefallt Committerade att af de under dess disposition stälde medel, tillsvidare utbetala en årlig gratification af 300 Rdr till Andre Läraren Magister Tiden samt att derjemte utlåta sig om reglerandet af Veterinaire-Skolans i Skara avlöningsstat för framtiden, på sätt Directionen för denna Inrättning i underdånighet anhållit, med tillskott af Statens Medel; så hafwa Committerade i underdånighet föreslagit, att föreståndaren eller förste Läraren måtte erhålla 1 000 Rdr och Adjuncten eller andre Läraren 600 Rdr årlig Lön, hvartill, enligt föregående beräkning af hvad de förut åtnjuta, fördrades 916 Rdr 32 sk. såsom Lön-fyllnad och hvarutaf skulle tillkomma förste Läraren 500 Rdr och den andra 416 Rdr 32 sk.; Anförande Committerade i öfrigt, att Öfver Directeuren Norling, i anseende till svårigheten att i Skara få köpa hö samt då Inrättningen ej eller ägde tillräcklig betesmark, skall hafva gjort den upoffring, att han från någre af honom inköpte Lägenheter i granskapet af Inrättningen, lemnat densamma tillgång på Hö och bete för det låga pris att dryga utgifter härtill kunnat besparas, äfvensom han, enär ingen annan velat det, åtagit sig Elevernes underhåll, mot begagnande af de dertill anordnade twänne Tomterne med tillhörande ägor; men att desse förmoner för Inrättningen skulle vid Norlings flyttning till Stockholm eller eljest vid hans afgång förloras och Inrättningen derigenom försättas i samma förlägenhet härutinnan; hvarföre ock enär Norling erbjudit sig att för samma köpeskilling, som han bevisligen betalt och utan afseende å nedlagda odlingskostnader till Inrättningen afstå den jord och de beteshagar han inköpt, Com-

mitterade i underdånighet tillstyrkt att desse Lägenheter måtte för Veterinair Skolans behof inlösas, mot följande af Norling erlagde Summor, nemligen, för

Heders torpet	: 3 000.
Hasselroths gjerde	: 3 200.
Öbergs Åkern	: 150.
Betes Hagar	: 1 533.16

Summa Rd 7 883.16 B.co.

hvilken köpeskilling Committerade anse kunna utgå af förenämnde Capital 12 946 Rdr 13 sk. 10 r., emot det att Inrättningens då blifvande årliga förlust af Sex procents ränta på köpeskillingen godtgjordes af ofvanberörde årliga anslag, om icke WI skulle finna lempligare att desse Ågor inköptes för Stats Medel, samt, såsom Löne-förbättring uplåtes förste Läraren, som der igenom skulle blifva fullkomligen lönad till det belopp af 1 000 Rdr han ansetts böra erhålla, i hvilket fall endast fordrades årligt Stats-Anslag till Löne-fyllnaden för andre Läraren med 416 Rdr 32 sk., och skulle förste-Läraren, emot det han sålunda finge disponera Brogården, Horshaga qvarn och berörde ågor samt de till underhåll af Eleverna anslagne Temptanderska Tomterne, åligga att utom hvad hans tjänstebefattning såsom föreståndare tillhörde, vid Inrättningen emottaga sjuka husdjur som ditsfördes och för deras underhåll tillhandahålla foder till det pris Wår Befallningshafvande, enligt föreskriften uti Ordningen för Inrättningen bestämmer.

Uti det av Eder häröfver afgifne underdåniga Utlåtande anfören I det Skara Veterinaire Inrättning, för hvilken fråga om understöd redan vid 1809 och 1810 årens Riksdag varit väckt, desto häldre bör, efter Eder underdåniga tanke bibehållas och af Staten understödjas äfven sedan en Veterinaire-Inrättning i Hufvudstaden blifvit stiftad, som tillgång derigenom funnes att i Skara underhålla 7 Elever samt att beskaffenheten af detta understöd blefve lempligast då Inrättningens bestånd försäkras genom egen tillgång på de för Djurens underhåll erforderlige Naturproducter; Hvarföre I ansen inköpet af de jordägor Öfver Directören Norling för samma ändamål sig förskaffat, vara att föredraga, ehuru omkostnaden för tillfället på en gång är känbarare än ett årligt anslag till Löner; Men om en sådan påkostnad af Staten göres, hållen I före att repartitionen emellan begge Lärarne af de gemensamme tillgångarne bör göras med den besparing, att något anslag derutöfver af Statens Medel icke erfordras; Och ansen I för öfrigt ämnat, i hvad det rör Löne-anslag, derest sådane emot förmodan, för Skara-Inrättning skulle erfordras, desto häldre kunna förekomma i ett sammanhang vid nästa Riksdag, som Löner eller personelle förmoner af ständig beskaffenhet efter 9:e Hufvud Titulns rätta föremål icke kunde densamma gravera.

Häruppå länder Eder till Nådigt svar och underdånig efterrättelse, att, med Nådigt afseende på den allmänna nytta, som äfven för framtiden synes vara att förvänta af i frågavarande Veterinaire Skola, hvilken hittills utan hufvudsakligt bidrag af Staten blifvit underhållen WI, såsom lempligaste sättet att meddela det för densamma nu erforderliga understöd, i Nåder funnit godt bifalla att de af Öfver Directeuren Norling erbjudne Lägenheter, som, enligt hvad WI inhämtat vid derå i behörig ordning förrättad värdering blifvit uppskattade till 9 333 Rdr Rgs Banco må, på allmän bekostnad för Inrättningens behof inköpas till det af honom upgifne pris af 7 883 Rgs, att af 9. Hufvud Tituln utbetalas, enär dess tillgångar sådant medgifva, hvarom WI, i sammanhang med regleringen af 9. Hufvud Titulns anslag för nästa år vilje i Nåder förordna; Börande emedlertid ränta å Köpsumman, efter Sex för Hundrade för Året, räknad från den dag då köpet med OSS och Kronan avslutas, af berörde Titul godtgöras. För öfrigt hafve WI, som åt Veterinair Comitten i Nåder updragit att emellan begge Lärarne vid Veterinaire Skolan i Skara tills vidare efter omständigheterna fördela afkastningen af de Lägenheter, hvilkas

inköp Wi i Nåder tillåtit, funnit med bifall till hvad I dervid i underdånighet yttrat, något ytterligare anslag af allmänne Medel till löneförbättring för desse Lärare icke kunna för det närvarande i Nåder beviljas. WI befalle etc.

CARL JOHAN.

C. D. Skogman.

Bestyrkes å tjänstens vägnar:

H. Skotte.

Avskrift.

Bil. F.

KUNGL. JORDBRUKSDEPARTEMENTET

Till Styrelsen för veterinärinrättningen i Skara.

I skrivelse den 10 maj 1941, nr 215, har riksdagen under återopande av jordbruksutskottets utlåtande nr 25 anmält, att riksdagen bifallit en till riksdagen den 21 februari 1941 avlåten proposition, nr 106, däri Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att vissa fastigheter i Skara stad och Härlunda socken, som disponerades av veterinärinrättningen i Skara, finge försäljas.

Den 23 maj 1941 förordnade Kungl. Maj:t, att förnyad värdering av ifrågavarande fastigheter skulle ske vid uppskattningsförrättning i den ordning, som vore stadgad i fråga om kronan tillhörig fast egendom under domänstyrelsens förvaltning, samt anbefalld styrelsen för veterinärinrättningen att föranstalta om dylik uppskattningsförrättning samt att, sedan förrättningen hållits, till Kungl. Maj:t inkomma med det därvid förda protokollet ävensom förslag rörande närmare sätt och villkor för försäljningen.

I skrivelse den 24 september 1941 har nu styrelsen för veterinärinrättningen avgivit dylikt förslag och därvid fogat instrument över en den 1 augusti 1941 verkställd uppskattningsförrättning beträffande ifrågavarande fastigheter samt förslag till köpekontrakt. Enligt instrumentet har domänuppskattningsnämnden åsatt fastigheterna följande värden, nämligen

stadsägan nr 528, kallad Ängaberget, statsegendom	16 000 kronor
stadsägan nr 597, kallad Fribergsäng, statsegendom	3 000 »
stadsägan nr 579, kallad Baden, statsegendom utan skog	4 100 »
stadsägan nr 592, kallad Balsum, donationsegendom utan skog	7 000 »
³ / _s mantal Forssen nr 1, donationsegendom	15 700 »

Styrelsen för veterinärinrättningen hemställer dels om tillstånd att få försälja sagda fastigheter till lägst ovan angivna belopp, dels ock om medgivande att för inrättningens räkning få fondera försäljningsmedlen och disponera den årliga avkastningen för inrättningens drift.

Kungl. Maj:t förordnar, att stadsägorna nr 528 (Ängaberget), nr 597 (Fribergsäng), nr 579 (Baden) och nr 592 (Balsum) i Skara stad samt ³/_s mantal Forssen

nr 1 ($\frac{1}{4}$ mantal 1^2 och $\frac{1}{8}$ mantal 1^4) i Härlunda socken skola med saluvärden icke understigande ovan angivna belopp samt med tillträdesrätt för blivande köpare den 14 mars 1942 försäljas, fastigheten Ängaberget genom utbud under hand och de övriga fastigheterna med hembuds rätt för de nuvarande arrendatorerna; skollande, därest arrendatorerna icke önska begagna sig av hembuds rätten, jämväl sistnämnda fastigheter försäljas under hand.

Vid varje försäljning skall i övrigt gälla huvudsakligen följande villkor, nämligen
att fastigheten säljes i befintligt skick,
att i köpet icke ingå andra å fastigheten befintliga byggnader och anläggningar än sådana, som tillhöra veterinärinrättningen,
att köpeskillingen gäldas kontant före tillträdesdagen,
att lagfarts- och övriga med köpet förenade kostnader gäldas av köparen, som jämväl svarar för alla å fastigheten efter tillträdesdagen belöpande skatter och onera, samt

att, därest veterinärinrättningen nödgas till fastighetens arrendator utgiva ersättning för av denne å fastigheten verkställd höstplöjning m. m., köparen skall vara skyldig ersätta veterinärinrättningen vad i sådant hänseende erlagts.

Kungl. Maj:t föreskriver, att köpeskillingarna för fastigheterna Balsum och Forssen skola tillföras veterinärinrättningens donationskapital samt att köpeskillingarna för fastigheterna Ängaberget, Fribergsäng och Baden skola i avbidan på Kungl. Maj:ts beslut angående den slutliga dispositionen av samma medel inbetalas till statskontoret och av statskontoret redovisas å särskild diversemedelstitel såsom inestående å statsverkets checkräkning.

Kungl. Maj:t medger, att veterinärinrättningen må för inrättningens drift disponera den årliga avkastningen av de för fastigheterna Balsum och Forssen fonderade försäljningsmedlen.

Detta får jag, på nådig befallning, meddela styrelsen för veterinärinrättningen i Skara till kännedom och iakttagande.

Till ärendet hörande kartor bifogas. Stockholm den 17 oktober 1941.

FRITIOF DOMÖ.

A. Lekander.

Bestyrkes å tjänstens vägnar:

M. Hartman.

Bestyrkes å tjänstens vägnar:

H. Skotte.

P. M. nr 3.

Av professorn P. Hernqvist till veterinärinrättningen i Skara testamenterad jord inom Skara stad.

Av Hernqvists testamente den 19 mars 1807 jämfört med den efter honom upprättade bouppteckningen (bil. G) framgår, att till veterinärinrättningen donerats följande fasta egendom inom Skara stad.

A. Tomter.

1) Tomten nr 8 vid Skolegatetullen, med åbyggnad, och tomten nr 9 därinvid, obebyggd.

I testamentet har Hernqvist förordnat att de, som framdeles komme att »biträda medelst adjunkten» vid veterinärinrättningen skulle var efter annan få åtnjuta såsom boställe hans då iboende hus, beläget vid Götalagatan och tullporten, med därtill belägna ödetomt och trädgårdsplatser mot fullgörande av vissa angivna skyldigheter.

Enligt den tryckta berättelsen över veterinärinrättningens verksamhet m. m. den 30 augusti 1877—30 augusti 1878 (s. 15) äro tomterna försålda och köpeskillingen 3 500 kronor influten till inrättningens kassa.

2) Tomten nr 103 vid Brogatan, med åbyggnad, kallad Ryzelii tomt.

Ifrågavarande tomt med trädgårdsplats har Hernqvist enligt testamentet förunnat till boställe åt den, som förestode veterinärinrättningens apotek, med föreskrift om vissa skyldigheter.

Tomten sedermera exproprierad; se nedan angående tomten nr 104.

3) Tomten nr 104 vid Brogatan, med åbyggnad.

Enligt testamentet har det näst intill Ryzelii tomt belägna huset, en hel tomt med trädgårdsplats, donerats till boställe för smeden vid »häste- och boskapslasarettet».

Enligt ovannämnda tryckta berättelse (s. 14) äro tomterna nr 103 och 104 exproprierade och för lösesumman inköpta 3 tunnland 25 $\frac{1}{2}$ kappland åker och äng i Skara.

4) Bouppteckningen efter Hernqvist upptager vidare bland tillgångarna $\frac{3}{4}$ av tomten nr 40 vid Västra Kungshusgatan, med åbyggnad.

I Hernqvists testamente meddelas förordnande angående den s. k. Temptanderska tomten, belägen vid gamla landsvägen, med därtill liggande dåmera obebyggda Warolinska tomten med tillhörande trädgårdsplatser. Egendomen synes delvis hava tillfallit Hernqvist genom testamentariska förordnanden av Juliana Warolin (se bil. G), avseende bland annat henne tillhörig fast egendom (tomt och ägor), varå hon erhållit fasta den 16 februari 1761. Ifrågavarande båda tomter hava enligt Hernqvists testamente och ett därtill den 3 april 1807 gjort tillägg lämnats »till evärdelig disposition under veterinärskolan» till en fond för underhåll av patienterna vid en tilltänkt mindre lasarettsinrättning för veneriskt sjuka, med rätt dock för respektive kuratorer att lämpa inrättandet av lasarettet efter vad testators »välmenta ändamål och kassans tillgångar» kunde medgiva.

Ifrågavarande tomter synas motsvara de i ovannämnda tryckta berättelse (s. 14) upptagna tomterna nr 40 och $\frac{3}{4}$ av nr 41. Enligt uppgift i berättelsen äro av tomterna år 1875 11 900 kvadratfot genom byte lämnade till Skara stad mot vederlag av hemmanet Närtenstorp 14 301 kvadratfot.

B. Åker, äng, skogsmark.

Bouppteckningen efter Hernqvist upptager under rubrikerna ägor stadsjord samt domkyrkojord ett stort antal hit hänförliga områden.

Hernqvists testamente meddelar särskilda bestämmelser beträffande dels vissa till Temptanderska och Warolinska tomterna hörande områden jämte en namngiven åker dels övrig hithörande egendom. En del av den med testamentet avsedda egendomen torde hava tillfallit Hernqvist genom testamentariskt förordnande av Juliana Warolin (jfr ovan).

I samband med förordnandet angående Temptanderska och Warolinska tomterna har stadgats, att de ägor, som utgjorde Hernqvists egen lott i Temptanderska tomten skulle därefter som dittills åtfölja densamma tillika med en åker i Skaraberg, Eberhardts kallad, vilka ägor dåvarande brukaren Sven Olofsson, dennes

hustru och arvingar skulle vara berättigade att för framtiden bruka mot skyldighet, bland annat, att under terminerna hålla fyra elever med kost. Vidare skulle samme brukare därefter som dittills, så länge Juliana Warolin levde, till hälften-bruk nyttja de ägor, som tillhörde Warolinska tomten, samt efter hennes död nyttja samma ägor »under lika bruk som det förra», d. v. s. de Temptanderska ägora, mot skyldighet att med kost hålla ytterligare fyra elever. Såsom ägor, som undantogs för Sven Olofsson, nämnas »två tomtdelar i Sörskogen» (testamentstillägget $\frac{3}{4}$ 1807), »mark och skog för tvenne tomter uti Skaraberg» (testamentstillägget $\frac{17}{12}$ 1808).

Alla övriga Hernqvist tillhöriga stadsägor, såväl åker- och ängslyckor som skogslotter, skulle efter Hernqvists död styckevis försäljas under öppen auktion och behållningen tillfalla veterinärinrättningens kassa.

Den 10 juli 1840 (bil. H) lämnade Kungl. Maj:t tillstånd till jordabyte mellan veterinärinrättningen, å ena, samt två enskilda personer, å andra sidan, dock efter viss föregående undersökning, som borde underställas kammarkollegiets prövning. Kammarkollegiet godkände bytet enligt brev till direktionen för veterinärinrättningen den 21 mars 1853. Enligt det godkända bytesförslaget skulle veterinärinrättningen till ägaren av stadshemmanet Lilla Hinsbo avträda:

av Mellommarken litt. a nr 24.....	4 tunnland 23 kappland
» » » » 25.....	2 » 26 »

mot bekommande av:

ägor vid Karstorp litt. a nr 27.....	2 tunnland 22 7 kappland
» » » » 28.....	5 » 18 5 »

samt till gördelmakaren G. M. Söderströms dödsbo avstå:

Glasbackagärdet litt. a nr 10—15.....	11 tunnland 4 8 kappland
Skrivaregärdet litt. a nr 1—3, 5—9... 12	» 25 »

mot erhållande av:

Bergsgärdet litt. b nr 16, 23, 24 a....	16 tunnland 6 8 kappland
Sörskogen litt. b nr 17—22.....	5 » 23 9 »

Enligt den tryckta berättelsen över veterinärinrättningens verksamhet m. m. den 30 augusti 1877—30 augusti 1878 (s. 14) avstod inrättningen genom ägobyte 1871 av åker och äng till folkskolläraryrkesseminariet vid Surbrunnsgärdet 1 tunnland $22\frac{1}{2}$ kappland mot erhållande av 2 tunnland $2\frac{1}{4}$ kappland i stadsjorden nr 164 och 166.

Såsom ovan anmärkts äro av åker och äng 3 tunnland $25\frac{1}{2}$ kappland inköpta för lösesumman för tomterna nr 103 och 104.

Huruvida ovannämnda byten till någon del berört av kronan anslagen jord kan icke utrönas härstädes.

Den 17 oktober 1941 (se P. M. nr 2 bil. F) har Kungl. Maj:t förordnat om försäljning av vissa till veterinärinrättningen hörande fastigheter, däribland lägenheten Balsum (stadsägan nr 592) utan skog.¹ I kammarkollegiets den 25 november 1940 avgivna und. utlåtande i försäljningsärendet anföres angående stadsägan nr 592, att den motsvarade ett antal lotter, som vid en den 2 december 1799 fastställd förrättning för delning av Skara stads södra skog (lantmäteristyrelsens arkiv P. 180:1²⁵) tillades vissa tomter i staden, att stadsägan till större delen torde vara att hänföra till de skogslotter, som enligt Hernqvists testamente donerats till veterinärinrättningen med bestämmelse, att lotterna skulle styckevis försäljas under öppen

¹ Köpeskillingen skall tillföras veterinärinrättningens donationskapital med rätt för inrättningen att för dess drift disponera den årliga avkastningen av köpeskillingen.

auktion och försäljningsmedlen tillfalla inrättningens kassa, samt att i stadsägan syntes ingå det s. k. utskiftet till lägenheten Fribergsäng, vars hemskifte syntes motsvara stadsägan nr 597.

Avskrift.

Bil. G.

Ur Skånings härads bouppteckningar 1808—1809
(landsarkivet i Göteborg).

Åhr 1808 den 29 December förrättades af undertecknad Borgmästare och tillkallad Bouppteckningsman med biträde af Herrar Rådmännen Wernberg, Bergman och Fröling, Laga Bouppteckning efter afledne Professoren Herr Petter Hernqwist, som den 18:de i denna månad som Enkeman och barnlös med döden afgådt och efter sig lämnat Arfwingarne System Ingrid Gunnarsdotter och Systerbarnen Gunnar Jonsson i Hornborga samt hustruerna till Johannes Nilsson i Milsmaden och Eric Jansson i Hallegården Herlunda, hwilka nu woro personligen tillstädes äfwen som wice Lectoren Herr Magister Österholm såsom af framledne Professoren Hernqwist tillförordnad Utredningsman och Executor Testamenti, Jämte Consistorii Notarien Herr Magister Mathias Hasselroth, hwilken å Högwördige domkapitlets wägnar i afseende på Professorn Hernqwist disposition war förordnad att denna förrättning öfwerwara, sig nu infunno; Och blef Egendomen af Herr Lectorn Österholm utgifwen ej mindre efter de anledningar som före fundne handlingar och Annotationer medgofwo, än de uplysningar som tjenstefolket Trädgårdsmästaren Engberg och Herr N: Fallander uppå tilsägelse därom meddelde; Warandes egendomen anteknad och wärderad som följer:

Fastigheter uti och wid Staden:

Tomten N:o 8 wid Skolegate tullen med Åbyggnad	666.32.—
Tomten N:o 9 wid d:o obebygd	66.32.—
$\frac{3}{4}$ delar af tomten N:o 40, wid Wästra Kongshusgatan med åbyggnad	500.—
Tomten N:o 103 wid Brog:s gatan, med Åbyggnad, Ryzelii kallad	300.—
Dito N:o 104, wid Dito med Dito	66.32.—
Dito N:o 107, wid Dito, obebygd	66.32.—
Dito N:o 114 wid Bäckén obebygd	33.16.—
	1 700:—

Ägor Stadsjord:

N:o 29 i Piparegårdet	2.— 4, $\frac{1}{4}$.
N:o 30. Trehörningen wid Uddetorp	4.— 22, $\frac{1}{2}$.
Af 35 i Skrifwaregårdet	2.— 10, $\frac{3}{8}$.
$\frac{1}{2}$. N:o 36 i Ingrid Jonsgjerde	2.— 28, $\frac{3}{4}$.
$\frac{1}{2}$ N:o 37. Glasbacka gårdet	4.— 28, $\frac{1}{2}$.
N:o 104. i Lilla Bergsgårdet	2.— 15, $\frac{1}{4}$.
N:o 105 i Lerledsgårdet	2.— 8.—
$\frac{1}{4}$ 106 i Stora Bergsgårdet	1.— 13, $\frac{5}{8}$.
n:o 132 i Stora Bergsgårdet mot Utmarken	2.— 6, $\frac{1}{2}$.
52, 53, intägt till Dito	2.— 10.—
N:o 139 längst up i Bergsgårdet	1.— 29, $\frac{3}{4}$.
En Stuga och Ladug. på D:o	
66, 68 intägt till Dito	— 4, $\frac{1}{2}$.

N:o 148 i Pipareg: intil n:o 29,	1.—30. —
N:o 80 Jntägt till Dito	1.— 6, $\frac{1}{4}$
N:o 4 Surbrungsgärdet sedan Surbrunshagen är afdragen ..	1.—22, $\frac{1}{6}$

Domkyrko Jord.

N:o 1 & 2. Tappejord	1.—28, $\frac{1}{12}$	
	Tunnor 30—12, $\frac{1}{2}$	
a 66, $\frac{2}{3}$ delar	Rdr	2 026,— —

4 Lotter uti Skarabergs Skogen
med derpå växande Skog a 166,32 1 166,32 —
med en Torpare stuga och Ladugård på ena Lotten vid Stubbe.

4 St: Dito i Södra Skogen med växande Skog a 66—32— 466,32 —
med en Stuga och Ladugård

6 $\frac{1}{12}$ del:s Dito i Södra Skogen wid Torfmåsen..... a 16—32— 116,32 —
Summa 1750 — —

Fastigheter på Landet.

Horsshaga Qwarn i Marums Sochn uptages till..... 1 000,— —

$\frac{3}{8}$ delar uti Skatte Rusthället Forssen med en Qwarn i Her-
lunda Socken..... 777,37,4

Torpet Lilla Forssen i D:o..... 222,10,8

Summa 2 000,— —

Utom de i denna Bouptekning upgifne och upförde tillgångar, har afledna Jungfru Juliana Warolin i lifstiden till Herr Professorn Hernqwist gjordt följande skriftliga Dispositioner, hwarom likwäl Rättgång upstådt, som ännu ligger under afgörande Julianas arwingar och Professorn Hernqwists sterbhus emellan: Om tack-samheten är en ibland mensklighetens dyraste pligter, hwars bristande upfyllnad utmärker ett thet mäst straffvärda brott, så kan jag aldrig undgå then fullkom-ligaste inwärtas förebråelse och bestraffning, om jag tillät mig then öfwerträdelse af then skyldigaste förbindelse at ihogkomma och erkänna thet myckna goda, then omwårdnad och faderliga försorg, hwilken Professoren Högädle och widt-berömda Herr Magister Petter Hernqwist mig låtit wederfara, som icke allenast mig flere år med ett anständigt lifs uppehålle försedt utan jämwäl sedan eldswådan beröfwat the hufwudsakeliga tillgångar som kunnat i någor måtto lindra min torftiga belägenhet, aldeles förekommit för mig att brist och nöd, hwilken mig i annat fall blottstäldt för fattigdommens smärtande påföljder, och i följe häraf, samt då alt hwad jag kan äga och innehafwa, är en följd af wälbemäldte Herr Professorns frikostighet, så wida alt hwad jag kunnat ifrån lågornes härjande och tärande wärkningar rädda, längesedan i annat fall warit förtärdt; Förklarar jag härigenom min yttersta alfwarliga och fullkomliga wilja wara, at alt hwad jag mig efterlämna kan, thet ware sig fast eller löst, Tomt och ägor i Skara Stad med tillhörigheter samt lösörepersedlar, in Summa, alt hwad jag såsom ägendom och min tillhörighet mig wid min dödstima tillkomma kan och efterlämnandes warder, skall tillkomma wälbemälte Herr Professoren Magister Hernqwist, at efter egit behag äga och disponera, utan mina Arfvingars minsta deltagande, och eme-dan the Tomt och ägor mig uti Staden tillkomma, äro mig såsom gåfwor tilläg-nade af min Saliga Mormoder Fru Probstinnan Elisabeth Dahlin för trogne tjens-ter, enligt hennes d. 10:de Aug. 1760 utgifne Gåfwobref, hwilket efter föregången Lagfart wid Skara Stads Lofl: R: Rätt wordet genom samma Lofl. Rådstufwu Rätts den 16 Febr: 1761 utfärdade Fastebref för waradt och till min ägande rätts säkerhet befästadt: Ty är thet således efter Lag mig tillåtit, at om denna min

aflinge Ägendom göra thenna Författning, som efter min död i wärkställighet genast går, och tyndelst betala till en ringa del then skuld Hr Professoren äger, at, så widt min förmåga medgifwer finna betald: anhållandes jag på det högsta thet Herr Professoren tacktes med wanligt ädelmod och ömhet anse thenna min swaga årkänsla, hwilken han nog känner ej vidare wara af förmågan understödd. Thetta hafwer jag i tillkallade Wittnens närwaro egenhändigt underskrifwit. Skara den 18 Junii 1796. Juliana Warolin.

At Mademoisell Juliana Warolin uti vår närwaro egenhändigt underskrifwit förestående Testamente, hwilket efter hennes enträgna begäran blifwit upsatt och till innehållet enligt hennes utlåtelse författadt, samt af henne årkändt, intyga såsom närwarande Wittnen Henric A: Strokirc, Joh: Nordahl.

L: S:

L: S:

Ehuru jag förut genom öfwerenskommelse öfwerdragit min ägande rätt till den så kallade Dahlinska Tomten, belägen på Västra Kongshusgatan — med tillhörande ägor uppå Professoren Hr. Petter Hernqwist, med wilkor at han för min listid wille låta icke allenast bruka och inbärga de till Tomten hörande ägor, utan ock förse mig med nödig wedbrand, hwilken tomt med ägor jag såsom en gåfwa ärhållit efter min afl. Mormoder Fru Prostinnan Dahlin, och följagteligen enligt 16 Cap: Arfda B:n 2 § samt 1 Cap: 1 § JordaBalken ägt rättighet sjelf härom råda och bestyra: will jag dock ytterligare uppå Herr Professorns mig gjorda föreställning härigenom tillåta, det må Herr Professorn disponera om denna ägendom efter eget godtycke, allenast jag för min listid får åtnjuta de förmåner som förut nämnde äro, och hwarutinnan af mig ingen ändring skall göras, om också olyckligt skulle hända, att Herr Professorn före mig utur tiden bortginge. Till yttermera wisso warder detta med mit namn uti tillkallade Wittnens närwaro bekräftadt. Skara den 7 Aprill 1806. Juliana Warolin. Till wittne H: Malmgren. S: D: Lindgren. Corporal.

L. S.

L. S.

Warandes förestående till Herr Professorn Hernqwist Disponerade Egendom. enligt Jungfru Juliana Warolins Boupteckning i värde uptagen till 737 RD:r Banco.

Hwad i öfrigit beträffar Åbyggnaderne i Botaniske Trägården med de uti Orangeriet befintelige trån, blomster och krukor samt trädgårdsredskapen, äfwen som Redskapen wid Brogårds Smedja, samt Apotekets kåril och Instrumenter så äro särskildte förteckningar därå uprättade som Boupteckningen medfölja, men har icke till värde blifwit utförde, såsom Weterinaire Jnrättningen tillhörande.

Sålunda wara rätteligen upptecknadte och värderadt, Betygar Ut Supra

SVANTE PLANCK.

Boupteckningsman.

N: Wernberg.

Pet: Bergman.

A: Fröling.

Lars Andersson.

Nämndeman.

Af Fattig Procenten tilhör Skara stad.....	8 —»— 2	Quitteras
Herrlunda Sochn	40 —	O. Westman
Marums Sochn	40 —	quitteras
	RDr	9 —32—2
		N. Kullander.

Bestyrkes å tjänstens vägnar:

H. Skotte.

CARL JOHAN, etc. Vår ynnest etc. Hos Oss har Directionen för Veterinair-Inrättningen i Skara underdånigst anmält ett af Inrättningens föreståndare, Öfver-Directeuren och Riddaren af Vår Wasa Orden S. A. Norling framställt förslag om utbyte af samma Inrättning tillhöriga Lägenheter, hvarmedelst, enligt bifogade mellan Norling å Inrättningens vägnar, samt innehafvaren af Stadshemmanet Lilla Hinsbo C. A. Hvitfeldt och Gördelmakare Mästaren G. M. Söderström träffade bytes afhandlingar och på sätt 2:ne af Rådmannen och Stads-Archivarien I. G. Fernström författade ägo-afritningar närmare utvisade, Veterinair Inrättningen skulle i utbyte mot 7 Tunneland, 21 $\frac{3}{4}$ Kappeland af N:o 122 Mellommarken erhålla af Hvitfeldt den, under N:ris 32 och 178, till Lilla Hinsbo hörande Stads och Intägtsjord, utgörande tillsammans 7 tunneland 21 $\frac{3}{4}$ kappeland, och i stället för Inrättningen tillhörande så kallade Glasbruksgärdet och Skrifvaregärdet om 14 tunneland, bekomma af Söderström hans under namn af Bergsgärdet ägande 13 tunneland, 19 $\frac{1}{2}$ kappeland åker, anhållande Directionen, att det sålunda till afhjälpande af Inrättningens nuvarande olägenhet af ägornes spridda beskaffenhet, ifrågakomne bytet måtte i Nåder gillas och bifallas.

Uti häröfver infordradt och den 15 sistlidne April afgifvet underdånigt utlåtande förmälen I Eder väl lika med Directionen inse de fördelar, som genom bytet skulle Inrättningen tillskyndas; men med afseende å angelägenheten, att Kronan erhöile fullgodt vederlag för hvad hon komme att från Veterinair Inrättningen afstå och då förhållandet i denna del icke vore utredt, helst de för ägobytet författade chartor icke blifvit uprättade af behörig Landtmätare och således ej ägde vitsord, samt vid ägofigurrens uträknande i General Landtmäteri Contoiret, arealen å hvarje figur befunnits till mer eller mindre del olika med den i förevarande beskrifningar utförda, hafven I tillstyrkt Nådigt bifall till detta förslag, endast så vida genom skeende Landtmäteri förrättning och undersökning, som borde Eder pröfning underställas, blifver ådagalagdt att vederlagsjorden i värde fullt motsvarar den till utbyte från Veterinair Inrättningen nu föreslagna, hvarförutan I ansågen för bytets verkställighet vidare fordras, att innehafvarne af förstnämnde jord med handlingar intyga och styrka sin åtkomst och att de i ägande rätten blifvit bekräftade, äfvensom att samma jord icke vore med någon Inteckning besvärad.

Efter öfvervägande af hvad härutinnan förekommit, hafve WI pröfvat skälighet att, med vilkor och på sätt I underdånigst hemställt, lemna Vårt Nådiga bifall till förenämnde af Directionen för Veterinair Inrättningen i Skara föreslagna ägobyten: Hvilket WI Eder till svar och underdånig efterrättelse härigenom meddele. Till Directionen för Veterinair Inrättningen låte WI Nådig skrifvelse härom afgå. WI befalle Eder Gud Allsmäktig Nådeligen. Stockholms Slott den 10 Julii 1840.

CARL JOHAN.

Alb. Ihre.

Till Kammar Collegium ang:de föreslagne ägobyten mellan Veterinair Inrättningen i Skara å ena, samt C. A. Hvitfeldt och Gördelmakaren G. M. Söderström å andra sidan.

Bestyrkes å tjänstens vägnar:

H. Skotte.

P. M. nr 4.

Hemmansdelen $\frac{3}{8}$ mantal Forssen nr 1 i Härlunda socken.

Genom professorn P. Hernqvists testamente den 19 mars 1807 förordnades att de, som framdeles komme att »biträda medelst adjunkturen» vid veterinärinrättningen i Skara skulle var efter annan få njuta årliga avkomsten av hans ägande andel $\frac{3}{8}$ uti halva rusthållet Forssen med hela kvarnen därunder och lilla Forssen i Härlunda socken mot fullgörande av vissa angivna skyldigheter.

De senare jordeböckerna före 1874 upptaga under skatte egendomar, hemman, Forssen nr 1 om $\frac{1}{2}$ mantal, därunder en kvarn med ett par stenar. Enligt kammarkollegiets utslag den 8 april 1867 avskrevs räntan av kvarnen från och med 1864 enligt kungörelsen den 30 december 1863 (nr 75) angående upphörande av grundräntas utgörande av mjöl- och sågkvarnar m. m. Enligt uppgift i utslaget hade kvarnen vid skattdägningsförrättning å hemmanet 1865 befunnits vara ut-riven. Senaste jordebok för Härlunda socken (1874) upptager under skatte egendomar, hemman, Forssen nr 1 om $\frac{1}{2}$ mantal med anteckning: jämte $\frac{1}{2}$ mantal av Brestorp nr 1 i Bjärka socken och Forssen nr 2, 1 kvarn, i denna socken rustningsstam nr 76 vid Laske kompani av Västgöta regemente

I 1874 års jordebok upptages jämväl under skatte egendomar, verk och inrättningar, Forssen nr 2, 1 kvarn, med motsvarande anteckning som ovan rörande rustningsstammen nr 76. Härmed synes hava avsetts ovannämnda, till hemmanet Forssen hörande kvarn, vilken torde hava upptagits av anledning, att den ansetts ingå i rustningsstammen. I den härstädes tillgängliga 1883 års generalmönsterrulla för Västgöta regemente redovisas emellertid kvarnen icke särskilt bland de till rustningsstammen nr 76 av Laske kompani hörande fastigheterna. I den tryckta berättelsen över veterinärinrättningens verksamhet m. m. den 30 augusti 1877—30 augusti 1878 uppgives, att Forssens kvarn vore exproprierad men att ränta av köpeskillingen inginge till veterinärinrättningens kassa (s. 15).

Någon fastighet med namnet lilla Forssen återfinnes icke i jordeböckerna. Därmed torde hava åsyftats en del av Hernqvists hemmansdel i Forssen. I boupteckningen benämnes Lilla Forssen torp.

Den 17 oktober 1941 (se P. M. nr 2 bil. F) har Kungl. Maj:t förordnat om försäljning av $\frac{3}{8}$ mantal Forssen nr 1 ($\frac{1}{4}$ mantal 1² och $\frac{1}{8}$ mantal 1⁴) för en köpeskillning icke understigande 15 700 kronor samt på vissa i övrigt angivna villkor.¹

P. M. nr 5.

Horsshaga kvarn i Marums socken.

Genom professorn P. Hernqvists testamente den 19 mars 1807 donerades till löneförbättring åt den eller dem, som framdeles komme att företräda hans ämbete vid veterinärinrättningen i Skara, årliga inkomsten eller avkastningen av Horsshaga kvarn i Marums socken, »vilken till evärdelig ägo för Artis Veterinarie lärohuset kommer att anses och förbliva».

De senare jordeböckerna före 1874 upptaga, under frälse egendomar, Horsshaga kvarn om ett, senare två par stenar. Räntan av kvarnen avskrevs från och med

¹ Köpeskillingen skall tillföras veterinärinrättningens donationskapital med rätt för inrättningen att för dess drift disponera den årliga avkastningen av köpeskillingen.

1864 enligt 2 mom. i kungörelsen den 30 december 1863 (nr 75) angående upphörande av grundrättas utgörande av mjöl- och sågkvarnar m. m., vilket tyder på att till kvarnen icke hörde någon jord. Senaste jordebok (1874) upptager kvarnen under frälse egendomar, verk och inrättningar, såsom Horsshaga nr 1, en tullkvarn, ordinarie roterad till $\frac{1}{25}$ i roten nr 94 vid Skånings kompani av Skaraborgs regemente.

P. M. nr 6.

Tomten nr 107 i Skara.

Enligt den tryckta berättelsen över veterinärinrättningens i Skara verksamhet m. m. den 30 augusti 1877—30 augusti 1878 (s. 16 f.) hade ifrågavarande tomt, som var obebyggd och användes till botanisk trädgård, donerats till inrättningen av överdirektören A. Norling. Detta skall enligt uppgift hava skett genom gåvobrev 1843.

Bilaga 3.

Till Sakkunniga för utredning angående veterinärinrättningens i Skara framtida användning.

I anledning av Eder skrivelse den 14 juli 1942 med begärd utredning rörande veterinärinrättningens i Skara fastigheter får jag efter samråd med fastighetsregisterföraren lämna följande förteckning över inrättningens fastigheter med angivande av dag för lagfart resp. fasta.

Stadsägan	361 + 368 + 369 + 455 + 456, Brogården,	¹⁰ / ₁₁ 1890.
»	435, Lerlidsgärdet	ej lagf.
»	449, Lilla Bergsgärdet	» »
»	472, Hederstorp	» »
»	528, Ängaberget	» »
»	579, Baden	⁸ / ₉ 1823 för Kronan.
»	592, Balsum	ej lagf.
»	597, Fribergsäng	⁸ / ₉ 1823 för Kronan.
Tomten nr 2 i kvart. Metes		ej lagf.

Enligt vad fastighetsregisterföraren meddelat, är Ängaberget försålt till Skara stad. Huruvida andra försäljningar skett torde kunna inhämtas av lektor Behm å Veterinärinrättningen.

Skara den 10 augusti 1942.

B. SÖDERPALM.
T. f. borgmästare.

*Bilaga 4.***Förslag**

till

stadgar för veterinärrättningen i Skara.**I. Allmänna stadganden.**

§ 1.

Veterinärrättningen i Skara, grundad år 1775 av Peter Hernqvist, har till uppgift, *dels* att utgöra en för Skaraborgs och kringliggande län central sjukvårdsanstalt för husdjur, *dels* att meddela fullständig undervisning i hovbeslag samt i hov- och klövvård, *dels* ock att bedriva på systematiska försök grundade vetenskapliga undersökningar rörande husdjurssjukdomar och dessas samband med miljöbetingade förhållanden.

Härjämte bör i den mån styrelsen prövar möjligt och lämpligt vid inrättningen anordnas kortare demonstrationskurser i djurvård för allmänheten.

I sin verksamhet bör veterinärrättningen stå i livlig förbindelse med andra för djursjukvården eller veterinärvetenskaplig forskning och undervisning verksamma anstalter och institutioner.

II. Styrelsen.

§ 2.

Den omedelbara ledningen och förvaltningen av inrättningens angelägenheter tillkommer en styrelse, vars ordförande förordnas av Kungl. Maj:t för en tid av tre år. I övrigt utgöres styrelsen av inrättningens chef samt tre ledamöter, av vilka länsstyrelsen i Skaraborgs län, veterinärhögskolans styrelse och Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott utse vardera en likaledes för en tid av tre år.

Styrelsen utser inom sig vice ordförande.

Vid förfall för veterinärrättningens chef inträder försöksledaren såsom ledamot.

Styrelsen åtnjuter ersättning enligt grunder, som fastställas av Kungl. Maj:t.

§ 3.

Det åligger styrelsen:

1) att hava uppsikt över den verksamhet, som bedrivs vid inrättningen, samt över inrättningens ekonomi;

2) att vidtaga åtgärder för tillsättande och entledigande av befattningshavare i enlighet med dessa stadgar;

3) att besluta rörande befattningshavares tjänstledighet och förordnande av vikarier;

4) att fastställa undervisningsplaner ävensom arbetsplaner för försöksavdelningen;

5) att fastställa arbetsordning för befattningshavarna och utfärda erforderliga instruktioner i anslutning därtill;

6) att besluta angående dispositionen av inrättningens fonder och övriga medel;

7) att avgiva de yttranden, som av Kungl. Maj:t infordras;

8) att besluta om antagande och avvisande av elever vid undervisningen i hovbeslag m. m. enligt vad nedan sägs;

9) att hos Kungl. Maj:t eller medicinalstyrelsen göra de framställningar och äskanden, som med hänsyn till verksamheten vid inrättningen finnas påkallade;

10) att årligen före mars månads utgång till Kungl. Maj:t avgiva berättelse om inrättningens verksamhet och förvaltning under nästföregående år;

11) att i övrigt fullgöra vad enligt dessa stadgar eller eljest meddelade föreskrifter ankommer på styrelsen.

§ 4.

Styrelsen sammanträder på ordförandens kallelse så ofta förekommande ärenden det fordra. Styrelsen är beslutsmässig, när minst tre ledamöter äro tillstädes. För beslut gäller enkel röstövertikt. Vid lika röstetal äger fungerande ordföranden utslagsröst.

Försöksledaren äger deltaga i styrelsens överläggningar men ej i besluten.

§ 5.

Vid styrelsens sammanträden skall föras protokoll. Envar ledamot av styrelsen äger få skiljaktig mening antecknad till protokollet. Samma rätt tillkommer försöksledaren, då denne är tillstädes vid styrelsens sammanträde.

§ 6.

Inrättningens chef och försöksledaren äro föredragande inför styrelsen, envar beträffande ärenden inom hans avdelning. Ärenden, vilka beröra inrättningen i dess helhet, föredragas av inrättningens chef.

§ 7.

Utgående expeditioner underskrivas av ordföranden å styrelsens vägnar med kontrasignation av föredraganden.

§ 8.

Styrelsen äger utse ordföranden eller annan ledamot att jämte inrättningens chef besluta i sådant på styrelsens handläggning ankommande ärende,

som påkallar skyndsamt avgörande och ej är av principiell eller eljest större betydelse.

Beslut, som i första stycket avses, skall anmälas vid nästföljande styrelsesammanträde.

III. Verksamheten vid inrättningen.

§ 9.

Veterinärinrättningen består av två avdelningar, klinikavdelningen och försöksavdelningen.

Klinikavdelningen omfattar den till kliniken knutna djursjukvården samt den till smedjan knutna undervisningen i hovbeslag m. m.

Försöksavdelningen omfattar den forskningsverksamhet, som bedrivs med utnyttjande av inrättningens försöksjordbruk.

§ 10.

Arbetet inom varje avdelning ledes självständigt av avdelningsföreståndaren.

§ 11.

Vid inrättningens klinik mottagas varje söckendag å tider, som av styrelsen bestämmas, så långt utrymmet medger sjuka djur för vård och behandling ävensom friska djur för undergående av nödvändiga operationer. För hastigt påkommande sjukdomsfall eller inträffade olyckshändelser eller eljest efter överenskommelse med djurägare böra även på andra tider av dygnet råd och upplysningar kunna vid kliniken erhållas och djur, som äro i behov av omedelbar vård, mottagas i den utsträckning varom styrelsen meddelar föreskrifter.

Vid kliniken meddelas allmänheten dessutom å samma av styrelsen bestämda tider råd och upplysningar angående såväl friska som sjuka djur.

§ 12.

Ägare till eller den som ansvarar för djur, som mottagits till vård vid kliniken, ersätter kostnaden för foder, strö m. m. enligt av styrelsen fastställt pris. Medicin, förbandsartiklar m. m. debiteras likaledes ägaren.

§ 13.

För sjukbehandling och operationer ävensom för rådfrågning utgår avgift enligt grunder som bestämmas av styrelsen.

§ 14.

Djurägare är skyldig att om så påfordras till förekommande av förlust för inrättningen erlägga betalning i förskott.

§ 15.

Hovbeslagssmedjan må av allmänheten mot betalning enligt av styrelsen fastställd taxa anlitas för skoning. I den mån tid och arbetskraft det tillåter skall hovbeslagssmedjan även ombesörja smidesarbeten för inrättningens behov.

§ 16.

Årligen skall anordnas minst en fullständig undervisningskurs i hovbeslag samt hov- och klövvård, omfattande cirka tre och en halv månader. I den mån styrelsen finner förhållandena därtill föranleda må två sådana kurser årligen anordnas. Meddelande om anordnade kurser skall på förhand offentliggöras på sätt styrelsen finner lämpligt; och skall därvid tillika tillkännagivas vad den har att iakttaga, som önskar bliva antagen såsom elev vid kursen. Styrelsen bestämmer det högsta antal elever, som vid varje kurs få mottagas.

§ 17.

Undervisningskurserna i hovbeslag äro avgiftsfria. Eleverna erhålla fri bostad i den mån utrymmet det medger.

§ 18.

Undervisningskurser i hovbeslag avslutas med examen med eleverna, vilka skola tilldelas skriftliga vitsord rörande arbetsflit och uppförande samt rörande inhämtade kunskaper i de ämnen, undervisningen omfattat.

§ 19.

Läroplan för undervisningen i hovbeslag samt hov- och klövvård fastställas av styrelsen.

§ 20.

Styrelsen äger från undervisningen skilja elev, som genom bristande flit, klandervärt uppförande eller eljest avsevärt stör ordningen vid inrättningen.

§ 21.

Försöksavdelningen bedriver vetenskaplig forskning i anslutning till försöksjordbruket vid inrättningen. Verksamheten vid avdelningen skall företrädesvis ha till syfte att utforska husdjurssjukdomarna med hänsyn till deras beroende av jordbrukets skötsel och fodrets sammansättning.

§ 22.

Försöksjordbruket och försöksdjurens skötsel står under ledning och överinseende av försöksavdelningens föreståndare, vilken äger meddela erforderliga föreskrifter angående driften vid jordbruket och vården av djurbesättningen. Den närmaste tillsynen och skötseln av jordbruket handhaves av jordbruksförvaltaren medan ladugårdsförmannen är närmast ansvarig för skötseln av försöksdjuren.

IV. Befattningshavarna.

§ 23.

Vid inrättningen äro anställda befattningshavare i enlighet med vad gällande personalstat anger ävensom, i den mån Kungl. Maj:t därtill anvisar medel, icke ordinarie personal i övrigt, som styrelsen finner erforderlig.

§ 24.

Inrättningens chef benämnes professor och är tillika föreståndare för klinikavdelningen med därtill ansluten undervisning i hovbeslag m. m. Chefen är ansvarig för den allmänna ordningen och för arbetets behöriga fortgång inom inrättningen. Det åligger honom bland annat:

att utöva sjukvården vid inrättningen samt ombesörja eller övervaka där förekommande undervisning;

att utöva närmaste vård och tillsyn över inrättningen tillhörig egendom;

att vara föredragande inför styrelsen enligt vad därom är stadgat;

att i enlighet med styrelsens anvisningar handhava den löpande förvaltningen av inrättningens ekonomiska angelägenheter;

att ombesörja den centrala räkenskapsföringen och redovisningen vid inrättningen;

att uppgöra förslag till läroplaner beträffande vid inrättningen förekommande undervisning;

att upprätta förslag till styrelsens årsberättelse;

att inom ramen för denna instruktion och gällande arbetsordning giva erforderliga föreskrifter rörande fördelningen av arbetet mellan befattningshavarna; samt

att i övrigt söka på bästa sätt främja inrättningens intressen och uppgifter samt i sådant syfte hos styrelsen göra de anmälningar och framställa de förslag, vartill anledning gives.

§ 25.

Försöksledaren åligger bland annat:

att enligt bestämmelserna härövan vara föredragande inför styrelsen;

att förestå försöksavdelningen och leda försöksverksamheten;

att upprätta och för styrelsen framlägga förslag till planer för forskningsarbetet samt avgiva meddelanden röranden försöksverksamheten;

att i övrigt hos styrelsen eller chefen göra de förslag eller påkalla de åtgärder, som för försöksverksamhetens ändamålsenliga bedrivande finnas erforderliga;

att ombesörja och till chefen avlämna rapporter angående räkenskapsföringen och redovisningen vid försöksavdelningen, allt enligt styrelsens anvisningar; samt

att före den 1 februari till styrelsen avlämna berättelse angående verksamheten under nästföregående år.

§ 26.

Instruktionssmeden utövar under chefen närmaste tillsynen över inrättningens smedja och har särskilt till åliggande

att under chefens ledning förestå den praktiska undervisningen i hovbeslag;

att leda och övervaka skoningen i inrättningens smedja;

att i mån av tid utföra andra förekommande smidesarbeten;

att svara för smedjans förråd och inventarier; samt

att omhändervarha uppbörd, räkenskapsföring och medelsredovisning vid smedjan.

Instruktionssmeden äger uppbära provision å rörelsen i smedjan med belopp motsvarande 10 procent av årliga nettovinsten.

§ 27.

Samtliga befattningshavare vid inrättningen skola ställa sig de av styrelsen för dem utfärdade instruktioner till noggrann efterrättelse.

§ 28.

Befattningarna såsom chef respektive försöksledare tillsätts genom fullmakt av Kungl. Maj:t i den ordning nedan är stadgat.

Övriga i personalstaten upptagna befattningshavare tillsätts av styrelsen. Annan personal och tillfällig betjäning antages och entledigas av chefen, såvitt angår personal inom försöksavdelningen efter förslag av försöksledaren, med skyldighet för chefen att snarast anmäla i sådant hänseende vidtagna åtgärder för styrelsen.

§ 29.

Ett år innan befattning såsom chef eller försöksledare vid inrättningen på grund av befattningshavarens inträde i pensionsåldern beräknas bliva ledig eller när eljest ledighet uppkommer å ifrågavarande befattningar, låter styrelsen genom kungörelse i allmänna tidningarna samt medelst anslag inom inrättningen tillkännagiva, att till Kungl. Maj:t ställd ansökan till befattningen skall före klockan 12 å viss dag, tidigast å trettionde dagen efter den, då kungörandet sker, ingivas till styrelsen. Rörande de sökandes kompetens och skicklighet inhämtar medicinalstyrelsen yttrande av tre sakkunniga, vilka av styrelsen utses efter förslag av veterinärhögskolans lärarekollegium. De sakkunniga hava att inom tre månader efter erhållen del av ansökningshandlingarna avgiva sitt yttrande. Sedan styrelsen jämväl inhämtat utlåtande över ansökningarna av veterinärhögskolans lärarkollegium, uppför styrelsen på förslag till befattningen i fråga tre sökande, om så många anmält sig och befunnits till tjänsten kompetenta, i den ordning de anses böra förekomma, varefter samtliga handlingar överlämnas till Kungl. Maj:t.

Sedan handlingarna insänts till Kungl. Maj:t, skall tillkännagivande om styrelsens beslut i saken ofördröjligen anslås inom styrelsens lokal.

§ 30.

Sökande till de i § 29 omförmälda befattningarna skall vid ansökning foga:

- a) behörigen styrkt meritförteckning angivande alla de omständigheter, sökanden vill åberopa till stöd för ansökningen;
- b) intyg om ålder;
- c) betyg över avlagda examina;
- d) tjänstgöringsbetyg, om sökanden varit anställd i allmän eller enskild tjänst;
- e) i tryck utgivna vetenskapliga arbeten samt de övriga handlingar, vilka sökanden kan vilja åberopa;
- f) läkarintyg för vinnande av anställning i statens tjänst.

Under a) samt c)—e) omförmälda handlingar skola om möjligt inlämnas i fyra exemplar.

§ 31.

Sökande till någon av de i § 29 omförmälda befattningarna skall, för att kunna uppföras på förslag, vara legitimerad veterinär. Vid förslagets upprättande skall avseende i första rummet fästas, dels i fråga om båda befattningarna vid graden av vetenskaplig skicklighet hos de sökande inom de ämnesområden, som beröras av den sökta befattningen, dels ock i fråga om chefsbefattningen jämväl vid föregående praktisk verksamhet som veterinär.

V. Den ekonomiska förvaltningen m. m.

§ 32.

Över veterinärrättningens inkomster och utgifter skall genom chefs försorg föras räkenskaper, i vilka särskilda räkningar skola föras för kliniken, smedjan, försöksavdelningens laboratorium och försöksjordbruket.

Styrelsen äger uppdraga åt lämplig person att under chefs och styrelsens överinseende ombesörja räkenskapsföringen vid inrättningen.

Närmare bestämmelser angående den ekonomiska förvaltningen vid inrättningen meddelas av styrelsen i den mån Kungl. Maj:t icke härom förordnar.

§ 33.

Då styrelsen finner chefen eller försöksledaren hava begått fel eller försummelse i tjänsten, äger styrelsen att erinra därom och anbefalla rättelse. Låter den felande sig icke rätta därav eller befinnes hans fel vara av svårare art, skall styrelsen förordna om åtal vid Göta hovrätt, ägande styrelsen att från tjänstgöring avstänga den under tilltal ställde, till dess över honom blivit slutligen dömt eller domstolen annorlunda förordnar.

§ 34.

Beträdes annan befattningshavare än de i § 33 angivna med opålitlighet, försummelse, olydnad eller annan förseelse i tjänsten, må den felande av sty-

relsen varnas. Låter han sig ej rätta därav eller har han gjort sig skyldig till fel av svårare beskaffenhet, varde av styrelsen ställd under åtal inför domstol eller suspenderad från tjänst och avlöning för en tid av högst tre månader.

Styrelsen äger avstänga felande befattningshavare från tjänstens utövning, när åtgärd vidtagits för anställande av åtal mot denne eller, när beslut fattats om suspension, i avbidan på att beslutet vinner laga kraft.

§ 35.

Utan hinder av suspension må befattningshavare vara bibehållen vid honom eventuellt tillkommande tjänstebostad.

§ 36.

Över styrelsens beslut i angelägenhet varom förmäles i §§ 33 och 34, äger den, som beslutet avser, anföra besvär hos Kungl. Maj:t inom trettio dagar efter den dag, då han erhöll del av beslutet.

Dessa stadgar lända till efterrättelse från och med den
då stadgan för veterinärrättningen den 2 oktober 1908 upphör att gälla.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Skrivelse till Statsrådet Fritiof Domö	3
A. Inledning	5
1. Veterinärinrättningens tillkomst och utveckling	5
2. Nuvarande förhållanden vid veterinärinrättningen	10
3. Under senare tid framkomna förslag till omläggning av veterinärinrättningens verksamhet	18
B. Förslag m. m.	24
1. Veterinärinrättningens framtida verksamhet	24
2. Synpunkter ifråga om veterinärinrättningens rättsliga ställning med hänsyn till den planerade omorganisationen	32
3. Särskilda spørsmål i samband med omorganisationen	35
a) Frågan om byggnadernas framtida utnyttjande vid veterinärinrättningen	35
Föreståndarebostaden	36
Sjukstallet	36
Klinikbyggnaden	38
Smedjan	39
Arkivbyggnaden	39
Arrendatorsbostaden vid Brogården	40
Ladugårdsbyggnaden	40
Lantarbetarbostäder	43
b) Veterinärinrättningens samlingar	43
c) Viss inventarieanskaffning av engångskaraktär	44
4. Sammanfattande kostnads- och anslagsberäkningar rörande veterinärinrättningens omorganisation	45
5. Principiella synpunkter i anslutning till förslagen	49
Särskilt yttrande av professor Karl Eriksson	56
Bilagor.	
<i>Bil. 1.</i> Professor P. Hernqvists testamentariska dispositioner till förmån för veterinärinrättningen	59
<i>Bil. 2.</i> Kammarkollegiets utlåtande angående veterinärinrättningens fasta egendom	66
<i>Bil. 3.</i> T. f. borgmästarens i Skara yttrande angående veterinärinrättningens fasta egendom	86
<i>Bil. 4.</i> Förslag till stadgar för veterinärinrättningen	87

Innehållsförteckning

Skrifvelse till Statsrådet Per Erik Dams

A. Inledning	1
1. Vetenskapsinstitutionens tillkomst och utveckling	2
2. Nuvarande förhållanden vid vetenskapsinstitutionen	10
3. Inledet sketsse till förslaget till ombyggnad av vetenskapsinstitutionen	10
ningens verkställighet	10

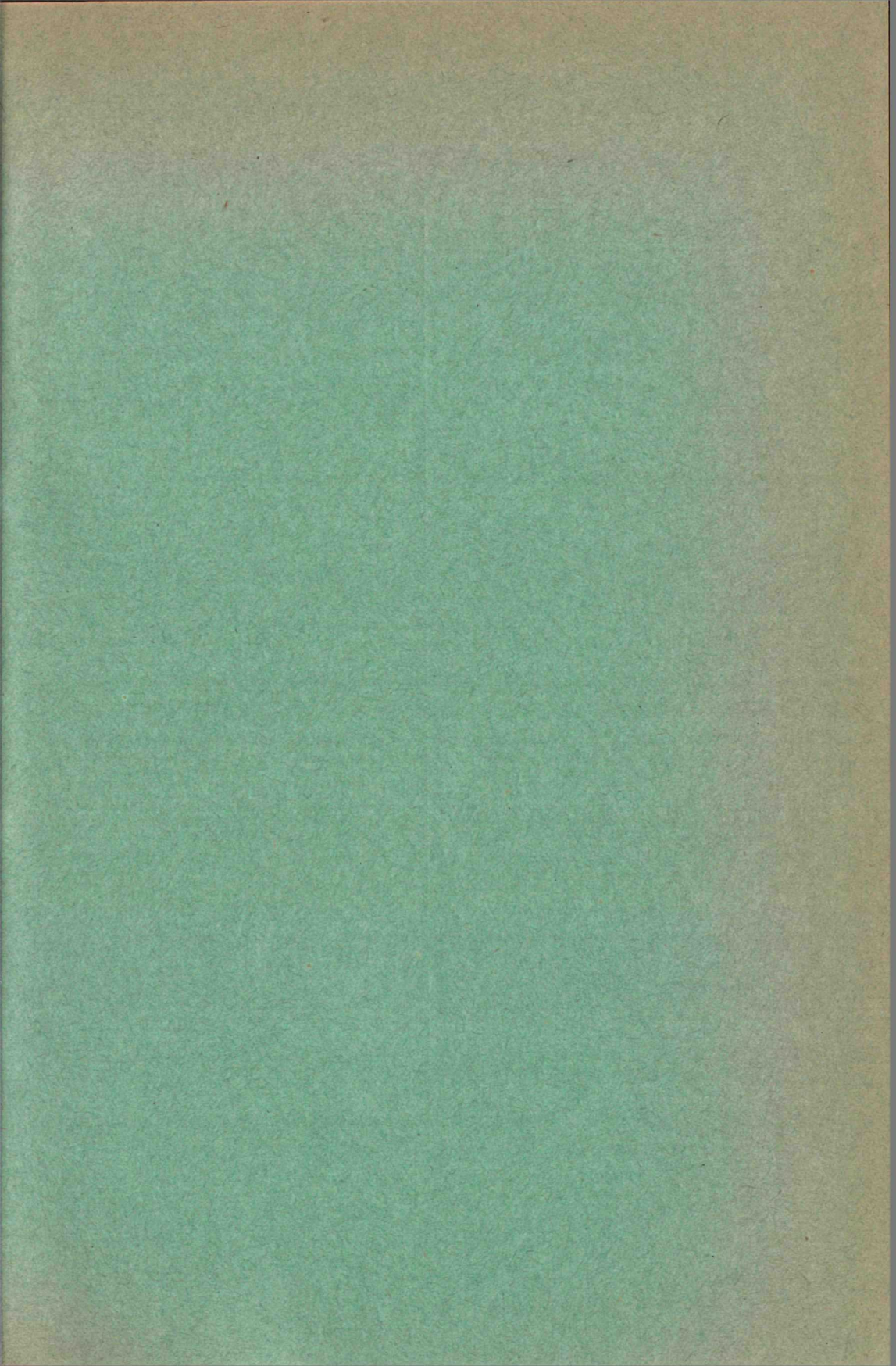
B. Förslag m. m.

1. Vetenskapsinstitutionens förändring i verkställighet	11
2. Samfundets utgång till en vetenskapsinstitution i ett annat samfund	12
3. Särskilda förslag i samband med ombyggnad	12
a) Förslag om byggande av nya byggnader vid vetenskapsinstitutionen	12
byggnad	12
Förändringar i byggnad	12
Stigskall	12
Klubbbyggnaden	12
Stadplan	12
Arkivbyggnaden	12
Arbetsbyggnaden vid Högskolan	12
Lärarbyggnaden vid Högskolan	12
Lärarbyggnaden	12
b) Vetenskapsinstitutionens ombyggnad	12
c) Vår investeringsplan för byggnadskostnader	12
1. Samfundets kostnader och investeringsplan för byggnadskostnader	12
byggnadskostnader	12
2. Fördelningen av byggnadskostnader till byggnadskostnader	12

Särskilt yttrande av professor Karl Erikson

Bilagor

Bil. 1. Professor P. Hertzqvists förslag till byggnadskostnader för byggnadskostnader	13
byggnadskostnader	13
Bil. 2. Kammarförslaget till byggnadskostnader för byggnadskostnader	13
byggnadskostnader	13
Bil. 3. T. E. Hertzqvists förslag till byggnadskostnader för byggnadskostnader	13
byggnadskostnader	13
Bil. 4. Förslag till stadens för byggnadskostnader för byggnadskostnader	13

Statens offentliga utredningar 1942

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Strafflagberedningens promemoria med förslag till lag om eftergift av åtal mot minderåriga m. m. [28]
Betänkande med förslag till skärpt bestraffning av falskdeklaration m. m. [31]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

1938 års pensionssakkunniga. Betänkande med förslag till tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare i statens tjänst. [8]
1941 års lärarlönesakkunniga. Betänkande med förslag till folkskolans avlösningsreglemente m. m. [9]
Beskattningsorganisationssakkunnigas betänkande med förslag till ändrad organisation av kammarrätten. [18]
1941 års lärarlönesakkunniga. Betänkande med förslag till avlösningsreglemente för de högre kommunala skolorna. [26]
Betänkande ang. revision av tjänsteförteckningen i vad avser allmänna civilförvaltningen. Del 2. Byråchefer och rådstjänster m. m. [30]
Förslag rörande tillämpningsföreskrifter till lagen med särskilda bestämmelser ang. stats- och kommunalmyndigheterna och deras verksamhet vid krig eller krigsfara m. m. [42]

Kommunalförvaltning.

Stadsplaneutredningen 1942. 1. Förslag till åtgärder för snabbare handläggning av stadsplane- och tomtindelningsärenden m. m. [27]

Statens och kommunernas finansväsen.

Betänkande med förslag till lag med särskilda bestämmelser om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag. [2]
Betänkande med förslag till främjande av utskyls-betalning genom erkända skatteförmedlingskassor. [21]
Kommunalskatteberedningen. Betänkande med förslag till omläggning av den kommunala beskattningen m. m. Del 1. Den kommunala beskattningen. [34]
Del 2. Inkomstbeskattningen av skogsbruk. [35]
Betänkande med förslag rörande åtgärder för främjande av sjöfolkets utskylsbetalning. [37]
Betänkande med förslag till förordning om värdestegringsskatt å fastighet. [39]

Politi.

Betänkande med förslag till brandlag och brandstadga m. m. [10]
Betänkande med förslag ang. innebörden av begreppet polismyndighet i olika författningar m. m. [40]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Promemoria rörande bostadsförsörjningen. [3]
Promemoria ang. hyresreglering. [14]
Betänkande med utredning och förslag ang. semester för husmodrar. [19]
Utredning ang. värmekostnaden i hyreshus. [20]
Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 2. Tiden juli 1940—juni 1941. [25]
Socialvärdskommitténs betänkande. 4. Förslag till ändrad bidragsförsökslag m. m. [29]

Hälsö- och sjukvård.

De yngre sjukhusläkarnas avlösnings-, arbete- och bostadsförhållanden. [4]
Betänkande med utredning och förslag ang. barnmorskeväsendet. [17]
Förslag till ny lag om behörighet att utöva läkarkonsten m. m. [22]

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Promemoria med förslag till utvidgad vanhåvdslagstiftning. [5]
Betänkande med förslag ang. hushållningssällskapens organisation och verksamhet m. m. [32]
Betänkande ang. jordbrukets byggnadskostnader. [38]
Betänkande ang. åtgärder till stöd för de renskötande lapparna m. m. [41]
Betänkande med förslag rörande veterinärinrättningens i Skara framtida användning. [43]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 1. Allmänna uppgifter ang. den tekniskt-vetenskapliga forskningsverksamhetens nuvarande läge m. m. — Allmänna synpunkter rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningen. — Erforderliga åtgärder för den tekniskt-vetenskapliga forskningens främjande och statens medverkan därvid. [6] 2. Förslag till åtgärder för främjande av den tekniskt-vetenskapliga forskningen på byggnadsområdet. [7] 3. Förslag till åtgärder för skogsproduktforskningens ordnande. [12]

Handel och sjöfart.

Promemoria med förslag ang. registrering av landets företagare m. m. [23]

Kommunikationsväsen.

Betänkande och förslag ang. förhållandet mellan arbetsuppgifter och löneställning vid statens järnvägar. Del 4. Järnvägsstyrelsen. [13]
Betänkande ang. bilregistrering m. m. [24]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Betänkande med utredning och förslag ang. betygssättningen i folkskolan. [11]
Betänkande med förslag rörande ändring av gällande bestämmelser i fråga om prästutbildningen. [33]
Betänkande med förslag rörande statligt stöd åt svensk filmproduktion. [36]

Försvarsväsen.

Betänkande med förslag till plan för organisationsarbetet inom försvarsväsendet. [1]
Betänkande med förslag till lag om vapenfria värnpliktiga. [15]
Betänkande med förslag rörande den centrala förvaltningsverksamheten inom försvarsväsendet. [16]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.